

Nacionalni konvent
o Evropskoj uniji

KNJIGA 2023 PREPORUKA

NACIONALNOG KONVENTA O EVROPSKOJ UNIJI

SAŽETAK

BEOGRAD 2023.

#EY
ZA TEBE

KNJIGA PREPORUKA NACIONALNOG KONVENTA O EVROPSKOJ UNIJI 2023.

Izdavač:

Nacionalni konvent o Evropskoj uniji
Kneza Miloša 4, Beograd
www.eukonvent.org

Za izdavača:

Bojana Selaković

Projektni tim:

Ivana Lazarević, Nina Lopandić

Autori:

Bojan Elek, Dejan Krnjaić, Dragan Roganović, Dragiša Mijačić, Dušan Protić, Duško Lopandić, Igor Novaković, Jelena Rančić, Jelena Stojović, Jovana Spremo, Kori Udovički, Lana Hadži-Niković, Lidija Radulović, Maja Stojanović, Nataša Đereg, Nataša Gligorijević, Nataša Vučković, Nebojša Lazarević, Nemanja Nenadić, Nikola Marković, Ranka Miljenović, Sanja Filipović, Srđan Majstorović, Valentina Ivanić, Vida Uzelac, Zvezdan Kalmar

Lektura i korektura:

Ivana Arsić
Cloud Edukacija

Grafički dizajn:

Srđan Ilić
Two Dogs Studio

ISBN-978-86-903484-2-8

Ova publikacija je realizovana uz finansijsku pomoć Delegacije Evropske unije i Ambasade Savezne Republike Nemačke. Mišljenja i stavovi izraženi u ovoj publikaciji predstavljaju stavove autora i nužno ne izražavaju zvanične stavove Delegacije Evropske unije i Ambasade Savezne Republike Nemačke.

Nacionalni konvent
o Evropskoj uniji

KNJIGA 2023 PREPORUKA

**NACIONALNOG KONVENTA
O EVROPSKOJ UNIJI**

SAŽETAK

SADRŽAJ

RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 1 - SLOBODNO KRETANJE ROBA	6
RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 2 - SLOBODA KRETANJA RADNIKA	8
RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 3 - PRAVO POSLOVNOG NASTANJIVANJA I SLOBODA PRUŽANJA USLUGA	13
RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 4 - SLOBODNO KRETANJE KAPITALA	16
RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 5 - JAVNE NABAVKE	18
RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 8 - POLITIKA KONKURENCIJE	25
RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 9 - FINANSIJSKE USLUGE	28
RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 10 - INFORMACIONO DRUŠTVO I MEDIJI	30
RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 11 - POLJOPRIVREDA I RURALNI RAZVOJ	32
RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 12 - BEZBEDNOST HRANE, VETERINARSKA I FITOSANITARNA POLITIKA	37
RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 13 - RIBARSTVO	41
RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 14 - TRANSPORTNA POLITIKA	44
RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 15 - ENERGETIKA	47
RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 16 - OPOREZIVANJE	50
RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 17 - EKONOMSKA I MONETARNA POLITIKA	53
RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 19 - SOCIJALNA POLITIKA I ZAPOŠLJAVANJE	58
RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 20 - PREDUZETNIŠTVO I INDUSTRIJSKA POLITIKA	62
RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 21 - TRANSEVROPSKE MREŽE	67
RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 22 - REGIONALNA POLITIKA I KOORDINACIJA STRUKTURNIH INSTRUMENATA	69
RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 23 - PRAVOSUĐE I OSNOVNA PRAVA	74
RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 24 - PRAVDA, SLOBODA, BEZBEDNOST	80
RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 27 - ŽIVOTNA SREDINA I KLIMATSKE PROMENE	86

RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 28 - ZAŠTITA POTROŠAČA I ZAŠTITA ZDRAVLJA	92
RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 29 - CARINSKA UNIJA	95
RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 30 - EKONOMSKI ODNOSI SA INOSTRANSTVOM	98
RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 31 - ZAJEDNIČKA SPOLJNA, BEZBEDNOSNA I ODBRAMBENA POLITIKA	103
RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 32 - FINANSIJSKA KONTROLA	108
RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 33 - FINANSIJSKE I BUDŽETSKE ODREDBE	113
RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 35 - OSTALA PITANJA – KOSOVO	116
MEĐUSEKTORSKA RADNA GRUPA ZA SLOBODU IZRAŽAVANJA I MEDIJA	120
MEĐUSEKTORSKA RADNA GRUPA ZA PROGRAM EKONOMSKIH REFORMI (ERP)	134
MEĐUSEKTORSKA RADNA GRUPA ZA POLITIČKE KRITERIJUME	137
MEĐUSEKTORSKA RADNA GRUPA ZA ODRŽIVI RAZVOJ	142
MEĐUSEKTORSKA RADNA GRUPA ZA REGIONALNU SARADNJU	144

RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 1

SLOBODNO KRETANJE ROBA

Koordinator: CENTAR ZA EVROPSKE POLITIKE (CEP), Dušan Protić

U svom Izveštaju o napretku Srbije za 2022. godinu, Evropska komisija (EK) konstatuje da je Srbija **umereno spremna** u oblasti slobodnog kretanja roba. Za otvaranje ovog poglavlja je postavljeno jedno merilo za čije ispunjenje je pripremljena strategija, kao i akcioni planovi koji se finalizuju i u poslednjem kvartalu ove godine se očekuje njihovo usvajanje na sednici Vlade Srbije.

Izveštaj Evropske komisije dalje ocenjuje da je, u prethodnih godinu dana, postignut **određen napredak** s obzirom da su, u skladu sa preporukama iz prethodnog izveštaja, uklonjene sve „prelazne odredbe” u vezi sa srpskim znakom usaglašenosti iz zakonodavstva i u oblasti opštih načela, da je usklađeno zakonodavstvo sa pravnim tekovinama EU o kulturnim dobrima, kao i da su umereno ojačani administrativni kapaciteti u oblasti standardizacije.

Osnovni podaci o Poglavlju 1 – Slobodno kretanja roba

Tabela 1.

Poglavljje	Datum održavanja eksplanatornog/ bilateralnog skrininga	Kad je EU dostavila Srbiji poziv da podnese pregovaračku poziciju ili dostavila listu merila za otvaranje	Navesti koliko je merila Srbija dobila	OBAR ¹ usvojen	Vlada Srbije usvaja pregovaračku poziciju ²
1 – Slobodno kretanja roba	17-20. juna 2014./ 15. decembra 2014.	-	2	N/A	N/A
Datum otvaranja poglavlja	Broj merila za zatvaranje	IBAR ³ usvojen	CBAR ⁴ usvojen	Poglavljje privremeno zatvoreno	
/					

Izveštaj o skriningu sadrži dva merila za otvaranje pregovora o ovom poglavlju:

1. Akcioni plan za usaglašavanje sa čl. 34-36 UFEU (Ugovora o finansiranju EU), sa vremenskim okvirom za analitički pregled domaćeg zakonodavstva i administrativnih praksi, za uvođenje klauzule o uzajamnom priznavanju, kao i za neophodne dalje izmene ili dopune;
2. Strategija i akcioni plan sa vremenskim okvirima za sprovođenje evropskog zakonodavstva u okviru ovog poglavlja, koji sadrže planove za sprovođenje vertikalnog (Stari i Novi pristup) i horizontalnog zakonodavstva i planove za relevantne horizontalne institucije (standardizacija, akreditacija, metrologija i nadzor tržišta). Oni, takođe, treba da utvrde kako i do kada će Srbija ukloniti prepreke u trgovini u pogledu proizvoda obuhvaćenih ovim poglavljem, naročito dodatne granične i ostale kontrole i da definišu jasne nadležnosti za uvođenje i delotvorno sprovođenje zakonodavnih mera, kao i za obezbeđivanje neophodnih administrativnih kapaciteta.

1 OBAR – *opening benchmark assessment report*

2 Datum usvajanja je dat prema sednici Odbora za evropske integracije Narodne skupštine Republike Srbije.

3 IBAR – *interim benchmark assessment report*.

4 CBAR – *closing benchmark assessment report*.

Preporuke Radne grupe NKEU za Poglavlje 1

Tabela 2.

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka NKEU ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (otvaranje, prelazno, zatvaranje)
Preporuke Vladi Republike Srbije			
1.	Potrebno je okončati proces izrade i usvajanja akcionog plana koji će definisati put Srbije ka potpunom usaglašavanju sa članovima 34-35 UFEU (neharmonizovana oblast), kao i strategije i akcionog plana za dalje usaglašavanje zakonodavstva u harmonizovanoj oblasti.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2016.	Merila br. 1 i 2 za otvaranje
2.	Potrebno je dalje intenziviranje napora za potpuno usaglašavanje sektorske tehničke regulative, kao i regulative u domenu infrastrukture kvaliteta.	Delimično ispunjeno (kontinuiran proces) utvrđeno: 2016.	N/A
3.	Dalje jačati administrativne i finansijske kapacitete institucija koje se direktno bave tematikom obuhvaćenom Poglavljem 1, uz adekvatnu stručnu i sektorsku podršku od strane svih relevantnih aktera (ministarstva, Vlada, ATS, Direkcija za mere i dragocene metale, Institut za standardizaciju Srbije itd).	Delimično ispunjeno (kontinuiran proces) utvrđeno: 2018.	N/A
4.	Obezbediti da portal Ministarstva privrede „TEHNIS/Proizvod info“ dobije aktivnu komponentu, tj. određeni broj specijalista koji bi bili usredsređeni na aktivno pružanje pomoći privrednicima vezano ta tehničke propise.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2020.	N/A
Preporuke organizacijama civilnog društva i privredi			
5.	Pojačati napore u podizanju opšteg nivoa svesti, kako građana tako i privrednika, o značaju i koristima koje donosi usklađivanje sa pravnom tekovinom EU u ovoj oblasti je od izuzetnog značaja. Potrebno bolje razumevanje posledica procesa usklađivanja domaćeg tehničkog zakonodavstva sa relevantnim propisima EU, kao i ispunjavanja standarda i tehničkih zahteva za proizvode na tržištu EU, a radi stvaranja elementarnih uslova za podnošenje konkurentskog pritiska na jedinstvenom evropskom tržištu.	Delimično ispunjeno (kontinuiran proces) utvrđeno: 2016.	N/A

SLOBODA KRETANJA RADNIKA

Koordinator: FONDACIJA CENTAR ZA DEMOKRATIJU (FCD), Nataša Vučković

Građani jedne države članice imaju pravo na rad u drugoj državi članici i moraju im se obezbediti isti radni i socijalni uslovi kao i ostalim radnicima.

U Izveštaju Evropske komisije o napretku Srbije je ocenjeno da je Srbija **umereno pripremljena** (ocena 3) u oblasti slobode kretanja radnika.

Ostvaren je **određeni napredak** (ocena 3) u odnosu na preporuku Evropske komisije iz Izveštaja za prethodnu godinu, koji se odnosi na poboljšanje saradnje sa državama članicama EU u vezi sa koordinisanjem sistema socijalne sigurnosti.

Osnovni podaci o Poglavlju 2 – Sloboda kretanja radnika

Eksplanatorni skrining za Poglavlje 2 je održan 2. januara 2014. godine, dok je bilateralni skrining održan 25. marta 2014. godine. Izveštaj o skriningu je objavljen 1. septembra 2015. godine. Nisu data merila za otvaranje poglavlja.

Tabela 1.

Poglavlje	Datum održavanja eksplanatornog/ bilateralnog skrininga	Kad je EU dostavila Srbiji poziv da podnese pregovaračku poziciju ili dostavila listu merila za otvaranje	Navesti koliko je merila Srbija dobila	OBAR ¹ usvojen	Vlada Srbije usvaja pregovaračku poziciju ²
2 – Sloboda kretanja radnika	2. januara 2014./ 25. marta 2014.	decembra 2015.	-	-	18. jula 2018.
Datum otvaranja poglavlja	Broj merila za zatvaranje	IBAR ³ usvojen		CBAR ⁴ usvojen	Poglavlje privremeno zatvoreno
NE (94 meseca je proteklo od dobijanja poziva za podnošenje pregovaračke pozicije)	nisu data merila	-		NE	NE

Sloboda kretanja radnika je jedna od osnovnih sloboda koja je garantovana pravom Evropske unije (EU). U skladu sa članom 45. Ugovora o funkcionisanju EU, svaki građanin EU ima pravo na slobodno kretanje, boravak i rad u drugim državama članicama, bez diskriminacije na osnovu državljanstva. Pravne tekovine EU ovim poglavljem obezbeđuju nediskriminatoran tretman (na osnovu državljanstva, boravišta i jezika) radnika, koji su legalno zaposleni u državi članici koja nije zemlja njihovog porekla, u pogledu uslova rada i zapošljavanja, kao i socijalnih i poreskih olakšica.

1 OBAR – *opening benchmark assessment report*

2 Datum usvajanja je dat prema sednici Odbora za evropske integracije Narodne skupštine Republike Srbije.

3 IBAR – *interim benchmark assessment report*.

4 CBAR – *closing benchmark assessment report*.

Prema odredbama pravne tekovine EU, radniku koji se seli u drugu državu članicu obezbeđeno je:

- pravo na rad bez radne dozvole (osim radnika država članica koje su obuhvaćene prelaznim periodom);
- jednakost postupanja u zapošljavanju;
- pravo na jednaku socijalnu sigurnost;
- pravo članova porodice da se pridruže radniku i da primaju porodičnu naknadu;
- potpuna koordinacija sistema socijalne sigurnosti i
- uzajamno priznavanje kvalifikacija.

Zemlje kandidati treba da se pripreme za učešće u sistemu Evropske službe za zapošljavanje (*European Employment Services – EURES*), čiji je cilj promovisanje slobode kretanja radnika u okviru EU, kroz saradnju javnih službi za zapošljavanje radi razmene informacija o mogućnostima zapošljavanja. Na operativnom nivou, potrebno je baze podataka (o slobodnim radnim mestima, prijavama za posao i biografijama kandidata) integrisati sa EURES mehanizmom za razmenu podataka, a potrebno je razmeniti i opšte informacije o tržištu rada, kao i uslovima života i rada.

Pravo na slobodno kretanje radnika je dopunjeno sistemom za koordinaciju sistema socijalnog osiguranja, odnosno pravom mobilnih radnika iz zemalja EU i članova njihovih porodica da steknu, kumuliraju ili prenose naknade socijalnog osiguranja, kao i da primaju isplate po osnovu ovih naknada bez diskriminacije.

U oblasti zdravstvene zaštite, potrebno je da medicinski troškovi budu nadoknađeni za zdravstvene troškove osiguranika izvan države članice u kojoj su osigurani. U skladu sa navedenim, evropska kartica zdravstvenog osiguranja treba da bude izdata svim državljanima Evropske unije. Od sredine 2019. godine, sve informacije koje se odnose na socijalnu sigurnost razmenjuju se između državnih institucija za socijalnu sigurnost država članica isključivo elektronski, putem sistema Elektronske razmene informacija o socijalnoj sigurnosti (*Electronic Exchange of Social Security Information – EESSI*).

Uredbom (EU) 2019/1149 od 20. juna 2019. godine je osnovano Evropsko nadzorno telo za rad sa ciljem obezbeđenja pravedne mobilnosti radne snage u EU i pomoći državama članicama i Komisiji u koordinaciji sistema socijalne sigurnosti unutar EU. Zadaci ovog tela su:

- upravljanje mrežom EURES-a;
- omogućavanje lakšeg pristupa informacijama o mobilnosti radne snage;
- jačanje saradnje među članicama u primeni relevantnog prava EU;
- koordinacija i podrška usklađenim i zajedničkim inspekcijama;
- sprovođenje analize i procene rizika o pitanjima vezanim za prekograničnu mobilnost radne snage;
- pružanje podrške članicama u rešavanju problema neprijavljenog rada;
- sprovođenje medijacije i
- olakšavanje pronalaženje rešenja u slučajevima prekograničnih sporova među državama članicama.

Evropska unija tradicionalno postavlja određena ograničenja u slobodnom kretanju radnika iz novih država članica, takozvani prelazni period. Ukupni prelazni period koji traje sedam godina je podeljen u tri faze – „formula 2+3+2 godine“, što znači da početno ograničenje za pristup tržištu rada od dve godine, države članice mogu nakon revizije produžiti za još tri godine, a uz opravdan razlog za još dodatne dve godine.

Preporuke Radne grupe NKEU za Poglavlje 2

Tabela 2.

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka NKEU ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (otvaranje, prelazno, zatvaranje)
Preporuke Vladi Republike Srbije			
1.	<p>Potrebno je izvršiti procenu finansijskih efekata Pregovaračke pozicije za Poglavlje 2, prema Zaključku kojim se usmerava i usklađuje rad organa državne uprave u postupku izrade pregovaračkih pozicija u procesu pregovora o pristupanju Republike Srbije Evropskoj uniji (Zaključak 05 Broj: 337-5081/2016. od 31. maja 2016. godine).</p> <p>Ne postoje dostupne informacije da li su u Pregovaračku poziciju za Poglavlje 2 unete procene finansijskih efekata u skladu sa Zaključkom kojim se usmerava i usklađuje rad organa državne uprave u postupku izrade pregovaračkih pozicija u procesu pregovora o pristupanju Republike Srbije Evropskoj uniji, budući da radna grupa nije dobila povratnu informaciju o stavu Vlade Republike Srbije o ovom komentaru.</p>	od 2021.	
2.	<p>Izmeniti Zakon o zapošljavanju stranaca brisanjem člana 5. stav 4, prema kome državljani EU ne smeju postati neprimereni teret sistemu socijalne zaštite Republike, odnosno prema kojoj moraju imati dovoljno sredstava da izdržavaju sebe i članove svoje porodice.</p> <p>Izmenama Zakona o zapošljavanju stranaca u 2019. godini, propušteno je da se član 5. stav 4 briše, a kako je to bila preporuka NKEU zbog neusaglašenosti sa odredbama Zakona o finansijskoj podršci porodici sa decom i neusaglašenosti sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju između EU i Srbije. Prvo, prema uslovima propisanim Zakonom o finansijskoj podršci porodici sa decom, pravo na naknade iz sistema socijalnog osiguranja, kao i na davanja iz sistema socijalne zaštite, imaju i strani državljani.</p>	od 2019.	

2.	<p>Drugo, prema članu 49. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između EU i Srbije, Srbija treba da omogući da državljani EU, koji su zakonito zaposleni na njenoj teritoriji, kao i njihovi supružnici i deca koji na teritoriji Srbije zakonito borave, ne trpe diskriminaciju na osnovu državljanstva u pogledu uslova rada, naknade ili otpuštanja.</p> <p>U junu 2023. godine je u skupštinskoj proceduri bio Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o zapošljavanju stranaca, ali navedena izmena nije predviđena.</p>	od 2019.	
3.	<p>Potrebno je uskladiti domaće zakonodavstvo sa Uredbom (EU) Evropskog parlamenta i Saveta od 5. aprila 2011. godine o slobodi kretanja radnika u Evropskoj Uniji i Uredbom (EU) 2016/589 Evropskog parlamenta i Saveta od 13. aprila 2016. godine o Evropskoj mreži službi za zapošljavanje (EURES), pristupu radnika uslugama mobilnosti i daljoj integraciji tržišta rada i izmeni uredbi (EU) br. 492/2011 i (EU) br. 1296/2013.</p> <p>U 2022. godini nije bilo aktivnosti na usklađivanju domaćeg zakonodavstva sa navedenim uredbama.</p>	od 2019.	
4.	<p>Potrebno je uskladiti evidencije o kvalifikacijama i zanimanjima koje vodi Nacionalna služba za zapošljavanje sa evropskom klasifikacijom za veštine/kompetencije, kvalifikacije i zanimanja. Navedeno podrazumeva izradu Nacionalnog okvira kvalifikacija (standarde kvalifikacija i zanimanja) koji će omogućiti interoperabilnost i automatizovano usklađivanje slobodnih radnih mesta (ponude) i profesionalnih biografija (potražnje).</p> <p>Vlada Republike Srbije je usvojila izmene i dopune Odluke o Jedinstvenom kodeksu šifara za unošenje i šifriranje podataka u evidencijama u oblasti rada („Službeni glasnik RS”, br. 101/20) koje se primenjuju se od 25. avgusta 2020. godine. Nacionalna služba za zapošljavanje i dalje koristi šifarnik zanimanja i stručne spreme u skladu sa Odlukom o jedinstvenim metodološkim principima za vođenje evidencija u oblasti rada i obrascima prijave i izveštaja („Službeni list SRJ”, br. 40/97 i 25/00).</p>	od 2019.	

5.	<p>Potrebno je unaprediti organizacione i tehničke kapacitete Nacionalne službe za zapošljavanje u odnosu na najmanje zajedničke kriterijume u pogledu pružanja usluga i učestvovanja u mreži EURES.</p> <p>Prema podacima iz Izveštaja o radu Nacionalne službe za zapošljavanje, u 2021. godini nije bilo obuka za savetnike za zapošljavanje u filijalama Nacionalne službe kako bi se uključili u rad iz nadležnosti migracionih servisnih centara. Pored toga, nijedna obuka koja je organizovana u 2022. godini se nije odnosila na temu EURES-a, dok su organizovane obuke engleskog jezika.</p>	od 2018.	
6.	<p>Potrebno je da Ministarstvo zdravlja pristupi pripremama za uvođenje Evropske kartice zdravstvenog osiguranja izradom studije opravdanosti, kao i unapređenjem administrativno-/tehničkih kapaciteta Republičkog fonda za zdravstveno osiguranje i, između ostalog, kroz raspoložive IPA fondove.</p> <p>U 2022. godini nije bilo aktivnosti na sprovođenju studije opravdanosti za uvođenje Evropske kartice zdravstvenog osiguranja.</p>	od 2019.	

RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 3

PRAVO POSLOVNOG NASTANJIVANJA I SLOBODA PRUŽANJA USLUGA

Koordinator: CENTAR ZA EVROPSKE POLITIKE (CEP), Dušan Protić

U svom Izveštaju o napretku Srbije za 2022. godinu, Evropska komisija (EK) konstatuje da je Srbija **umereno spremna** u oblastima iz Poglavlja 3. Ostaje i dalje obaveza transponovanja Direktive o uslugama 2006/123/EC u horizontalni propis, uspostavljanje Jedinственe elektronske kontaktne tačke (JEKT), finalizovanje i usvajanje liste regulisanih propisa, potpuno usklađivanje sektorskih propisa.

Izveštaj Evropske komisije dalje ocenjuje da je, u prethodnih godinu dana, postignut **ograničen napredak** ostvaren daljim usklađivanjem sektorskog zakonodavstva u oblasti usluga i u oblasti profesionalnih kvalifikacija sa pravnim tekovinama EU, kao i usvajanjem i implementacijom Strategije razvoja poštanskih usluga za period od 2021. do 2025. godine. I dalje važe preporuke iz prethodnog Izveštaja.

Osnovni podaci o Poglavlju 3 – Pravo poslovnog nastanjivanja i sloboda pružanja usluga

Tabela 1.

Poglavlje	Datum održavanja eksplanatornog/ bilateralnog skrininga	Kad je EU dostavila Srbiji poziv da podnese pregovaračku poziciju ili dostavila listu merila za otvaranje	Navesti koliko je merila Srbija dobila	OBAR ¹ usvojen	Vlada Srbije usvaja pregovaračku poziciju ²
3 – Pravo poslovnog nastanjivanja i sloboda pružanja usluga	30-31. januara 2014./ 12-13. marta 2014.	19. decembra 2018.	1	18. decembra 2018.	28. novembra 2019.
Datum otvaranja poglavlja	Broj merila za zatvaranje	IBAR ³ usvojen		CBAR ⁴ usvojen	Poglavlje privremeno zatvoreno
Nije otvoreno					

Izveštaju o skriningu u ovom poglavlju, koji je objavljen u martu 2015. godine, sadrži jedno merilo za otvaranje pregovora o ovom poglavlju:

- Sveobuhvatna i detaljna strategija za usklađivanje sa pravnim tekovinama EU u oblasti profesionalnih kvalifikacija. Strategija mora da obuhvati sve reforme koje su neophodne u smislu usklađivanja zakonodavstva i izgradnje institucionalnih kapaciteta za priznavanje profesionalnih kvalifikacija stečenih u drugim državama članicama, kao i za pružanje pomoći stručnjacima koji su stekli kvalifikacije u Srbiji i nameravaju da pružaju usluge u drugim državama članicama. Strategija, takođe, mora da obuhvati i sva usklađivanja vezana za obuku lekara, stomatologa, medicinskih sestara za opštu negu, babica, farmaceuta i veterinarskih hirurga i mora biti usklađena sa minimalnim zahtevima za obuku navedenim u Direktivi 2005/36/EZ. Za svaku radnju obuhvaćenu ovom strategijom potrebno je definisati krajnji rok, odgovorno lice i jasno navesti odgovarajuću odredbu propisa EU.

1 OBAR – *opening benchmark assessment report*

2 Datum usvajanja je dat prema sednici Odbora za evropske integracije Narodne skupštine Republike Srbije.

3 IBAR – *interim benchmark assessment report*.

4 CBAR – *closing benchmark assessment report*.

Preporuke Radne grupe NKEU za Poglavlje 3

Tabela 2.

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka NKEU ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (otvaranje, prelazno, zatvaranje)
Preporuke Vladi Republike Srbije			
1.	Neophodno je u najkraćem roku usvojiti predlog Zakona o uslugama koji je usklađen sa pravnom regulativom EU po pitanju prava poslovnog nastanjivanja i slobode pružanja.	Neispunjeno utvrđeno: 2019.	N/A
2.	Potrebno je obaviti prethodne pripreme za izgradnju mehanizma Jedinstvene elektronske kontakt tačke (JEKT), u okviru resornog ministarstva, kako bi se stvorili tehnički i organizacioni uslovi za njegovo funkcionisanje, kao i analizu mogućih problema i teškoća, u ranoj fazi izgradnje sistema.	Neispunjeno utvrđeno: 2018.	N/A
3.	Usklađivanje profesionalnih kvalifikacija: potrebno je usvojiti ažurirani akcioni plan za potpuno usklađivanje sektorskog zakonodavstva sa relevantnim direktivama EU (Direktiva 2005/36/EC i Direktiva 2013/55/EC).	Nova preporuka	N/A
4.	Potrebno je intenzivirati rad na kompletiranju i donošenju Popisa regulisanih profesija, u skladu sa zahtevima Zakona o regulisanim profesijama i priznavanju profesionalnih kvalifikacija.	Neispunjeno utvrđeno: 2021.	N/A
5.	Potrebno pripremiti izmene i dopune Zakona o poštanskim uslugama u okviru potpoglavlja „Poštanske usluge“ kako bi se obezbedila puna usklađenost sa Direktivom o poštanskim uslugama i Uredbom o uslugama prekogranične dostave paketa. Pored toga, potrebno unaprediti sprovođenje nadzora i kvalitet inspeksijske prakse u ovoj oblasti.	Nova preporuka	N/A

Preporuke Evropskoj uniji			
6.	Potrebno je ubrzati proceduru razmatranja pregovaračke pozicije Srbije, usvojene 2019. godine, i obezbediti uslove za otvaranje pregovora u Poglavlju 3	Neispunjeno utvrđeno: 2022.	N/A
Preporuke organizacijama civilnog društva i privredi			
7.	Potrebno je unaprediti širi društveni dijalog u vezi s usklađivanjem domaćeg pravnog poretka sa pravilima o slobodnom kretanju usluga i profesionalnim kvalifikacijama, radi unapređenja nivoa znanja i otklanjanja mogućih otpora i prepreka koje se javljaju u pojedinim profesionalnim oblastima.	Neispunjeno utvrđeno: 2022.	N/A

SLOBODNO KRETANJE KAPITALA

Koordinator: CENTAR ZA EVROPSKE POLITIKE (CEP), Vida Uzelac

U svom Izveštaju o napretku Srbije za 2022. godinu, Evropska komisija (EK) je ocenila da je Srbija ostala **umereno pripremljena** u oblasti slobodnog kretanja kapitala, a dalje preporuke su:

- liberalizacija u skladu sa obavezama koje proističu iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP), naročito vezano za ograničenja u pogledu sticanja poljoprivrednog zemljišta;
- Unapređenje sprovođenja, posebno efikasnosti u praćenju, nadzoru, obaveštajno-finansijskom delovanju, istragama i izveštavanju.

Izveštaj Evropske komisije dalje ocenjuje da je, u prethodnih godinu dana, postignut **ograničen napredak** usvajanjem nacionalne procene rizika od: pranja novca, finansiranja terorizma, pranja novca u oblasti virtualne imovine i od oružja za masovno uništenje (OMU) u oblasti finansiranja proliferacije. Preporuke od prošle godine i dalje važe.

Osnovni podaci o Poglavlju 4 – Slobodno kretanje kapitala

Tabela 1.

Poglavlje	Datum održavanja eksplanatornog/bilateralnog skrininga	Kad je EU dostavila Srbiji poziv da podnese pregovaračku poziciju ili dostavila listu merila za otvaranje	Navesti koliko je merila Srbija dobila	OBAR ¹ usvojen	Vlada Srbije usvaja pregovaračku poziciju ²
4 – Slobodno kretanje kapitala	13. oktobra 2014./15. decembra 2014.	13. aprila 2016.	N/A	N/A	20. septembra 2018, a 26. septembra 2018. je dostavljena Savetu EU
Datum otvaranja poglavlja	Broj merila za zatvaranje	IBAR ³ usvojen		CBAR ⁴ usvojen	Poglavlje privremeno zatvoreno
10. decembra 2019.	3				

U Zajedničkoj pregovaračkoj poziciji za Poglavlje 4 su postavljena tri merila za privremeno zatvaranje ovog poglavlja:

1. Kada je reč o kretanju kapitala i plaćanju, Srbija treba da završi zakonodavno usklađivanje sa pravnim tekovinama EU i pokaže da će moći u potpunosti da ga primeni do pristupanja, obezbeđujući da sva preostala ograničenja budu uklonjena;
2. Kada je reč o platnim sistemima, Srbija treba da pokaže da će moći u potpunosti da primeni Direktivu (EU) 2015/2366 do pristupanja, uključujući relevantne akte „drugog nivoa“ koji su navedeni u odeljku 2, kao i da će moći delotvorno da primenjuje Uredbu (EZ) br. 924/2009 i Uredbu (EU) br. 260/2012;
3. U oblasti sprečavanja pranja novca i suzbijanja finansiranja terorizma, Srbija treba da dovrši neophodno zakonodavno usklađivanje sa pravnim tekovinama EU, međunarodnim standardima (kako je definisano od strane Radne grupa za finansijske mere u borbi protiv pranja novca) i pokaže svojim rezultatima da ima poboljšane administrativne kapacitete za pravilno sprovođenje i primenu relevantnog zakonodavstva u svim oblastima sprečavanja pranja novca, kao i preporuka Komiteta eksperata Saveta Evrope za procenu mera za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma – MONEYVAL, što dovodi do povećanja delotvornosti u pogledu praćenja, nadzora, finansijsko-obaveštajnih aktivnosti, istraga, krivičnog gonjenja i donošenja osuđujućih presuda.

1 OBAR – *opening benchmark assessment report*

2 Datum usvajanja je dat prema sednici Odbora za evropske integracije Narodne skupštine Republike Srbije.

3 IBAR – *interim benchmark assessment report*.

4 CBAR – *closing benchmark assessment report*.

Preporuke Radne grupe NKEU za Poglavlje 4

Tabela 2.

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka NKEU ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (otvaranje, prelazno, zatvaranje)
Preporuke Vladi Republike Srbije			
1.	Neophodno je razmotriti liberalizaciju Zakona o deviznom poslovanju u pogledu slobode domaćih pravnih lica da kupuju devize ili sklapaju termenske ugovore o kupovini deviza.	Neispunjeno utvrđeno: 2020.	Merilo br. 1 za privremeno zatvaranje
2.	Potrebno je omogućiti platni promet u devizama u zemlji u svim slučajevima, što je u skladu sa dualnim deviznim sistemom i liberalizacijom kretanja kapitala.	Delimično ispunjeno utvrđeno 2020.	Merilo br. 2 za privremeno zatvaranje
3.	Potrebno je poboljšanje saradnje između različitih tela koja se bave sprečavanjem pranja novca, kao i jačanje administrativnih kapaciteta Uprave za sprečavanje pranja novca koja nema zadovoljavajući broj edukovanog angažovanog osoblja.	Neispunjeno utvrđeno: 2020.	Merilo br. 3 za privremeno zatvaranje
4.	Potrebno je unaprediti sistem izveštavanja o napretku u ispunjenju preporuka Grupe država za borbu protiv korupcije (GRECO) na temu sprečavanja pranja novca.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2020.	Merilo br. 3 za privremeno zatvaranje
5.	Postoje ograničenja za naplatu prilikom prodaje roba i usluga preko interneta.	Neispunjeno utvrđeno: 2020.	Merilo br. 1 za privremeno zatvaranje
6.	Identifikovana je zabrinutost zbog posebnog, odnosno privilegovanog tretmana prilikom izdavanja DINA kartica, odnosno kartice kod koje se u domaćim platnim transakcijama obrada, netiranje i poravnanje naloga za prenos, izdatih na osnovu njene upotrebe, obavljaju u platnom sistemu u Republici Srbiji.	Neispunjeno utvrđeno: 2020.	Merilo br. 2 za privremeno zatvaranje
Preporuke Evropskoj uniji			
7.	Osigurati efikasniju i efektivniju saradnju i podršku nadležnih generalnih direktorata EK u pokretanju i nastavku pregovora u ovom poglavlju.	Nova preporuka	N/A
Preporuke organizacijama civilnog društva			
8.	Ojačati napore na podizanju opšteg nivoa svesti poslovne zajednice, kao i šire javnosti, o značaju i prednostima usklađivanja sa pravnim tekovinama EU u ovoj oblasti i punoj primeni transponovanog zakonodavstva. Uloga stručnjaka i civilnog društva u ovom procesu je od suštinskog značaja za animiranje šire javnosti.	Nova preporuka	N/A

RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 5

JAVNE NABAVKE

Koordinator: TRANSPARENTNOST SRBIJA, Nemanja Nenadić

U svom Izveštaju o napretku Srbije za 2022. godinu, Evropska komisija je konstatovala da je Srbija **umereno spremna** u oblasti javnih nabavki. Takođe, Izveštaj Evropske komisije ocenjuje da je, u prethodnih godinu dana, postignut **ograničen napredak** u ovoj oblasti.

Osnovni podaci o Poglavlju 5 – Javne nabavke

Tabela 1.

Poglavlje	Datum održavanja eksplanatornog/bilateralnog skrininga	Kad je EU dostavila Srbiji poziv da podnese pregovaračku poziciju ili dostavila listu merila za otvaranje	Navesti koliko je merila Srbija dobila	OBAR ¹ usvojen	Vlada Srbije usvaja pregovaračku poziciju ²
5 – Javne nabavke	21. marta 2014./13. maja 2014.	aprila 2015.	/	/	marta 2016.
Datum otvaranja poglavlja	Broj merila za zatvaranje	IBAR ³ usvojen		CBAR ⁴ usvojen	Poglavlje privremeno zatvoreno
13. decembra 2016.	3	/		NE	NE 80 meseci (jul 2016-avgust 2023)

Merila za zatvaranje koje je definisala Evropska unija su:

- Srbija treba u potpunosti da uskladi svoj nacionalni pravni okvir sa pravnim tekovinama EU u svim oblastima javnih nabavki, uključujući i pravne propise o koncesijama i međunarodne sporazume o izuzimanju određenih radova iz pravila o javnim nabavkama.
- Srbija treba da uspostavi adekvatne administrativne i institucionalne kapacitete na svim nivoima i da preduzme odgovarajuće mere kako bi obezbedila pravilno sprovođenje i primenu nacionalnog zakonodavstva u ovoj oblasti na vreme pre pristupanja EU. To naročito uključuje:
  - sprovođenje Strategije za razvoj javnih nabavki za period 2014-2018. godine, kako bi Srbija poboljšala svoje administrativne kapacitete, naročito jačanjem kapaciteta Uprave za javne nabavke i obezbeđivanjem odgovarajuće obuke na svim nivoima za sve zainteresovane strane;
  - pripremu praktičnih alata za sprovođenje i praćenje (uključujući administrativna pravila, priručnike i standardnu ugovornu dokumentaciju);
  - jačanje mehanizama kontrole, uključujući i detaljno praćenje i povećanu transparentnost u fazi izvršenja ugovora o javnim nabavkama i sistematsku procenu rizika uz prioritizaciju kontrola u osetljivim oblastima i procedurama;
  - efikasno funkcionisanje sistema pravnih sredstava;
  - mere koje se odnose na sprečavanje i borbu protiv korupcije i sukoba interesa u oblasti javnih nabavki, kako na centralnom tako i na lokalnom nivou.
- Srbija treba da pokaže evidenciju o pravičnom i transparentnom sistemu javnih nabavki koji obezbeđuje vrednost za novac, konkurenciju i oštre zaštitne mere za borbu protiv korupcije.

1 OBAR – *opening benchmark assessment report*

2 Datum usvajanja je dat prema sednici Odbora za evropske integracije Narodne skupštine Republike Srbije.

3 IBAR – *interim benchmark assessment report*.

4 CBAR – *closing benchmark assessment report*.

Preporuke Radne grupe NKEU za Poglavlje 5

Tabela 2.

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka NKEU ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (otvaranje, prelazno, zatvaranje)
Preporuke Vladi Republike Srbije			
1.	Objavljivanje svih informacija o nabavkama koje su u vezi sa pandemijom COVID-19 i vršenje revizije nabavki koje su sprovedene bez primene Zakona, počev od 15. marta 2020. godine, odnosno nabavki koje su sprovedene po posebnim pregovaračkim postupcima bez objavljivanja javnog poziva, počev od 1. jula 2020. godine.	Neispunjeno utvrđeno: 2020.	Merila br. 2 i 3 za zatvaranje
2.	Povećanje broja i kvaliteta informacija koje će biti objavljene na Portalu javnih nabavki (uključujući i one koje se odnose na izvršenje ugovora, kao i na nabavke na koje se zakon ne primenjuje), broja ponuda po postupku nabavke, te povezivanje sa bazama koje se vode kod drugih organa (na primer, Trezor, o izvršenju budžeta, podaci o izvršenoj reviziji, izvršenom monitoringu i nadzoru, pokrenutim postupcima itd) radi celovitijeg uvida o javnim nabavkama i njihovim efektima.	Neispunjeno utvrđeno: 2020. u sadašnjem obliku	Merila br. 2 i 3 za zatvaranje
2.1.	Prilikom pretraživanja na Portalu javnih nabavki ne postoji mogućnost da se pronađu predmeti nabavke koji spadaju u zelene javne nabavke ili javne nabavke sa socijalnim elementima. Ponuđači i zainteresovana lica su primorana da pretražuju svaki postupak javne nabavke i vrše uvid u konkursnu dokumentaciju kako bi videli da li su kriterijumi za dodelu ugovora ili uslovi učestvovanja takvi da sadrže zelene (ekološke) ili socijalne kriterijume. Potrebno je omogućiti da naručilac prilikom izrade konkursne dokumentacije može da označi da li konkretan predmet nabavke spada u zelene ili socijalne javne nabavke, pritom da u tom procesu bude odeljak sa informacijom koja pojašnjava naručiocu šta je zelena javna nabavka, a šta javna nabavka sa socijalnim elementima. S tim u vezi, predlog je da se tokom pretraživanja predmeta nabavke omogući pretraživanje po oznaci zelene javne nabavke i socijalne javne nabavke ili da se uspostavi zasebno polje/proces unutar Portala javnih nabavki koji se odnosi na zelene, odnosno socijalne javne nabavke. Pored toga, neophodno je da se u odluci o dodeli ugovora uvede polje koje bi označilo da li je u pitanju zelena javna nabavka ili javna nabavka koja sadrži socijalni element, kako bi se olakšalo pretraživanje i po tom svojstvu.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2021.	Merilo br. 2 za zatvaranje

<p>2.2.</p>	<p>Na samom Portalu ne postoji izveštaj koji daje uvid koje konkretne nabavke su sprovedene u odnosu na plan nabavki naručioca za tekuću godinu. Trenutno, postoji poseban odeljak koji nosi naziv „Godišnji izveštaj o nabavkama naručioca“, iako to zapravo predstavlja Izveštaj o nabavkama koje su izuzete od primene zakona (propisana obaveza članom 181. Zakona o javnim nabavkama). Ovaj naziv izaziva konfuziju jer daje pogrešan uvid. Pritom, u pojedinim izveštajima koji su dostupni na Portalu kod određenih naručilaca stoji i tabela koja prikazuje ugovore koji su zaključeni u postupcima javnih nabavki (iako je označeno samo da li su dobra, usluge ili radovi i koji je postupak i vrednost nabavke (sa i bez PDV-a), kao i izmene ugovora za određene predmete nabavki (iako ne postoji informacija koji je konkretan predmet nabavke u pitanju, već samo da li su dobra, usluge ili radovi i vrednost toga). Treba omogućiti da sistem sam evidentira i generiše izveštaj o sprovedenim javnim nabavkama za konkretnog naručioca u odnosu na poslednji postavljen plan nabavki, a koji sadrži jasan pregled o tome koji su konkretni postupci nabavke sprovedeni u odnosu na poslednji postavljen plan nabavki. Da se izvrši izmena trenutnog naziva odeljka „Godišnji izveštaj o nabavkama naručioca“, tako da glasi „Godišnji izveštaj o nabavkama koje su izuzete od primene Zakona o javnim nabavkama“ i da taj izveštaj samo sadrži podatke o nabavkama koje su izuzete od primene zakona, a u skladu sa Uputstvom za objavljivanje podataka o javnim nabavkama koje su izuzete od primene Zakona</p>	<p>Delimično ispunjeno utvrđeno: 2021.</p>	<p>Merila br. 2 i 3 za zatvaranje</p>
<p>3</p>	<p>Poboljšanje primene Zakona o javnim nabavkama i unapređenje njegovih odredaba na osnovu uočenih nedostataka, što naročito podrazumeva:</p> <ul style="list-style-type: none"> • izmena Zakona radi vraćanja obaveze da se objavljuje konkursna dokumentacija, kao i mišljenja KJN-a za pregovaračke postupke, bez objavljivanja javnog poziva; • uključivanje informacija o dobrima, uslugama i radovima koje registrovani ponuđači mogu da isporuče (prema rečniku javnih nabavki), kako bi dobijali automatski pozive za učešće u svim nabavkama te vrste; • izrada metodologije na osnovu koje će Ministarstvo finansija pratiti izvršenje ugovora o javnim nabavkama, kako bi obuhvat i kvalitet tog nadzora bili što veći, kao i objavljivanje ishoda nadzora; • unapređenje Pravilnika koji uređuje monitoring Kancelarije za javne nabavke, kako bi obuhvat bio što veći, a obaveze KJN-a preciznije definisane (naročito dok je još uvek moguće ispraviti nepravilnosti pre nastupanja štetnih posledica) i kako bi se obezbedila pravovremena javnost informacija o sprovedenom monitoringu; • izrada kvalitetnog modela internog akta, kako bi se dala prilika naručiocima da obuhvate sve bitne aspekte javnih nabavki koje Zakon u dovoljnoj meri uredio, kao i sprovođenje monitoringa nad primenom pravila o donošenju internog akta; 	<p>Delimično ispunjeno utvrđeno: 2020. u sadašnjem obliku</p>	<p>Merila br. 2 i 3 za zatvaranje</p>

3.	<ul style="list-style-type: none"> • otkloniti nesuglasice u vezi primene člana 115. Zakona o javnim nabavkama, odnosno ispunjavanja uslova za obavljanje profesionalne delatnosti za ponuđače koji učestvuju u zajedničkim ponudama. Problem leži u tome što je stav Republičke komisije neusaglašen. U okviru jednog rešenja, Republička komisija je stava da ispunjenost uslova za obavljanje profesionalne delatnosti, odnosno sposobnost za obavljanje profesionalne delatnosti (u postupcima gde učestvu je grupa ponuđača) može da ispunjava samo onaj član grupe ponuđača na koji se obavljanje određene delatnosti i odnosi i da je takav ponuđač dužan da dostavi dokaz o posedovanju dozvole nadležnog organa. S druge strane, u drugom rešenju, u kome je situacija ista u smislu da takođe učestvuje grupa ponuđača, Republička komisija odbija zahtev za zaštitu prava uz obrazloženje da uslov za obavljanje profesionalne delatnosti moraju ispuniti svi članovi grupe bez obzira na prirodu poslova koji svaki od njih obavlja; • rešiti problem koji se javio kod načina otvaranja ponuda i sastavljanja zapisnika o otvaranju ponuda. Naime, iako je novi Zakon o javnim nabavkama (ZJN) uveo dosta novina koje su olakšale celokupan postupak javne nabavke, kako naručiocima tako i ponuđačima, s druge strane postoje i određeni nedostaci koji uglavnom pogađaju ponuđače. Konkretni problem koji imaju ponuđači koji podnose ponude elektronskim putem, gde pri tom uzorke dostavljaju putem pošte ili na pisarnici naručioca. Elektronsko otvaranje ponuda i sastavljanja zapisnika o otvaranju elektronskih ponuda vrši direktno Portal, koji nema uvid u dokaze koji nisu podneti elektronskim putem, kao što su, na primer, uzorci. Shodno članu 140. ZJN ponude se otvaraju odmah nakon isteka roka za podnošenje ponuda i otvaranje je javno, što je u redu, s tim što nigde u Zakonu o javnim nabavkama nije propisan način na koji naručilac vodi otvaranje delova ponude koji se dostavljaju fizički, a ne u elektronskoj ponudi, putem portala. Zakon nije predvideo postojanje neke vrste izveštaja ili zapisnika o otvaranju delova ponude koji se ne dostavljaju putem portala, kako bi naručilac mogao da učitava uzorke po isteku roka za otvaranje ponuda, već isti predstavlja sastani deo Izveštaja o stručnoj oceni ponuda, što je nelogično, jer bi isti trebalo da bude sastavni deo Zapisnika o otvaranju. S obzirom da su zakonodavci propustili da uredi način kako naručilac vodi postupak otvaranja ponuda kada se dokazi dostavljaju direktno na pisarnicu naručioca ili putem pošte, što ostavlja mogućnost za zloupotrebe u praksi, pozivamo da se ovo pitanje jasno uredi Zakonom. 		
----	--	--	--

4.	<p>Izmena pravnog okvira za javno-privatna partnerstva radi usaglašavanja sa pravilima EU, ali i za rešavanje problema koji su uočeni u dosadašnjoj praksi, kao i poboljšanje prakse u ovoj oblasti i pre izmena Zakona. To naročito podrazumeva:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omogućavanje većeg učešća građana u donošenju odluka o planiranju javno-privatnih partnerstava i u praćenju njihove realizacije; • povećanje transparentnosti kod javno-privatnih partnerstava i koncesija; • jačanje efikasnosti nadzora nad planiranjem javno-privatnih partnerstava i izvršenjem ugovornih obaveza privatnog partnera; • propisivanje posebnih mera nadzora u slučajevima kada se antikorupcijski mehanizmi iz Zakona o javno-privatnom partnerstvu ne primenjuju usled postojanja dozvoljenog izuzetka od primene tog zakona (na primer, međudržavni ugovori) i izbegavanje takvih aranžmana; • propisivanje kazni za slučajeve kršenja pravila o javno-privatnim partnerstvima; • unapređenje pravnog položaja Komisije za javno-privatna partnerstva u pravcu jačanja nezavisnosti; • objavljivanje informacija o nadzoru nad izvršenjem postojećih ugovora o JPP-u, kako bi se građani uverili u to u kojoj meri privatni partner poštuje ugovorne obaveze. 	Neispunjeno utvrđeno: 2016.	Merila br. 1, 2 i 3 za zatvaranje
5.	<p>Jačanje kapaciteta organa koji sprovode javne nabavke, kao i organa koji su nadležni za praćenje, kontrolu, nadzor, reviziju, preispitivanje i gonjenje prekršilaca, tako da omoguće optimalni nivo nadzora i pravilno razlikovanje legitimnih zahteva konkursne dokumentacije od diskriminacije ponuđača. Organizovanje javnog slušanja od strane resornog odbora Narodne skupštine i Globalne organizacije parlamentaraca za borbu protiv korupcije (<i>Global Organization of Parliamentarians Against Corruption – GOPAC</i>) radi sagledavanja rezultata sprovedenog nadzora i podrške organima koji treba da ga vrše.</p>	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2017.	Merilo br. 2 za zatvaranje
6.	<p>Proaktivnost u otkrivanju nepravilnosti u javnim nabavkama i javno-privatnih partnerstava i u otklanjanju štetnih posledica nepravilno planiranih, sprovedenih i izvršenih javnih nabavki.</p>	Neispunjeno utvrđeno: 2017.	Merilo br. 3 za zatvaranje
7.	<p>Prekidanje prakse da se javne nabavke i javno-privatna partnerstva ugovaraju bez konkurencije i javnosti, a na osnovu međudržavnih sporazuma, uvođenje mehanizama kontrole i pružanje dodatnih informacija građanima u vezi sa sprovođenjem zaključenih ugovora te vrste, kao i ukidanje svih odredaba drugih zakona (osim ZJN-a i ZJPP-a) koji trenutno uređuju sprovođenje pojedinih javnih nabavki i javno-privatnih partnerstva.</p>	Neispunjeno utvrđeno: 2019.	Merila br. 1, 2 i 3 za zatvaranje

8.	Korišćenje stranih iskustava i dobrih praksi u razvoju propisa koji su u vezi sa pojedinim vrstama javnih nabavki (socijalna preduzeća, socijalne usluge, zelene nabavke, medijske usluge), uz adekvatne izmene propisa koji uređuju te oblasti.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2017.	Merila br. 1 i 2 za zatvaranje
9.	Predlažemo da se izmeni odredba člana 228. Krivičnog zakonika, tako da se radnja izvršenja krivičnog dela postavi jasnije i konkretnije, sa suženom radnjom izvršenja, uz definisanje upotrebljenih pojmova i izraza prilikom propisivanja bića krivičnog dela, sa realnim određivanjem kriminalne zone koja bi obuhvatila najgrublje povrede konkretnih propisa javnih nabavki, a sve kako bi se otklonile postojeće dileme i nelogičnosti.	Neispunjeno utvrđeno: 2021.	Merila br. 2 i 3 za zatvaranje
10.	Nastavak prakse revizija svrsishodnosti Državne revizorske institucije u oblasti javnih nabavki i praćenje postupanja po, do sada, objavljenim revizijama; jačanje sistema interne revizije i objavljivanje informacija o njihovim efektima u oblasti javnih nabavki.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2019.	Merila br. 2 i 3 za zatvaranje
11.	Korigovanje postojećih dokumenata javnih politika u oblasti evropskih integracija, javnih nabavki i javno-privatnih partnerstava, tako da obuhvate sva bitna pitanja za otklanjanje nepravilnosti i povećanje konkurencije u javnim nabavkama ili rešavanje svih tih pitanja kroz rešenja Operativnog plana za borbu protiv korupcije u javnim nabavkama; uključivanje šireg kruga učesnika u izradu ovog Operativnog plana (na primer, Saveta za borbu protiv korupcije).	Neispunjeno utvrđeno: 2019.	Merila br. 2 i 3 za zatvaranje
Preporuke Evropskoj uniji			
12.	Da podrži sprovođenje navedenih preporuka za Vladu, Narodnu skupštinu i druge državne organe Republike Srbije tako što će kada ocenjuje napredak Srbije kod izmene propisa u oblasti javnih nabavki i javno-privatnih partnerstava, kao i kada daje mišljenja o nacrtima zakona, jednaku pažnju pokloniti usklađivanju sa pravnim tekovinama EU i rešavanju drugih utvrđenih problema, o čemu naročito treba voditi računa prilikom davanja ocene o predstojećim izmenama Zakona o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama.	Neispunjeno utvrđeno: 2021.	Merila br. 2 i 3 za zatvaranje
13.	Da nastavi da ukazuje na nedopustivost prakse uređivanja javnih nabavki i javno-privatnih partnerstava kroz međudržavne sporazume i „specijalne zakone“, ali i da svoje kritike konkretizuje: <ul style="list-style-type: none"> vezivanjem programa pomoći za Srbiju i druge zemlje Zapadnog Balkana (koji će biti realizovani kroz javne nabavke), primenom takvih pravila i za infrastrukturne projekte koji se finansiraju iz domaćeg budžeta ili kredita; postupanjem samih država članica, koje će biti usklađeno sa zajedničkom politikom EU u oblasti javnih nabavki, kada posluju sa državom Srbijom. 	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2021.	Merila br. 1, 2 i 3 za zatvaranje

14.	Proširiti krug pitanja o kojima će dati ocenu napretka u sprovođenju javnih nabavki i javno-privatnih partnerstava, tako da obuhvati analizu značaja prikupljenih statističkih pokazatelja (na primer, za učinak u otkrivanju i kažnjavanju otkrivenih nepravilnosti, konkurencija, efikasnost).	Neispunjeno utvrđeno: 2019.	Merilo br. 3 za zatvaranje
15.	Nastaviti da pruža podršku državnim organima za sprovođenje reformi u ovoj oblasti, a civilnom društvu i medijima za praćenje stanja.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2017.	Merilo br. 2 za zatvaranje
Preporuke organizacijama civilnog društva i privredi			
16.	Da se angažuju u praćenju javnih nabavki i javno-privatnih partnerstava u Srbiji, njihovog planiranja i sprovođenja ugovora. Preporučuje se saradnja organizacija koje prate javne nabavke i javno-privatna partnerstva generalno, sa udruženjima koja teže zadovoljenju javnog interesa u posebnim oblastima, kako bi se sagledali efekti javnih nabavki i javno-privatnih partnerstava, ali i sa medijima i medijskim udruženjima.	Ispunjeno utvrđeno: 2015.	Merila br. 2 i 3 za zatvaranje

RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 8

POLITIKA KONKURENCIJE

Koordinator: CENTAR ZA EVROPSKE POLITIKE (CEP), Ranka Miljenović

U Izveštaju Evropske komisije (EK) o napretku Srbije u 2022. godini se ocenjuje da je Srbija **umereno spremna** (ocena 3) u oblasti politike konkurencije. U *oblasti zaštite konkurencije* je zakonodavstvo u velikoj meri usklađeno sa *acquis*-em. Ali, od postavljenih šest merila za otvaranje pregovora u ovom poglavlju, u *oblasti državne pomoći* je ispunjeno samo jedno, a ispunjenje merila koja se odnose na operativnu nezavisnost Komisije za kontrolu državne pomoći (KKDP) treba da se demonstrira kroz doslednu, transparentnu i adekvatnu primenu zakona.

U Izveštaju EK o napretku Srbije za 2022. godinu se konstatuje da je postignut **ograničeni napredak** (ocena 2), pre svega u oblasti kontrole državne pomoći daljim usklađivanjem zakonodavstva RS sa pravnim tekovinama EU i izradom nacrtu popisa šema državne pomoći koji je dostavljen Evropskoj komisiji. I dalje nije ispunjena preporuka iz prethodnog Izveštaja koja se odnosi na usklađivanje šema fiskalne pomoći i usklađivanje Zakona o međubankarskim naknadama i posebnim pravilima poslovanja kod platnih transakcija na osnovu platnih kartica sa *acquis*-em i obavezama iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP).

Osnovni podaci o Poglavlju 8 – Politika konkurencije

Tabela 1.

Poglavlje	Datum održavanja eksplanatornog/ bilateralnog skrininga	Kad je EU dostavila Srbiji poziv da podnese pregovaračku poziciju ili dostavila listu merila za otvaranje	Navesti koliko je merila Srbija dobila	OBAR ¹ usvojen	Vlada Srbije usvaja pregovaračku poziciju ²
8 – Politika konkurencije	31. marta - 2. aprila 2014./ 4-5. novembra 2014.	25. februara 2016. (merila za otvaranje)	šest merila za otvaranje poglavlja u oblasti državne pomoći	NE	NE
Datum otvaranja poglavlja	Broj merila za zatvaranje	IBAR ³ usvojen		CBAR ⁴ usvojen	Poglavlje privremeno zatvoreno
-	-	-		-	-

Republika Srbija treba da ispuni **šest merila za otvaranje** pregovora u ovom poglavlju:

1. Srbija treba da dopuni i izmeni svoje zakonodavstvo o dodeli državne pomoći u cilju ispunjenja svojih obaveza iz SSP-a;
2. Srbija treba da obezbedi da je organ nadležan za kontrolu državne pomoći operativno nezavisan i da ima potrebna ovlašćenja i resurse za potpunu i ispravnu primenu pravila o dodeli državne pomoći;
3. Srbija treba da upotpuni postojeći spisak mera državne pomoći u smislu člana 73 stav 6 SSP-a i utvrdi akcioni plan koji će prihvatiti Komisija, sa jasnim vremenskim planom usklađivanja svih preostalih postojećih mera šema državne pomoći, odnosno ekvivalentnih mera za koje je utvrđeno da nisu kompatibilne sa obavezama koje proističu iz SSP-a;

1 OBAR – *opening benchmark assessment report*

2 Datum usvajanja je dat prema sednici Odbora za evropske integracije Narodne skupštine Republike Srbije.

3 IBAR – *interim benchmark assessment report*.

4 CBAR – *closing benchmark assessment report*.

4. Srbija treba da uskladi postojeće šeme fiskalne pomoći, tj. Zakon o porezu na dobit pravnih lica, Zakon o porezu na dohodak građana i Zakon o slobodnim zonama, sa tekovinama EU u oblasti kontrole državne pomoći;
5. Srbija treba da obezbedi usklađenost pomoći dodeljene Železari Smederevo sa svim uslovima propisanim u Protokolu 5 uz SSP o državnoj pomoći industriji čelika;
6. Srbija treba da ispuni svoju obavezu iz člana 73 stav 5 SSP-a i Protokola 5 uz SSP i Komisiji dostavi celovitu informaciju o pojedinačnim slučajevima pružanja državne pomoći kako bi Komisija mogla oceniti i pratiti usklađenost tih mera pomoći sa obavezama Srbije iz SSP-a.

Preporuke Radne grupe NKEU za Poglavlje 8

Tabela 2.

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka NKEU ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (otvaranje, prelazno, zatvaranje)
Preporuke Vladi Republike Srbije			
1.	Jačanje institucija za kontrolu državne pomoći - kako je uspostavljena operativna nezavisnost KKDP-a, potrebno je dodatno uspostaviti jaču saradnju sa regulatornim telima (identifikovanje i definisanje načina saradnje) i ubrzati administrativne aktivnosti u cilju prevazilaženja merila koja su postavljena pred Republiku Srbiju.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2019.	Merilo br. 2 za otvaranje
2.	Doneti akcioni plan za usklađivanje šema državne pomoći sa jasnim vremenskim okvirom za usaglašavanje i određivanjem nadležnih institucija za njegovo sprovođenje	Nova preporuka	Merilo br. 3 za otvaranje
3.	Vlada i nadležne institucije treba da intenziviraju saradnju na pripremi Akcionog plana za usaglašavanje fiskalnih šema državne pomoći, sa definisanim rokovima, rešenjima pitanja stečenih prava i mogućih prelaznih perioda, a na osnovu pripremnih radova koje je sprovela KKDP.	Nova preporuka	Merilo br. 4 za otvaranje
4.	Potrebno je nastaviti aktivnosti noveliranja Zakona o zaštiti konkurencije radi usklađivanja sa promenama u zakonodavstvu EU koje su nastale nakon 2013. godine	Neispunjeno utvrđeno: 2018.	N/A
5.	Obezbediti uslove za aktivno učešće predstavnika Komisije za zaštitu konkurencije (KZK) u radu radnih grupa i tela za izradu zakona i drugih propisa od značaja za zaštitu konkurencije, naročito kod izmene onih propisa koji regulišu rad i poslovanje javnih preduzeća – uvođenje korporativnog menadžmenta. Izmeniti Poslovnik Vlade, u članu 46 i to na način kojim bi predlagači akata koji utiču na primenu Zakona o zaštiti konkurencije bili u obavezi da pribave mišljenje KZK-a pre slanja materijala na Vladu.	Neispunjeno utvrđeno: 2018.	N/A

6.	Usklađivanje sa pravnim tekovinama EU i obavezama iz SSP-a Zakona o međubankarskim naknadama i posebnim pravilima poslovanja kod platnih transakcija na osnovu platnih kartica.	Neispunjeno utvrđeno: 2019.	N/A
7.	Nastaviti promociju opštih tema o zaštiti konkurencije prema ciljnim grupama: poslovni sektor (privreda i bankarski sektor) i lokalne samouprave. Važno je prilagoditi način komunikacije konkretnoj ciljnoj grupi: mediji, okrugli stolovi, obuke i identifikovanje relevantnih tema.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2018.	N/A
8.	Organizovati pojedinačne treninge za predstavnike lokalnih komisija, na temu zaštite konkurencije i kontrole državne pomoći. Imajući u vidu da se dodela državne pomoći, kako na državnom tako i na lokalnom nivou, odvija uglavnom preko različitih konkursa o čijim ishodima odlučuju za to formirane nadležne Komisije, od izuzetnog je značaja da članovi tih komisija poznaju pravila o dodeli državne pomoći. Edukacija svih učesnika u ovom procesu je od izuzetnog značaja za primenu važećih i novih/očekivanih procedura i pravila.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2018.	N/A
9.	Izmeniti postojeći obrazovni kurikulum, naročito u delu master i postdiplomskih studija, u cilju uključivanja tema zaštite konkurencije i kontrole državne pomoći u postojeće obrazovne programe kako bi se, za potrebe privrede, stvorili školovani kadrovi za popunjavanje pozicija u okviru institucija i privatne prakse.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2019.	N/A
10.	Na veb sajtu KKDP-a uvek treba da budu javno dostupne ažurne informacije o odlukama o pojedinačnim slučajevima, kao i svi relevantni propisi i izveštaji o radu KKDP-a. Veb stranicu KKDP-a osavremeniti, učiniti prihvatljivijim korisnicima i još transparentnijom.	Nova preporuka	N/A
Preporuke Evropskoj uniji			
11.	Potrebno je uvesti uravnoteženiji pristup kod ocene ispunjavanja merila, s obzirom da je trenutno rigorozniji nego kod ocene ispunjenosti merila za otvaranje Poglavlja 8 u (neposredno) prethodnim slučajevima u pristupnim pregovorima. To se posebno odnosi na aktuelni pristup u kontekstu ocene ispunjenosti merila operativne nezavisnosti (uslovi iz ECN+ Direktive 2019/1/EU) i ocenu <i>track record</i> -a u vezi sa istim merilom, koji u prethodnim slučajevima nisu bili predmet ocene na taj način. Pored toga, potrebna je efikasnija saradnja i efektivnija uključenost nadležnih generalnih direktorata u aktivnosti vezane za ocenu merila.	Nova preporuka	Merilo br. 2 za otvaranje
Preporuke organizacijama civilnog društva i privredi			
12.	Potrebno je dalje promovisati značaj slobodnog tržišta i konkurencije i unaprediti širi društveni dijalog na temu usklađivanja zakonodavstva u ovim oblastima, radi unapređenja nivoa znanja građana i poslovne zajednice o značaju i prednostima koje donosi liberalizovano tržište i slobodna konkurencija.	Nova preporuka	N/A

FINANSIJSKE USLUGE

Koordinator: CENTAR ZA EVROPSKE POLITIKE (CEP), Vida Uzelac

U Izveštaju Evropske komisije o napretku Srbije za 2022. godinu je konstatovano da je Srbija i dalje **umereno spremna** (numerička ocena 3) u oblasti finansijskih usluga. Preporuka je da se u narednoj godini aktivnosti usmere na:

- sprovođenje preostalih standarda Bazel III u skladu s njihovom finalizacijom i uvođenjem na nivou EU;
- potpuno usklađivanje sa Direktivom Solventnost II u oblasti osiguranja.

Izveštaj Evropske komisije dalje ocenjuje da je, u prethodnih godinu dana, ostvaren **ograničen napredak** (numerička ocena 2). S obzirom na preostale obaveze, prošlogodišnje preporuke i dalje važe.

Osnovni podaci o Poglavlju 9 – Finansijske usluge

Tabela 1.

Poglavlje	Datum održavanja eksplanatornog/bilateralnog skrininga	Kad je EU dostavila Srbiji poziv da podnese pregovaračku poziciju ili dostavila listu merila za otvaranje	Navesti koliko je merila Srbija dobila	OBAR ¹ usvojen	Vlada Srbije usvaja pregovaračku poziciju ²
9 – Finansijske usluge	21-22. januara 2015./ 17. marta 2015.	1. juna 2016.	NE	NE	12. oktobra 2017, a 16. oktobra 2017. je dostavljena Savetu EU
Datum otvaranja poglavlja	Broj merila za zatvaranje	IBAR ³ usvojen		CBAR ⁴ usvojen	Poglavlje privremeno zatvoreno
27. juna 2019.	5				

U Zajedničkoj pregovaračkoj poziciji za Poglavlje 9, iz 2017. godine, postavljeno je pet merila koja Srbija treba da ispuni za privremeno zatvaranje ovog poglavlja:

1. Srbija pokazuje napredni nivo usklađenosti sa pravnim tekovinama EU u oblasti bankarskih i finansijskih konglomerata, posebno u pogledu kapitalnih zahteva, nadzora finansijskih konglomerata, osiguranja depozita i reorganizacije i likvidacije kreditnih institucija i pokazuje da će biti spremna za sprovođenje pravnih tekovina od dana pristupanja;
2. Srbija pokazuje napredan nivo usklađenosti sa pravnim tekovinama EU u oblasti osiguranja i strukovnih penzija, posebno u pogledu životnog osiguranja, reosiguranja, posredovanja u osiguranju, osiguranja motornih vozila, Solventnosti II i Direktive o aktivnostima i nadzoru institucija za strukovno penzijsko osiguranje (IORP) i pokazuje da će biti spremna za sprovođenje pravnih tekovina od dana pristupanja;
3. Srbija pokazuje napredan stepen usklađenosti sa pravnim tekovinama EU u oblasti infrastrukture finansijskog tržišta, posebno u pogledu konačnosti poravnanja i aranžmana finansijskih obezbeđenja, i pokazuje da će biti spremna za sprovođenje pravnih tekovina od dana pristupanja;

1 OBAR – *opening benchmark assessment report*

2 Datum usvajanja je dat prema sednici Odbora za evropske integracije Narodne skupštine Republike Srbije.

3 IBAR – *interim benchmark assessment report*.

4 CBAR – *closing benchmark assessment report*.

4. Srbija pokazuje napredan nivo usklađenosti sa pravnim tekovinama EU u oblasti tržišta hartija od vrednosti i investicionih usluga, posebno u pogledu Direktive o tržištima finansijskih instrumenata (MiFID), prospekata, transparentnosti i zloupotrebe tržišta, i pokazuje da će biti spremna za sprovođenje pravnih tekovina od dana pristupanja;
5. Srbija pokazuje stabilnost i nezavisnost regulatornih i nadzornih institucija sa adekvatnim administrativnim kapacitetima za sprovođenje i primenu pravnih tekovina EU u oblasti finansijskih usluga.

Srbija intenzivno radi na ispunjavanju postavljenih merila.

Preporuke Radne grupe NKEU za Poglavlje 9

Tabela 2.

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka NKEU ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (otvaranje, prelazno, zatvaranje)
Preporuke Vladi Republike Srbije			
1.	Neophodno je razmotriti dosadašnji regulatorni okvir koji se nije pokazao dovoljno stimulativnim za razvoj „nebankarskog“ dela tržišta finansijskih usluga.	U potpunosti neispunjena utvrđeno: 2020.	Merilo br. 2 za privremeno zatvaranje
2.	Potrebno je preduzeti mere kako bi se unapredio rad institucija i infrastrukture tržišta kapitala.	Delimično ispunjena utvrđeno 2018.	Merila br. 3 i 4 za privremeno zatvaranje
3.	Potrebno je preduzeti mere kojima će se ublažiti posledice slabosti tržišta kapitala, naročito za mikro i mala preduzeća koja zbog disfunkcionalnosti tržišta kapitala imaju otežan pristup finansiranju.	U potpunosti neispunjena utvrđeno: 2020.	N/A
Preporuke Evropskoj uniji			
4.	Osigurati efikasniju i efektivniju saradnju i podršku nadležnih generalnih direktorata EK u pokretanju i nastavku pregovora u ovom poglavlju.	Nova preporuka	N/A
Preporuke organizacijama civilnog društva			
5.	Ojačati napore na podizanju opšteg nivoa svesti poslovne zajednice, kao i šire javnosti, o značaju i prednostima usklađivanja sa pravnim tekovinama EU u ovoj oblasti i punoj primeni transponovanog zakonodavstva. Uloga stručnjaka i civilnog društva u ovom procesu je od suštinskog značaja za animiranje šire javnosti.	Nova preporuka	N/A

INFORMACIONO DRUŠTVO I MEDIJI

Koordinator: DRUŠTVO ZA INFORMATIKU SRBIJE (DIS), Nikola Marković

Poglavlje 10 obuhvata dve velike oblasti savremenog društva: informaciono društvo i medije. Obe ove oblasti su u Evropskoj uniji vrlo razvijene i predstavljaju osnov za funkcionisanje i razvoj savremenog društva.

Srbija je u ovim oblastima postigla značajne rezultate i ima velike potencijale i kroz proces priprema za pristupanje Evropskoj uniji ima ambiciju da još više iskoristi potencijale i unapredi privredni razvoj, funkcionisanje demokratskih institucija i kvalitet života građana.

Preporuke iz godišnjih izveštaja Evropske komisije su dragocene za planiranje i organizaciju daljeg rada na pripremama za pristupanje Evropskoj uniji. Takođe, Vlada je za unapređivanje stanja u medijima usvojila Akcioni plan za implementaciju Strategije razvoja sistema javnog informisanja u Republici Srbiji, koji je delimično realizovan i istekao, a u pripremi je novi za period do 2025. godine.

Ostvarene rezultate i stanje u razvoju informacionog društva mogu da ilustruju sledeći podaci:

- Vlada Republike Srbije je, od 2020. godine, razvoj informacionog društva uključila u svoje prioritete i to je uticalo na unapređivanje stanja; nakon višegodišnjih zahteva, formirano je Ministarstvo za informisanje i telekomunikacije, kao i Kancelarija za informacione tehnologije i elektronsku upravu i u njima se sve uspešnije obavljaju poslovi na razvoju informacionog društva i medija;
- u 2022. godini su informacione usluge izvezene u vrednosti od 2,7 milijardi evra, odnosno za 50% više u odnosu na 2021 godinu;
- portal eUprava ima oko 900 usluga i oko dva miliona korisnika;
- sve veći broj kompanija pristupa digitalnoj transformaciji poslovanja;
- 81,5 % domaćinstava ima pristup i koristi internet;
- na IKT tržištu je oko 3.800 IT kompanija i u njima radi oko 45.000 programera.

Sve ovo je samo deo uspeha u razvoju informacionog društva.

Osnovni podaci o Poglavlju 10 – Informaciono društvo i mediji

Tabela 1.

Poglavlje	Datum održavanja eksplanatornog/ bilateralnog skrininga	Kad je EU dostavila Srbiji poziv da podnese pregovaračku poziciju ili dostavila listu merila za otvaranje	Navesti koliko je merila Srbija dobila	OBAR ¹ usvojen	Vlada Srbije usvaja pregovaračku poziciju ²
10 – Informaciono društvo i mediji	22-23. maja 2014./ 10-11. jula 2014.		Merila još uvek nisu utvrđena		2021.
Datum otvaranja poglavlja	Broj merila za zatvaranje	IBAR³ usvojen		CBAR⁴ usvojen	Poglavlje privremeno zatvoreno
-	-	-	-	-	-

1 OBAR – *opening benchmark assessment report*

2 Datum usvajanja je dat prema sednici Odbora za evropske integracije Narodne skupštine Republike Srbije.

3 IBAR – *interim benchmark assessment report*.

4 CBAR – *closing benchmark assessment report*.

Preporuke Radne grupe NKEU za Poglavlje 10

Tabela 2.

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka NKEU ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (otvaranje, prelazno, zatvaranje)
Preporuke Vladi Republike Srbije			
1.	Potrebno je okončati proces usvajanja Zakona o elektronskim komunikacijama (ZEK).	Ispunjeno: 2023. (Narodna skupština je 29. aprila 2023. usvojila ZEK) utvrđeno: 2019.	
2.	Obezbediti funkcionalnu i finansijsku nezavisnost regulativnih tela (RATEL i REM).	Usvajanjem ZEK-a je 2023. počelo ispunjavanje utvrđeno: 2019.	
3.	MUP da pristupi uvođenju „servisa za hitne slučajeve 112”	Ispunjavanje počelo: 2022. i 2023. utvrđeno: 2019.	
4.	Obezbediti realizaciju i praćenje efekata iz primene Akcionog plana za realizaciju Medijske strategije za period 2021-2025. godine	Ispunjavanje počelo: 2021.	
5.	Obezbediti da Vlada RS donese odluku i obaveže nadležne organe da odgovore na podnete inicijative radnih grupa NKEU.	utvrđeno: 2021.	
6.	Predložiti Zakon o elektronskim medijima usklađen sa EUAVMSD, kao i sa ciljevima koji su predviđeni Medijskom strategijom.	utvrđeno: 2023.	
Preporuke Evropskoj uniji			
7.	Potrebno je da Evropska komisija celovitije oceni: ubranu digitalizaciju poslovanja, primenu servisa eUprave, visok rast i izvoz informacionih usluga i druge manifestacije ubranog razvoja informacionog društva u Srbiji.	utvrđeno: 2023.	
Preporuke organizacijama civilnog društva			
8.	Pojačati napore u podizanju opšteg nivoa svesti, kako građana tako i privrednika, o značaju i koristima koje donosi usklađivanje sa pravnom tekovinom EU u ovoj oblasti. S tim u vezi, uloga civilnog društva u ovom procesu je bitna kako bi se animirala šira javnost.	utvrđeno: 2023.	

RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 11

POLJOPRIVREDA I RURALNI RAZVOJ

Koordinatori:

EVROPSKI POKRET U SRBIJI, Dr Dejan Krnjić

MREŽA ZA RURALNI RAZVOJ SRBIJE, Dragan Roganović

U Izveštaju Evropske komisije (EK) o napretku Srbije za 2022. godinu se ocenjuje da je Srbija za Poglavlje 11 dostigla **određeni nivo spremnosti** (ocena 2) u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja. Takođe se konstatuje da je Srbija ostvarila **određeni napredak** (ocena 3) u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja (Poglavlje 11), naročito kroz: usvajanje izmene Zakona o poljoprivredi u novembru 2021. godine, unapređenje efikasnosti obrade IPARD aplikacija, kao i pravovremeno dostavljanje programa IPARD III za period 2021-2027. godine.

Osnovni podaci o Poglavlju 11 – Poljoprivreda i ruralni razvoj

Tabela 1.

Poglavlje	Datum održavanja eksplanatornog/ bilateralnog skrininga	Kad je EU dostavila Srbiji poziv da podnese pregovaračku poziciju ili dostavila listu merila za otvaranje	Navesti koliko je merila Srbija dobila	OBAR ¹ usvojen	Vlada Srbije usvaja pregovaračku poziciju ²
11 – Poljoprivreda i ruralni razvoj	18-20. marta 2014./ 14-16. maja 2014.	Izveštaj o skriningu je dostavljen 24. februara 2015. godine (merila za otvaranje)	Dva merila za otvaranje poglavlja	NE	NE
Datum otvaranja poglavlja	Broj merila za zatvaranje	IBAR ³ usvojen		CBAR ⁴ usvojen	Poglavlje privremeno zatvoreno
-	-	-		-	-

Poglavlje 11 još uvek nije otvoreno za pregovore, a u toku je priprema pregovaračke pozicije. Na bazi održanih eksplanatornih i bilateralnih skrininga, pripremljen je Izveštaj o skriningu kojim je zaključeno da Srbija nije dovoljno spremna za pregovore i da će pregovori biti otvoreni po ispunjenju dva merila:

- Srbija treba da predstavi Komisiji akcioni plan, koji će biti osnov za prenošenje, sprovođenje i primenu pravnih tekovina EU u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja. Akcioni plan će obuhvatiti i razvoj administrativnih kapaciteta, procenu zahtevanih resursa, kao i razvoj Integrisanog administrativnog i kontrolnog sistema radi pripreme za upravljanje i kontrolu plaćanja;
- Srbija treba da dostavi Komisiji zahtev za poveravanje poslova u vezi sa sprovođenjem budžeta za IPARD II, u skladu sa odredbama Sprovedene uredbe Komisije 447/2014.

Akcioni plan za Poglavlje 11, kao jedno od dva merila, usvojen je 18. oktobra 2018. godine od strane Vlade Republike Srbije i poslat je 1. novembra iste godine Evropskoj komisiji na odobrenje. U toku je ažuriranje Akcionog plana u pogledu roka i realizovanih aktivnosti. Drugo merilo o poveravanju poslova u vezi sa sprovođenjem budžeta za IPARD II, a u skladu sa odredbama Uredbe Komisije za sprovođenje 447/2014, Republika Srbija je ispunila 14. decembra 2015. godine.

1 OBAR – *opening benchmark assessment report*

2 Datum usvajanja je dat prema sednici Odbora za evropske integracije Narodne skupštine Republike Srbije.

3 IBAR – *interim benchmark assessment report*

4 CBAR – *closing benchmark assessment report*

U Poglavlju 11 Republika Srbija čeka usvajanje Izveštaja o ispunjenosti merila (*Opening Benchmark Assessment Report – OBAR*) od strane Saveta EU, nakon čega će biti pozvana da dostavi Pregovaračku poziciju za Poglavlje 11. Prema informaciji Misije Republike Srbije pri EU, do sada su 22 države članice dale saglasnost na Izveštaj o ispunjenosti merila.

Preporuke Radne grupe NKEU za Poglavlje 11

Tabela 2.

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka NKEU ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (otvaranje, prelazno, zatvaranje)
Preporuke Vladi Republike Srbije			
1.	Srbija treba da ubrza proces koji se odnosi na predstavljanje Komisiji novog Akcionog plana, koji je osnov za prenošenje, sprovođenje i primenu pravnih tekovina EU u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja.	Neispunjeno utvrđeno: 2015. godine	Merilo br. 1 za otvaranje poglavlja
2.	Preporučujemo da se u procesu planiranja IPARD III programa i nacionalnih mera uzmu u obzir predlozi Evropske komisije vezani za Zajedničku poljoprivrednu politiku za period 2021-2027, a koji imaju za cilj da podstaknu održiv i konkurentan poljoprivredni sektor, koji značajno doprinesi evropskom zelenom dogovoru, posebno u pogledu strategije od „njive do trpeze“ i strategije biodiverziteta, a sa krajnjim fokusom na: obezbeđivanje fer uslova i stabilne ekonomske budućnosti za poljoprivrednike, kao i na efikasnu implementaciju ambiciozne mere 4 IPARD III programa, koja se odnosi na zaštitu životne sredine i klimu.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2021. godine	Merilo br. 2 za otvaranje poglavlja
3.	Preporučujemo dalje jačanje ljudskih i tehničkih kapaciteta u Upravi za agrarna plaćanja i Ministarstvu poljoprivrede/Odeljenju za ruralni razvoj, kako bi proces implementacije IPARD II i IPARD III programa tekao ubrzanim tokom za sve akreditovane mere. Nedovoljno razvijeni kapaciteti mogu dovesti do nezadovoljavajuće dinamike u realizaciji IPARD II i IPARD III programa, a time i do gubitka dela sredstava dodeljenih od strane EU.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2016. godine	Merilo br. 1 za otvaranje poglavlja

4.	Preporučuje se dalje administrativno i tehničko jačanje Sektora za poljoprivrednu politiku, kao organizacione jedinice Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, koja je od suštinskog značaja za kreiranje nacionalne agrarne politike koja može da odgovori potrebama integracije Srbije u EU.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2016. godine	Merilo br. 1 za otvaranje poglavlja
5.	Ulaganje dodatnih napora u uspostavljanje/ jačanje administrativnih sistema podrške poljoprivrednoj politici poput IACS, LPIS i FADN ⁵ . Napominjemo da je funkcionisanje ovih sistema neophodno za efikasno kreiranje i implementaciju adekvatne agrarne politike, koja treba da odgovori potrebama zemlje, a koja, takođe, predstavlja sastavni deo mehanizma implementacije Zajedničke agrarne politike EU.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2018. godine	Merilo br. 1 za otvaranje poglavlja
6.	Administrativno, brojno i stručno jačanje poljoprivredne stručne-savetodavne službe pod nadležnošću Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede (Centralna Srbija) i Pokrajinskog sekretarijata za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu (Autonomna pokrajina Vojvodina), u cilju njene transformacije u savremen i efikasan sistem transfera znanja i podrške poljoprivrednicima u unapređenju proizvodnje i efikasnog korišćenja raspoloživih fondova.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2020. godine	Merilo br. 1 za otvaranje poglavlja
7.	Neophodno je, pravovremeno i punom obimu, uspostaviti planski okvir za mere podsticaja ruralnog razvoja na svim planskim nivoima i za sve izvore finansiranja (IPARD, nacionalni, pokrajinski, lokalni, donatorska sredstva), kao i da planski okvir bude osnov za planiranje mera za subvencije baziran na jasnim uslovima i vremenskim okvirom, koji omogućuje korisnicima da dugoročno planiraju svoje poslove i korišćenje subvencija.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2018. godine	Merilo br. 2 za otvaranje poglavlja
8.	Potrebno je razviti mehanizme evaluacije i monitoringa efekata implementacije mera podsticaja i planskog okvira, kako bi se sagledali efekti mera i izvršile neophodne korekcije mera, a sve u cilju odgovora na potrebe korisnika.	Neispunjeno utvrđeno: 2020. godine	Merilo br. 1 za otvaranje poglavlja
Preporuke Evropskoj uniji			
9.	Neophodno je da u procesu pripreme IPARD III programa podrži ubrzavanje ovog procesa, kao i unapređenje kapaciteta nacionalnih institucija. Jedna od mogućnosti je korišćenje mere tehničke pomoći, kao i aktivnije korišćenje programa EU (na primer TAIEX, bilateralni projekti podrške).	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2020. godine	

5 IACS - Integrisani administrativni sistem kontrole plaćanja; LPIS - Sistem identifikacije zemljišnih parcela; FADN – Sistem računovodstvenih pokazatelja sa farmi

10.	Obezbediti na transparentan način proces informisanja svih aktera o Zajedničkoj agrarnoj politici EU za period od 2021. do 2027. godine, kao okviru za pregovore EU i Srbije u okviru Poglavlja 11.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2021. godine	
11.	Podržati razvoj kapaciteta civilnog sektora (uključujući i strukovna udruženja, udruženja poljoprivrednika) koji se bavi temama ruralnog razvoja, kako bi se osnažio ovaj sektor, kako u segmentu učešća u kreiranju politika ruralnog razvoja, tako i u segmentu rada sa lokalnim zajednicama po principu odozdo-nagore.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2020. godine	
Preporuke organizacijama civilnog društva			
12.	Preporuka je da se organizacije civilnog društva aktivno uključe u pripremu planskog okvira i sagledavanje (monitoring i evaluacija) efekata dodeljenih sredstava podsticaja korisnicima, a kako bi se sagledali efekti mera i sprovele eventualne korekcije mera. Organizacije civilnog društva (OCD) treba da obezbede konsultacije između donosioca odluka i krajnjih korisnika.	Neispunjeno utvrđeno: 2020. godine	
13.	Potrebno je aktivnije uključivanje organizacija civilnog društava u aktivnosti informisanja poljoprivrednika o IPARD programima. Nedovoljni kapaciteti savetodavnih službi, Ministarstva i Uprave za agrarna plaćanja, i pored svih napora, uzrokuju da info kampanje ne dosegnu do svih potencijalnih korisnika. Organizacije civilnog društva, strukovna udruženja i postojeće mreže, zbog svoje geografske rasprostranjenosti imaju potencijal da daju doprinos informisanju, a u koordinaciji sa drugim akterima.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2020. godine	
14.	Neophodno je aktivno uključivanje OCD-a u sveobuhvatni proces dijaloga sa zainteresovanim stranama u cilju eventualne izrade pravilnika za IPARD III program za period od 2021. do 2027. godine. Iako je deo OCD-a uključen u odbor za praćenje IPARD-a, neophodno je na kvalitetniji način obezbediti glas ruralnih zajednica i uključivanje svih potencijalnih aktera.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2020. godine	
15.	Organizacije civilnog društva treba da unaprede svoje aktivnosti na transferu znanja ka poljoprivrednicima i drugim privrednim subjektima u ruralnim područjima, a posebno kada je reč o diversifikaciji ekonomskih aktivnosti i implementaciji agro-ekoloških mera. Na ovaj način se mogu nadoknaditi uočeni nedostaci, uzrokovani ograničenim kapacitetima javnog sektora (poljoprivredne stručne službe, Ministarstvo, Uprava za agrarna plaćanja)	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2020. godine	

16.	Neophodno je unaprediti saradnju civilnog društva sa Stalnom konferencijom gradova i opština i Ministarstvom, u cilju pravovremene pripreme lokalnih samouprava i lokalnih zajednica za implementaciju novih mera u IPARD III programu (M4 – Agro-ekološko-klimatske mere i mera organske proizvodnje; M5 – Sprovođenje lokalnih strategija ruralnog razvoja (LEADER pristup) i M6 – Investicije u ruralnu javnu infrastrukturu).	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2020. godine	
17.	Unapređenje sopstvenih kapaciteta i kapaciteta poljoprivrednih proizvođača u pripremi za uspostavljanje zajedničkih tržišnih organizacija (CMO).	Neispunjeno utvrđeno: 2020. godine	

RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 12

BEZBEDNOST HRANE, VETERINARSKA I
FITOSANITARNA POLITIKA

Koordinatori:

EVROPSKI POKRET U SRBIJI, Dr Dejan Krnjić

MREŽA ZA RURALNI RAZVOJ SRBIJE, Dragan Roganović

U Izveštaju Evropske komisije (EK) o napretku Srbije za 2022. godinu se ocenjuje da je Srbija za Poglavlje 12 **umereno spremna** (ocena 3) u oblasti bezbednosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike. Takođe se konstatuje da je Srbija ostvarila **ograničen napredak** (ocena 2) u oblasti bezbednosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike (Poglavlje 12), kroz donošenje pravnih propisa i početak primene Zakona o sredstvima za zaštitu bilja, odredbi u vezi sa obukom profesionalnih korisnika i periodičnom kontrolom uređaja za primenu pesticida.

Osnovni podaci o Poglavlju 12 – Bezbednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika

Tabela 1.

Poglavlje	Datum održavanja eksplanatornog/ bilateralnog skringinga	Kad je EU dostavila Srbiji poziv da podnese pregovaračku poziciju ili dostavila listu merila za otvaranje	Navesti koliko je merila Srbija dobila	OBAR ¹ usvojen	Vlada Srbije usvaja pregovaračku poziciju ²
12 – Bezbednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika	3-7. februara 2014./ 20-24. oktobra 2014.	Izveštaj o skringingu za Pregovaračko poglavlje 12 i rezultati skringinga su publikovani u februaru 2017. godine	Srbija nije dovoljno spremna za pregovore koji će biti otvoreni po ispunjenju tri merila	NE	NE
Datum otvaranja poglavlja	Broj merila za zatvaranje	IBAR ³ usvojen		CBAR ⁴ usvojen	Poglavlje privremeno zatvoreno
-	-	-		-	-

Izveštaj o skringingu za Pregovaračko poglavlje 12 i rezultati skringinga su publikovani u februaru 2017. godine. U Izveštaju je konstatovano da Srbija nije dovoljno spremna za pregovore i da će pregovori biti otvoreni po ispunjenju tri merila:

- Srbija treba da usvoji zakonodavni okvir koji je usklađen sa pravnim tekovinama EU, da obezbedi puno prenošenje pravnih tekovina u okviru ovog poglavlja i da obezbedi jasno dodeljivanje nadležnosti, naročito u pogledu kontrolnih tela;
- Srbija treba Komisiji da predstavi sveobuhvatnu nacionalnu strategiju, uključujući i akcioni plan sa konkretnim rokovima, koji će služiti kao osnova za prenošenje, sprovođenje i primenu pravnih tekovina EU iz oblasti bezbednosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike, uključujući i planove za razvoj odgovarajućih administrativnih kapaciteta i procenu neophodnih finansijskih sredstava. Posebnu pažnju treba posvetiti detaljnom akcionom planu za kontrolu i iskorenjivanje klasične svinjske kuge kod domaćih svinja i divljih svinja nakon obustavljanja vakcinacije;

1 OBAR – *opening benchmark assessment report*

2 Datum usvajanja je dat prema sednici Odbora za evropske integracije Narodne skupštine Republike Srbije.

3 IBAR – *interim benchmark assessment report*4 CBAR – *closing benchmark assessment report*

- Srbija treba Komisiji da predstavi klasifikaciju svih prehrambenih objekata i svih objekata za tretiranje sporednih proizvoda životinjskog porekla, koja će činiti osnovu za budući Nacionalni program za unapređenje prehrambenih objekata i objekata za tretiranje sporednih proizvoda životinjskog porekla.

Preporuke Radne grupe NKEU za Poglavlje 12

Tabela 2.

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka NKEU ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (otvaranje, prelazno, zatvaranje)
Preporuke Vladi Republike Srbije			
1.	Vlada Republike Srbije treba, po posebnom prioritetu, da usvoji nacionalnu strategiju, uključujući i akcioni plan sa konkretnim rokovima koji će služiti kao osnova za prenošenje, sprovođenje i primenu pravnih tekovina EU u okviru Poglavlja 12.	Neispunjeno utvrđeno: 2018. godine	Merilo br. 2 za otvaranje poglavlja
2.	Neophodno je ubrzati usklađivanje nacionalnih propisa sa pravnim tekovinama EU i obezbediti njihovu punu primenu. Radi sprečavanja pojave i širenja infektivnih bolesti životinja, pre svega afričke kuge svinja, neophodno je da se propisi Republike Srbije usklade sa Uredbom (EU) 2016/429 (<i>Animal Health Law</i>) i propiše držaocima životinja odgovornost za zdravlje životinja i primenu biosigurnosnih mera na gazdinstvima. Neophodno je usklađivanje propisa Republike Srbije sa Uredbom (EU) 2017/625 o službenim kontrolama i drugim službenim aktivnostima kojima se osigurava primena propisa o hrani i hrani za životinje, zdravlju i dobrobiti životinja, zdravlju bilja i sredstvima za zaštitu bilja.	Neispunjeno utvrđeno: 2018. godine	Merilo br. 1 za otvaranje poglavlja
3.	Vlada Republike Srbije treba da obezbedi administrativno (brojčano i stručno) jačanje Uprave za veterinu i Uprave za zaštitu bilja Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i to kako organizacionih jedinica nadležnih za kreiranje veterinarske i fitosanitarne politike, tako i nadležnih inspeksijskih službi, jer njihov trenutni kapacitet može garantovati samo minimum procesa rada.	Neispunjeno utvrđeno: 2018. godine	Merilo br. 2 za otvaranje poglavlja

4.	Ponavljamo da je neophodno pokretanje sveobuhvatnog nacionalnog dijaloga i informisanja javnosti o GMO, utemeljenog na naučno i stručno potkrepljenim činjenicama, a u cilju izrade Nacrta i kasnijeg usvajanja izmena Zakona o GMO koji već duži niz godina (od 2009. godine) onemogućava ulazak Srbije u Svetsku trgovinsku organizaciju, a koji pored toga nije kompatibilan ni sa zakonodavstvom EU u ovoj oblasti.	Neispunjeno utvrđeno: 2014. godine	Merilo br. 1 za otvaranje poglavlja
5.	Potrebno je uspostavljanje, unapređenje i međusobna razmena podataka registara i baza podataka relevantnih nadležnih državnih tela, organa i institucija radi unapređenja analize rizika i obezbeđenja bezbednosti hrane, kao i zdravlja životinja i biljaka.	Neispunjeno Kontinuiran proces utvrđeno: 2022. godine	Merilo br. 2 za otvaranje poglavlja
6.	Potrebno je završiti proces klasifikacije svih prehrambenih objekata i svih objekata za tretiranje sporednih proizvoda životinjskog porekla, koji će činiti osnovu za Nacionalni program za unapređenje prehrambenih objekata i objekata za tretiranje sporednih proizvoda životinjskog porekla.	Delimično ispunjeno: 2022. godine utvrđeno: 2018. godine	Merilo br. 3 za otvaranje poglavlja
7.	Neophodno je unapređenje dijaloga i saradnje Ministarstva i drugih državnih organa i institucija sa organizacijama civilnog društva s ciljem da se obezbedi javnost rada, konsultacija, učešće OCD-a u procesu donošenja propisa, kvalitetnog i pravovremenog informisanja javnosti i uspostavljanje partnerstva na projektima od opšteg interesa. U tom smislu konkursi MPŠV za finansiranje projekata treba da obuhvate i projekte organizacija civilnog društva koja nisu udruženja poljoprivrednih proizvođača.	Nije ispunjeno Kontinuiran proces utvrđeno: 2018. godine	
Preporuke Evropskoj uniji			
8.	Obezbediti transparentan proces pregovora između EU i Srbije i uvažavati mišljenja civilnog društva.	Delimično ispunjeno Kontinuiran proces utvrđeno: 2018. godine	
9.	Podrška razvoju stručnih kapaciteta u Srbiji u oblastima bezbednosti hrane, veterine i fitosanitarnih poslova, kroz programe i projekte finansirane iz EU fondova.	Delimično ispunjeno Kontinuiran proces utvrđeno: 2018. godine	
10.	Podrška razvoju kapaciteta organizacija civilnog društva u cilju njihovog aktivnog angažovanja u okviru Poglavlja 12.	utvrđeno: 2023. godine	
Preporuke organizacijama civilnog društva			
11.	Potrebno je aktivnije učešće organizacija civilnog društva u usklađivanju domaćeg zakonodavstva (vezanog za Poglavlje 12), sa zakonodavstvom EU.	Nije ispunjeno utvrđeno: 2018. godine	

12.	Potrebno je obezbediti veću uključenost i bolju informisanost javnosti u praćenje implementacije propisa u oblasti bezbednosti hrane, kao i kontinuirano informisanje potrošača.	Nije ispunjeno utvrđeno: 2018. godine	
13.	Potrebno je veće angažovanje postojećih organizacija potrošača u praćenju donošenja i implementacije zakona iz oblasti bezbednosti hrane i zaštite potrošača.	Nije ispunjeno utvrđeno: 2020. godine	
14.	Neophodno je aktivnije angažovanje organizacija civilnog društva u kampanjama podizanja pozornosti, kao i kod transparentnog objavljivanja relevantnih podataka iz oblasti bezbednosti hrane, na nacionalnom i lokalnom nivou.	Delimično ispunjeno Kontinuiran proces utvrđeno: 2018. godine	

RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 13

RIBARSTVO

Koordinatori:

EVROPSKI POKRET U SRBIJI, Dr Dejan Krnjaić

MREŽA ZA RURALNI RAZVOJ SRBIJE, Dragan Roganović

U Izveštaju Evropske komisije (EK) o napretku Srbije za 2022. godinu se ocenjuje da je Srbija za: Poglavlje 13 **umereno spremna** (ocena 3) u oblasti ribarstva. Takođe se konstatuje da je Srbija ostvarila **ograničeni napredak** (ocena 2) u oblasti ribarstva (Poglavlje 13), sa završetkom izveštaja o proceni stanja institucionalnih kapaciteta. Predstavljen je napredni Nacrt akcionog plana za usklađivanje sa pravnim tekovinama EU, koji treba da se usvoji.

Osnovni podaci o Poglavlju 13 - Ribarstvo

Tabela 1.

Poglavlje	Datum održavanja eksplanatornog/ bilateralnog skringinga	Kad je EU dostavila Srbiji poziv da podnese pregovaračku poziciju ili dostavila listu merila za otvaranje	Navesti koliko je merila Srbija dobila	OBAR ¹ usvojen	Vlada Srbije usvaja pregovaračku poziciju ²
13 – Ribarstvo	30.9.2014./ 14.11.2014.	Izveštaj o skringingu je izrađen tokom 2015. godine.	U Izveštaju o skringingu nisu navedena početna merila, već je preporučeno otvaranje pregovora u ovom poglavlju	-	Vlada je uradila i dostavila je poziciju Evropskoj komisiji u novembru 2017. godine
Datum otvaranja poglavlja	Broj merila za zatvaranje	IBAR ³ usvojen		CBAR ⁴ usvojen	Poglavlje privremeno zatvoreno
Pregovori o Poglavlju 13 zvanično su počeli u junu 2018. godine	1	-		-	-

Za Poglavlje 13 Izveštaj o skringingu je izrađen tokom 2015. godine i u njemu nisu navedena početna merila, već je preporučeno otvaranje pregovora u ovom poglavlju. Srbija je dobila poziv za podnošenje Pregovaračke pozicije za Poglavlje 13, što je Vlada i uradila i dostavila je poziciju Evropskoj komisiji u novembru 2017. godine. Pregovori sa Srbijom o Poglavlju 13 su zvanično počeli u junu 2018. godine. Kao merilo za zatvaranje Poglavlja 13, Republika Srbija treba da predstavi Evropskoj komisiji Akcioni plan koji će omogućiti potpunu usklađenost sa pravnim tekovinama Evropske unije do datuma pristupanja, naročito u pogledu organizacije tržišta, akvakulture, prikupljanja podataka i merama kontrole protiv nelegalnog, neprijavljenog i neregulisanog ribarstva.

1 OBAR – *opening benchmark assessment report*

2 Datum usvajanja je dat prema sednici Odbora za evropske integracije Narodne skupštine Republike Srbije.

3 IBAR – *interim benchmark assessment report*

4 CBAR – *closing benchmark assessment report*

Preporuke Radne grupe NKEU za Poglavlje 13

Tabela 2.

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka NKEU ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (otvaranje, prelazno, zatvaranje)
Preporuke Vladi Srbije			
1.	Donošenje akcionog plana koji će osigurati punu usaglašenost sa zahtevima pravnih tekovina EU do datuma pristupanja, posebno u pogledu organizacije tržišta, akvakulture, sakupljanja podataka i kontrole protiv ilegalnog, neprijavljenog i neregulisanog ribolova.	utvrđeno: 2023. godine	Merilo br. 1 za zatvaranje poglavlja
2.	Obezbediti administrativno jačanje Sektora za poljoprivrednu politiku i Uprave za veterinu Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, kao i Ministarstva zaštite životne sredine, kako bi se odgovorilo na potrebe adekvatnog sistemskog uređenja sektora ribarstva.	Neispunjeno utvrđeno: 2018. godine	
3.	Obezbediti javne konsultacije sa zainteresovanim stranama u sektoru ribarstva i zaštite životne sredine u cilju donošenja adekvatnog strateškog i zakonskog okvira u sektoru ribarstva.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2018. godine	
4.	Obezbediti, od strane nadležnih organa, sistematsko prikupljanje podataka potrebnih za kreiranje mera politike namenjenih podršci razvoju sektora ribarstva.	Ispunjeno 2021. godine utvrđeno: 2018. godine	
5.	Unaprediti rad inspekcijских službi kao preduslov za razvoj ribarstva s jedne strane, a s druge strane stvoriti mehanizam za efikasnu i efektivnu kontrolu i sprečavanje ilegalnog, neprijavljenog i neregulisanog ribolova.	Neispunjeno utvrđeno: 2018. godine	
6.	Obezbediti potrebnu podršku sektoru ribarstva u cilju unapređenja ovog sektora i održivog korišćenja i gazdovanja prirodnim resursima za koje je ribarstvo vezano, kao i pripremu sektora za tržišnu konkurenciju sa firmama iz EU.	Neispunjeno utvrđeno: 2018. godine	
Preporuke Evropskoj uniji			
7.	Podrška jačanju strukovnih udruženja u sektoru ribarstva kroz programe podrške.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2018. godine	

8.	Podrška ekološkoj zaštiti rečnih vodotokova i vodnih resursa, kao osnove za održivi razvoj sektora ribarstva.	Delimično ispunjeno Kontinuiran proces utvrđeno: 2019. godine	
9.	Podrška procesima sistematskog prikupljanja podataka od strane nadležnih organa, potrebnih za kreiranje mera politike namenjenih podršci razvoju sektora, kao i participativnog dijaloga donosioca odluka i proizvođača/prerađivača.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2018. godine	
10.	Podrška razvoju kapaciteta organizacija civilnog društva u cilju njihovog aktivnog angažovanja u zaštiti prirodnih resursa i životne sredine.	Delimično ispunjeno Kontinuiran proces utvrđeno: 2020. godine	
Preporuke organizacijama civilnog društva			
11.	Aktivno uključivanje OCD-a i strukovnih udruženja proizvođača i prerađivača ribe, kao i ekoloških udruženja (kada je reč o rečnom ribarstvu), u procese prilagođavanja domaćeg zakonodavstva zakonodavstvu EU.	Delimično ispunjeno Kontinuiran proces utvrđeno: 2018. godine	
12.	Podrška unapređenju sektora ribarstva u cilju poboljšanja performansi ovog sektora, a pre svega, konkurentnosti i prilagođavanja zahtevima otvorenog tržišta.	Nije ispunjeno utvrđeno: 2018. godine	
13.	Podržati razvoj projekata koji imaju za cilj održivi razvoj sektora i očuvanje prirodnih resursa.	Nije ispunjeno utvrđeno: 2020. godine	

TRANSPORTNA POLITIKA

Koordinator: CENTAR ZA EKOLOGIJU I ODRŽIVI RAZVOJ (CEKOR), Zvezdan Kalmar

Osnovni podaci o Poglavlju 14 – Transportna politika

Tabela 1.

Poglavlje	Datum održavanja eksplanatornog/ bilateralnog skrininga	Kad je EU dostavila Srbiji poziv da podnese pregovaračku poziciju ili dostavila listu merila za otvaranje	Navesti koliko je merila Srbija dobila	OBAR ¹ usvojen	Vlada Srbije usvaja pregovaračku poziciju ²
14 – Transportna politika	16-19. decembra 2014./24-26. februara 2015.	marta 2016.		–	–
Datum otvaranja poglavlja	Broj merila za zatvaranje	IBAR ³ usvojen		CBAR ⁴ usvojen	Poglavlje privremeno zatvoreno
14. decembra 2021.	3	–	–	–	–

Merila za zatvaranje ovog poglavlja:

1. Srbija treba da uskladi pravne propise sa pravnim tekovinama EU o naplati korišćenja puteva, socijalnim pravnim tekovinama u drumskom transportu, težinama i dimenzijama vozila, kao i pristupu delatnosti drumskog prevoznika, tržištu međunarodnog drumskog prevoza robe i međunarodnom tržištu usluga u autobuskom transportu;
2. Srbija treba da primeni Uredbu (EZ) broj 1008/2008 o zajedničkim pravilima za vršenje usluga u vazdušnom saobraćaju u Zajednici, koja je ugrađena u ECAA;
3. Srbija treba da uskladi propise sa pravnim tekovinama EU o pravima putnika u transportu.

1 OBAR – *opening benchmark assessment report*

2 Datum usvajanja je dat prema sednici Odbora za evropske integracije Narodne skupštine Republike Srbije.

3 IBAR – *interim benchmark assessment report*.

4 CBAR – *closing benchmark assessment report*.

Preporuke Radne grupe NKEU za Poglavlje 14

Tabela 2.

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka NKEU ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (prelazno merilo odgovara broju mere iz Akcionog plana za Poglavlje 14)
Preporuke Vladi Republike Srbije, Narodnoj skupštini i nadležnim institucijama RS			
1.	Izraditi i usvojiti strategije razvoja saobraćaja koje su usklađene sa strateškim dokumentima iz oblasti zaštite prirode, da bi se izbeglo uništavanje i fragmentacija zaštićenih i budućih zaštićenih područja.	od 2021.	
2.	Povezati celovite strategije razvoja saobraćaja i Strategije bezbednosti saobraćaja na putevima Republike Srbije.	od 2021.	
3.	Definisati indikatore uticaja zagađenja i emisija gasova sa efektom staklene bašte (<i>greenhouse gas</i> – GHG) za ocenjivanje isplativosti svih projekata u oblasti saobraćaja.	od 2021.	
4.	Uspostaviti nacionalne ciljeve redukcije emisija GHG-a iz saobraćaja, uz praćenje redukcije korišćenja fosilnih goriva u saobraćaju.	od 2021.	
5.	Redefinisati sistem monitoringa kvaliteta vazduha, uključujući merenje nivoa čestica PM10 i PM2,5, kao i nivoa buke koji se mogu pripisati saobraćaju, u cilju utvrđivanja mera kao što su promena goriva i naplata troškova zagađenja u gradovima i na autoputevima.	od 2021.	
6.	Definisati, u okviru planova rekonstrukcije puteva, obavezu izgradnje obilaznica za sva naselja sa više od 1.000 stanovnika na svim magistralnim i regionalnim putevima (putevi prvog i drugog reda) radi smanjenja zagađenja i unapređenja bezbednosti u saobraćaju.	od 2021.	
7.	Doneti planove za poboljšanje kvaliteta vazduha, uključujući uticaj saobraćaja na nivou svih jedinica lokalne samouprave u vezi sa ublažavanjem klimatskih promena.	od 2021.	

8.	Pokrenuti nacionalni plan za izgradnju mostova-prelaza za divlje životinje iznad drumske i železničke infrastrukture.	od 2021.	
9.	Uvesti integrisano upravljanje prelaska državne granice na svim graničnim prelazima radi pojednostavljenja i skraćanja vremena prelaska, s ciljem da traje do 30 minuta za kamione ili teretne vozove.	od 2021.	
10.	Uspostaviti sistem kojim bi se obezbedilo da vozila koja vrše međunarodni prevoz dobijaju potrebnu dokumentaciju i dozvole na graničnim prelazima, sa zadržavanjem do 30 minuta.	od 2021.	
11.	Uskladiti naplatu upotrebe infrastrukture sa principima „korisnik plaća i zagađivač plaća“ i sa Direktivom 2011/76/EU (prema zagađenju, težini, uticaju na klimatske promene i usled zagušenja).	od 2021.	
12.	Uvesti podršku javnom prevozu u skladu sa evropskom praksom i, posebno, zahtevima energetske bezbednosti i smanjenja upotrebe fosilnih goriva u gradskom i međumesnom javnom prevozu.	od 2021.	
13.	Podsticati uvođenja i primene novih tehnologija i IT inovacija u sektor javnog prevoza putnika u drumskom saobraćaju.	od 2021.	
14.	Razmotriti potrebu osnivanje posebnog ministarstva za saobraćaj.	od 2021.	
15.	Povećati kapacitet u oblasti saobraćaja na raznim pozicijama unutar većeg broja institucija, odnosno u samom ministarstvu.	od 2021.	
16.	Jačati kapacitet za horizontalne teme poboljšanja energetske efikasnosti saobraćaja, smanjenje zagađenja i smanjenja emisija GHG-a od saobraćaja, posebno u postupcima strateške procene i procene uticaja na životnu sredinu.	od 2021.	
17.	Jačati specifične kapacitete monitoringa stanja životne sredine u cilju definisanja mera za uvođenje alternativnih goriva i restrukturiranjem kroz planiranje urbanog i međumesnog saobraćaja.	od 2021.	

RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 15

ENERGETIKA

Koordinator: BEOGRADSKI FOND ZA POLITIČKU IZUZETNOST (BFPE), Lidija Radulović

Prema Izveštaju Evropske komisije o napretku Srbije iz 2022. godine, Republika Srbija je **umereno pripremljena** (ocena 3) za članstvo na polju Poglavlja 15 – Energetika. Napredak Srbije u reformama u ovoj oblasti, u odnosu na prošlogodišnje preporuke, ocenjen je kao **ograničen napredak** (ocena 2).

Osnovni podaci o Poglavlju 15 – Energetika

Tabela 1.

Poglavlje	Datum održavanja eksplanatornog/bilateralnog skrininga	Kad je EU dostavila Srbiji poziv da podnese pregovaračku poziciju ili dostavila listu merila za otvaranje	Navesti koliko je merila Srbija dobila	OBAR ¹ usvojen	Vlada Srbije usvaja pregovaračku poziciju ²
15 – Energetika	29-30. aprila 2014./ 11-12. juna 2014.	21. septembra 2015.	2		juna 2021.
Datum otvaranja poglavlja	Broj merila za zatvaranje	IBAR ³ usvojen		CBAR ⁴ usvojen	Poglavlje privremeno zatvoreno
14. decembra 2021.	3			NE	NE (20 meseci je prošlo od otvaranja poglavlja)

Najveći pomaci u ovom poglavlju su se dogodili tokom 2021. godine, kada su ispunjena merila za otvaranje poglavlja usvajanjem Akcionog plana za uspostavljanje i održavanje obaveznih rezervi nafte i naftnih derivata, kao i usvajanjem Akcionog plana za razdvajanje delatnosti distribucije i trgovine gasom od transporta i skladištenja.

Pregovaračko poglavlje 15 je, prema novoj metodologiji proširenja, deo Klastera 4 – Zelena agenda i održivo povezivanje. Poglavlje je otvoreno 14. decembra 2021. godine.

Prema zajedničkoj poziciji EU, ovo poglavlje može biti zatvoreno ukoliko budu ispunjena sledeća **merila za zatvaranje** poglavlja:

1. Srbija treba da završi usklađivanje sa pravnim tekovinama EU u pogledu obaveznih zaliha nafte, uspostavi administrativnu strukturu za upravljanje zalihama nafte, kao i da nastavi da proširuje svoje stvarne zalihe, u skladu sa svojim akcionim planom;
2. Srbija treba da se uskladi sa pravnim tekovinama EU o unutrašnjem energetsom tržištu, uključujući razdvajanje svih energetske preduzeća u skladu sa jednim od modela iz pravnih tekovina, kao i u pogledu gasnog sektora u skladu sa svojim akcionim planom; u pogledu Gastransa, Srbija treba da vodi računa da joj je regulatorni režim u potpunosti u skladu sa zakonodavstvom EU;
3. Srbija treba da se uskladi sa pravnim tekovinama o energetske efikasnosti i obnovljivim izvorima energije, kao i da usvoji nacionalni plan o energiji i klimi kako je predviđeno Uredbom (EU) 2018/1999 o upravljanju Energetskim unijom i klimatskim delovanju i pružanju dokaza o njenom sprovođenju.

1 OBAR – *opening benchmark assessment report*

2 Datum usvajanja je dat prema sednici Odbora za evropske integracije Narodne skupštine Republike Srbije.

3 IBAR – *interim benchmark assessment report*.

4 CBAR – *closing benchmark assessment report*.

Preporuke Radne grupe NKEU za Poglavlje 15

Tabela 2.

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka NKEU ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (otvaranje, prelazno, zatvaranje)
Preporuke Vladi Republike Srbije			
1.	Vlada Republike Srbije bi trebalo da obezbedi potpunu implementaciju plana za razdvajanje u gasnom sektoru.	Neispunjeno utvrđeno: 2020.	Merilo br. 2 za zatvaranje
2.	Neophodno je nastaviti proces započet u okviru Nacionalne koalicije za smanjenje energetske siromaštva i izradu nacionalnog programa za smanjenje energetske siromaštva u saradnji sa civilnim sektorom i profesionalnim organizacijama.	Neispunjeno utvrđeno: 2021.	
3.	Neophodne su mere direktno usmerene na proces podrške energetske siromaštva u okviru Uprave za energetske efikasnost.	Neispunjeno utvrđeno: 2021.	
4.	Neophodno je povećati transparentnost i učešće javnosti u ranoj fazi procesa izrade i donošenja strateških dokumenata u oblasti energetike – potrebno je uključiti širu javnost u izradu Nacionalnog integrisanog plana za energiju i klimu, kao i isti usvojiti do kraja 2022. godine.	Delimično ispunjeno Kontinuiran proces utvrđeno: 2018.	Merilo br. 3 za zatvaranje
5.	Potrebno je usvojiti Strategiju niskouglednog razvoja sa Akcionim planom.	Ispunjeno: 2023. utvrđeno: 2020.	
6.	Potrebni su strateški predvidljivi programi energetske politike, kao i novi investicioni ciklusi u energetici, a koji bi bili u skladu sa novim zahtevima i izazovima u ovoj oblasti.	Neispunjeno utvrđeno: 2019.	
7.	Potrebno je posvetiti pažnju demokratizaciji energetske sektora i otvoriti podsticajan prostor za energetske zadruge.	Neispunjeno utvrđeno: 2021.	

8.	Potrebno je usaglasiti Zakon o eksproprijaciji, kao i zakone o planiranju i izgradnji, energetici i energetskej efikasnosti, sa Ugovorom o osnivanju Energetske zajednice i međunarodnim pravnim tekovinama vladavine prava i zaštite ljudskih prava.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2020.	
9.	Nacionalni plan za smanjenje emisija (NERP) se ne primenjuje – potrebno je hitno pristupiti njegovoj implementaciji prema utvrđenim rokovima.	Neispunjeno utvrđeno: 2020.	
Preporuke Evropskoj uniji			
10.	Potrebno je navesti probleme iz Poglavlja 15, u okviru razmatranja vladavine prava i ispunjenosti ekonomskih kriterijuma za članstvo u EU, u narednom Izveštaju o napretku Srbije.	utvrđeno: 2021.	
Preporuke organizacijama civilnog društva			
11.	Potrebno je angažovati i uključiti kapacitete širokog kruga profesionalnih udruženja, akademske zajednice i organizacija civilnog društva, zajedno sa biznis zajednicom, kako bi se izvršavanju obaveza Republike Srbije u oblasti energetske politike pristupilo na inovativan i ambiciozan način.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2019.	
12.	Potrebno je udruženim kapacitetima usmeriti zajedničku akciju na izradu mera pomoći energetske siromašnim domaćinstvima.	Neispunjeno utvrđeno: 2019.	

OPOREZIVANJE

Koordinator: NACIONALNA ALIJANSA ZA LOKALNI EKONOMSKI RAZVOJ (NALED), Jelena Rančić

Kao i prethodnih godina, u godišnjem Izveštaju Evropske komisije o napretku Srbije za 2022. godinu¹ se konstatuje da je Srbija **umereno pripremljena** (ocena 3) u oblasti oporezivanja, te da je **ostvaren ograničeni napredak** (ocena 2) sprovođenjem aktivnosti predviđenih **Programom transformacije Poreske uprave**. Za otvaranje ovog poglavlja je postavljeno jedno merilo – da se izmeni Zakon o akcizama sa ciljem ujednačavanja visine akciza za sva jaka alkoholna pića, kako bi se izbegla diskriminacija između domaćih proizvođača ove vrste proizvoda i uvoznika. Krajem maja 2021. godine je izmenjen **Zakon o akcizama**, čime je ispunjen uslov za otvaranje Poglavlja 16 za pregovore.

Srbija je **umereno pripremljena** u oblasti oporezivanja. Ostvaren je **ograničen napredak** kroz dalje aktivnosti sprovođenja programa transformacije Poreske uprave. Prošlogodišnje preporuke i dalje važe.

U narednoj godini Srbija treba da:

- nastavi sprovođenje programa reforme Poreske uprave radi pojednostavljenja postupaka, pri čemu treba da obezbedi dovoljno ljudskih i tehnoloških resursa u tu svrhu, poboljša naplatu poreza i nastavi sa aktivnostima na suzbijanju sive ekonomije;
- ostvari napredak ka usklađivanju zakonodavstva u oblasti PDV-a, akciza i direktnog oporezivanja.

Osnovni podaci o Poglavlju 16 – Oporezivanje

Tabela 1.

Poglavljje	Datum održavanja eksplanatornog/ bilateralnog skrininga	Kad je EU dostavila Srbiji poziv da podnese pregovaračku poziciju ili dostavila listu merila za otvaranje	Navesti koliko je merila Srbija dobila	OBAR ² usvojen	Vlada Srbije usvaja pregovaračku poziciju ³
16 - Oporezivanje	14-15. oktobra 2014./ 5-6. marta 2015.	-	1	N/A	27. maja 2021.
Datum otvaranja poglavlja	Broj merila za zatvaranje	IBAR ⁴ usvojen		CBAR ⁵ usvojen	Poglavljje privremeno zatvoreno
/	/	/		/	/

1 Izveštaj obuhvata period od juna 2021. do juna 2022. godine.

2 OBAR – *opening benchmark assessment report*

3 Datum usvajanja je dat prema sednici Odbora za evropske integracije Narodne skupštine Republike Srbije.

4 IBAR – *interim benchmark assessment report*.

5 CBAR – *closing benchmark assessment report*.

Preporuke Radne grupe NKEU za Poglavlje 16

Tabela 2.

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka NKEU ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (otvaranje, prelazno, zatvaranje)
Preporuke Ministarstvu finansija i drugim resornim ministarstvima Vlade RS koja su vezane za poreski i neporeski sistem			
1.	Izmeniti Zakon o akcizama u delu ujednačavanja visine akcize na jaka alkoholna pića. Krajem maja 2021. godine je izmenjen Zakon o akcizama, u delu koji se odnosi na visinu akciza na jaka alkoholna pića, čime je formalno ispunjen osnovni kriterijum za otvaranje Poglavlja 16. Međutim, iako je EK u izveštajima prepoznala napredak, ovo poglavlje nije otvoreno za pregovore.	Ispunjeno utvrđeno: 2019.	Merilo br. 1 za otvaranje
2.	Smanjenje poreskog opterećenja najnižih zarada, uspostavljanje veće progresivnosti oporezivanja rada i reforma postojećeg sistema doprinosa za obavezno socijalno osiguranje.	Delimično realizovano utvrđeno: 2022.	
3.	Ukinuti obavezu sačinjavanja POPDV obrasca i njegovog dostavljanja zajedno sa poreskom prijavom za PDV (PPPDV).	Neispunjeno utvrđeno: 2022.	
4.	Propisati kraći rok za povraćaj više plaćenog PDV-a.	Neispunjeno utvrđeno: 2022.	
5.	Uspostaviti uzajamnost vraćanja PDV-a između Srbije i drugih zemalja.	Neispunjeno utvrđeno: 2022.	
6.	Ukinuti obaveznu PDV registraciju stranih kompanija koje svoje proizvode ne prometuju u Srbiji.	Ispunjeno utvrđeno: 2022.	
7.	Eliminisati potvrdu o oslobođenju od plaćanja akcize po osnovu međunarodnog ugovora.	Neispunjeno utvrđeno: 2022.	
8.	Uspostaviti javni elektronski registar neporeskih dažbina.	Neispunjeno utvrđeno: 2022.	
9.	Smanjiti poresku stopu na prihode od izdavanja nepokretnosti.	Neispunjeno utvrđeno: 2022.	
10.	Ukinuti PDV na donacije hrane i korišćenu opremu.	Neispunjeno utvrđeno: 2022.	

11.	Pojednostavljivanje pravila i procedura obračuna PDV-a u oblasti građevinarstva.	Neispunjeno utvrđeno: 2022.	
12.	Pokrenuti postupak za zaključenje Ugovora o izbegavanju dvostrukog oporezivanja sa SAD-om.	Neispunjeno utvrđeno: 2022.	
Preporuke Evropskoj uniji			
13.	<p>Institucije EU i države članice treba da razmotre otvaranje Poglavlja 16 za pregovore, s obzirom da je osnovno merilo za otvaranje poglavlja ispunjeno u maju 2021. godine, kada je izmenjen Zakon o akcizama, u delu propisivanja načina obračuna visine akcize na jaka alkoholna pića.</p> <p>Napominjemo i da se od donošenja prvog Zakona o akcizama iz 2001. godine, svaka izmena ovog zakona usvajala tokom četvrtog kvartala tekuće godine za narednu. U 2021. godini je izmena pripremljena tokom aprila radi ispunjenja merila za otvaranje poglavlja.</p>	utvrđeno: 2019.	Merilo br. 1 za otvaranje

RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 17

EKONOMSKA I MONETARNA POLITIKA

Koordinator: CENTAR ZA VISOKE EKONOMSKE STUDIJE (CEVES), Marijana Radovanović

U Izveštaju o napretku Srbije za 2022. godinu, Evropska komisija je spremnost Srbije za članstvo u Poglavlju 17 ocenila sa 3, što znači da je Srbija **umereno pripremljena** za članstvo u poglavlju ekonomske i monetarne politike.

Kada je reč o napretku, navodi se da je, uopšte gledano, ostvaren **ograničen napredak** (ocena 2), budući da je donekle unapređen budžetski postupak, dok u vezi sa prošlogodišnjim preporukama nije ostvaren nikakav napredak.

Osnovni podaci o Poglavlju 17 – Ekonomska i monetarna politika

Tabela 1.

Poglavlje	Datum održavanja eksplanatornog/ bilateralnog skringa	Kad je EU dostavila Srbiji poziv da podnese pregovaračku poziciju ili dostavila listu merila za otvaranje	Navesti koliko je merila Srbija dobila	OBAR ¹ usvojen	Vlada Srbije usvaja pregovaračku poziciju ²
17 – Ekonomska i monetarna politika	2-3. decembra 2014./ 12. maja 2015.	4. maja 2016.	Nisu data merila za otvaranje poglavlja	/	14. maja 2018.
Datum otvaranja poglavlja	Broj merila za zatvaranje	IBAR ³ usvojen		CBAR ⁴ usvojen	Poglavlje privremeno zatvoreno
10. decembra 2018.	3			/	NE (57 meseci je prošlo od otvaranja poglavlja)

Merila za zatvaranje poglavlje koje je odredila EU su:

1. nezavisnost centralne banke;
2. ispunjavanje nacionalnih budžetskih okvira utvrđenih Direktivom Saveta 2011/85/EU, što pak pokriva fiskalno planiranje zasnovano na realističnim makroekonomskim i budžetskim predviđanjima, uključujući i vanbilansne obaveze koje mogu u budućnosti da optereće budžet, praćenje Programa ekonomskih reformi iz „makro“ ugla, detaljna pravila budžetiranja (na primer, pitanja *ex ante* i *ex post* evaluacije trošenja, ali i svrsishodnosti trošenja), transparentnost državnih finansija, uvođenje numeričkih fiskalnih pravila, kontrola rada javnih preduzeća i drugih javnih tela i fondova – kao ekonomskih entiteta, tj. iz ugla srednjoročne održivosti javnih finansija;
3. kvalifikacije za uspostavljanje potpuno funkcionalne tržišne privrede.

1 OBAR – *opening benchmark assessment report*

2 Datum usvajanja je dat prema sednici Odbora za evropske integracije Narodne skupštine Republike Srbije.

3 IBAR – *interim benchmark assessment report*.

4 CBAR – *closing benchmark assessment report*.

Preporuke Radne grupe NKEU za Poglavlje 17

Tabela 2.

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka NKEU ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (otvaranje, prelazno, zatvaranje)
Preporuke Vladi Republike Srbije			
1.	Neophodna nam je krovna strategija rasta i razvoja (Plan razvoja, predviđen Zakonom o planskom sistemu) u kojoj će se saobražavati sadašnji i budući ERP dokumenti i drugi akcioni planovi, hijerarhijski i logički nižeg reda.	Nije ispunjeno utvrđeno: 2018.	Merilo br. 3 za zatvaranje
2.	Neophodna je izgradnja kapaciteta u pogledu formulisanja, koordinacije, izvršenja i utvrđivanja troškova strukturnih reformi u resornim ministarstvima (transparentniji kvantitativni pokazatelji superiornosti strukturnih reformi tokom prioritizacije, a potom i unapređenje kvantitativnih pokazatelja izvršenja usvojene strukturne reforme u pogledu planiranih i krajnjih ishoda reformi).	Nije ispunjeno utvrđeno: 2019.	Merilo br. 3 za zatvaranje
3.	Značajno pojačati programe podrške razvoju malih i srednjih preduzeća (MSP), uključujući, kroz povećani obim sredstava, jačanje kompetencija i kadrovskih kapaciteta institucija koje im pružaju podršku, pojednostavljenje procedura za pristup programima podrške i značajno pojačanu transparentnost procedure dodele sredstava.	Delimično ⁵ ispunjeno utvrđeno: 2021.	Merilo br. 3 za zatvaranje
4.	Usvojiti Akcioni plan za sprovođenje Strategije upravljanja javnom svojinom kroz proces koji će podići njegovu političku kredibilnost i obezbediti da reforma javnih preduzeća značajno podigne konkurentnost srpske privrede i doprinose opštem blagostanju građana, a smanji fiskalni rizik i podložnost korupciji i zloupotrebama.	Delimično ⁶ ispunjeno utvrđeno: 2021.	Merilo br. 3 za zatvaranje

5 Povećano je izdvajanje sredstava za podršku razvoju MSP-a, pre svega, kroz program Razvojne agencije Srbije namenjen razvoju dobavljača za multinacionalne kompanije koje operišu u Srbiji. Smatramo da je ovo dobar početak, ali da je neophodno usvajanje nove Strategije razvoja MSP-a koja će predvideti ne samo postepeno višestruko povećanje ovakvih ulaganja, već i jačanje kapaciteta institucija koje treba da ih sprovedu. Strategija mora i jasno da odredi pravce kojima se programi podrške mogu produbiti i proširiti, a njihova efektivnost redovno ocenjivati.

6 Usvojen je Akcioni plan za sprovođenje Strategije državnog vlasništva i upravljanja privrednim subjektima koji su u vlasništvu Republike Srbije za period od 2021. do 2027. godine, u periodu od 2021. do 2023. godine.

5.	Značajno povećati ulaganja u energetska efikasnost i modernizaciju energetske infrastrukture, kao i u komunalnu infrastrukturu, na odgovarajući način podržanu tarifom za pokrivanje troškova; završiti razdvajanje Srbijagasa i trećoj strani obezbediti pristup gasnoj infrastrukturi.	Delimično ⁷ ispunjeno utvrđeno: 2021.	Merilo br. 3 za zatvaranje
6.	Povećati efikasnost upotrebe javnih sredstava kroz eksplicitno usvojenu srednjoročnu politiku održivosti budžeta, tj. javnog duga, koja će: <ul style="list-style-type: none"> • povećati učešće produktivnih javnih rashoda u ukupnoj javnoj potrošnji; • izraditi procedure za postupanje u slučaju realizacije nepredviđenih negativnih šokova u ekonomiji. 	Delimično ⁸ ispunjeno utvrđeno: 2021.	Merilo br. 3 za zatvaranje
7.	Značajno pojačati pravovremeno uključivanje zainteresovanih strana i upoznavanje javnosti sa pripremom budžeta i njegovim izvršenjem, a naročito transparentnost odlučivanja o javnim investicijama.	Nije ispunjeno utvrđeno: 2021.	Merilo br. 2 za zatvaranje
8.	Preduzeti korake za unapređenje reforme javne uprave, naročito jačanje odgovornosti decentralizovanih organa i organizacija, napredovanja prema zaslugama i unapređenje reforme sistema plata u javnom sektoru.	Nije ispunjeno utvrđeno: 2021.	Merilo br. 3 za zatvaranje
9.	Učiniti rad Saveta za ekonomski razvoj (Savet) transparentnim i dostupnim javnosti (uz objavljivanje zapisnika sa sednica). ⁹ U skladu sa članom 26. Zakona o ulaganjima, objaviti na sajtu Vlade RS godišnje planove rada i izveštaje o radu Saveta. Rad i kriterijume na kojima se zasnivaju odluke Saveta uskladiti sa dokumentima ekonomske i razvojne politike.	Nije ispunjeno utvrđeno: 2021.	Merilo br. 3 za zatvaranje
10.	Koristiti jedinstveni mehanizam za određivanje prioriteta i praćenje svih javnih investicija bez obzira na izvor finansiranja i primenjivati standarde EU na sve projekte, uključujući one zasnovane na međuvladinim sporazumima.	Nije ispunjeno utvrđeno: 2021.	Merilo br. 3 za zatvaranje

7 Paket energetskih zakona, usvojenih u proleće 2021. godine, značajno je unapredio privredni ambijent za ulaganje privatnog sektora u energetska efikasnost, kao i u obnovljive izvore energije, i efekti su već vidljivi. Ove mere, pak, tako su definisane da slabo deluju na ponašanje EPS-a.

8 Produktivni javni rashodi su povećani u segmentu javnih investicija (oko 7% BDP-a), ali nisu u drugim segmentima kao što je bilo, recimo, neophodno ulaganje u razvoj i zadržavanje kadrova u zdravstvenom sektoru. Kao što je gore pomenuto, postaje sve naglašenije i pitanje efikasnosti i relevantnosti tih javnih investicija.

9 Savet prati stanje u oblasti ulaganja i privrednog razvoja, javno promovise ciljeve privrednog razvoja RS, podstiče njihovu realizaciju i donosi odluku o dodeli podsticaja za ulaganja. Stavljajući zapisnik na uvid javnosti podstaklo bi uključivanje zainteresovanih strana u dijalog o razvojnim prioritetima i potrebama zemlje, kao i razvoj jasnih kriterijuma i procedura za njihovu dodelu.

11.	Obezbediti praćenje efekata uključivanja korporativnih hartija od vrednosti u monetarne operacije NBS-a, kao i njihovog otkupa na sekundarnom tržištu, na razvoj domaćeg finansijskog tržišta. Nastaviti sa praksom samo u slučaju izričite potrebe za ostvarivanjem ciljeva monetarne politike ili izrazito pozitivnih rezultata po razvoj finansijskog tržišta.	Nije ispunjeno utvrđeno: 2021.	Merilo br. 1 za zatvaranje
12.	Postepeno povećavati fleksibilnost deviznog kursa u prilikama kada se za to stiču odgovarajući tržišni uslovi i preći na <i>de facto</i> režim ciljne inflacije, uz intervencije na deviznom tržištu čiji je cilj „ravnjanje“ njegovih kratkoročnih fluktuacija.	Nije ispunjeno utvrđeno: 2022.	Merilo br. 3 za zatvaranje
13.	Razviti politiku postepenog smanjivanja jaza između cena energije na regionalnom tržištu i onih koje se propisuju za domaćinstva i industriju, uz paralelno svođenje njihovog poreskog opterećenja na prosečne evropske razmere, kao i uz eksplicitno pokrivanje ostatka jaza budžetskim sredstvima. Paralelno sprovesti mere socijalne zaštite najugroženijih građana potrošača.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2022.	Merilo br. 3 za zatvaranje
14.	Izraditi studiju efikasnosti javnih investicija u Srbiji u poslednjih 10 godina kako bi se omogućilo dalje investiciono planiranje.	Nije ispunjeno utvrđeno: 2022.	Merilo br. 3 za zatvaranje
15.	Krenuti putem postepenog povećanja progresivnosti u poreskoj politici. Uvesti progresivnost u oporezivanju dohotka, uz istovremenu sveobuhvatnu reformu sistema oporezivanja dohotka od rada (na primer, povećanje neoporezivog dela, nakon čega slede progresivne stope) i kapitala (na primer, poreski krediti za investitore), povećanje poreske discipline, naročito u sklopu revizije sistema paušalnog oporezivanja kako bi se povećalo efektivno poresko opterećenje profesionalnih delatnosti (na primer, advokati, lekari...) ¹⁰	Nije ispunjeno utvrđeno: 2022.	Merilo br. 3 za zatvaranje
16.	U svetlu povećanih cena hrane, ali i đubriva, umesto zamrzavanja cena i zabrane izvoza, potrebno je stimulisati poljoprivrednu proizvodnju putem, na primer, olakšanog pristupa finansiranju za poljoprivrednike ili subvencionisanja cene đubriva da setva ne bi trpela.	Nije ispunjeno utvrđeno: 2022.	Merilo br. 3 za zatvaranje
17.	Uvesti sistem za praćenje potreba tržišta rada uvođenjem ankete o slobodnim radnim mestima (<i>Job Vacancy Survey</i>), koja bi potpomogla oblikovanje aktivne politike tržišta rada, usmerila programe obuka i dala kontinuirani doprinos upravljanju politikom obrazovanja.	utvrđeno: 2023.	Merilo br. 3 za zatvaranje

¹⁰ Primeri načina da se poveća progresivnost oporezivanja unapređeni su u odnosu na prethodne formulacije.

18.	Povećati izdvajanja za aktivne politike tržišta rada na najmanje 0,8% BDP-a. Politike bi trebalo usmeriti na programe aktivacije neaktivnog i dugoročno nezaposlenog stanovništva, kao i na proširenje obuhvata programa prekvalifikacija i dokvalifikacija za potrebe tržišta rada.	utvrđeno: 2023.	Merilo br. 3 za zatvaranje
19.	Usvojiti Strategiju razvoja energetike i Integrirani nacionalni energetske i klimatski plan koji postavljaju jasne, merljive i vremenski oročene ciljeve za (pravednu) energetske tranziciju zemlje prema obnovljivim izvorima energije (OIE), kao i za unapređenje energetske efikasnosti.	utvrđeno: 2023.	Merilo br. 3 za zatvaranje
20.	Usvojiti Plan sistema podsticaja korišćenja OIE za period od tri godine koji će obezbediti praćenje napretka.	utvrđeno: 2023.	Merilo br. 3 za zatvaranje
21.	Povećati subvencije za energetske sanacije stambenih zgrada, porodičnih kuća i stanova, čime se omogućava unapređenje termičkog omotača, unapređenje ili zamena sistema grejanja objekata, ugradnja solarnih kolektora, kao i ugradnja solarnih panela i prateće instalacije za proizvodnju električne energije za sopstvenu potrošnju.	utvrđeno: 2023.	Merilo br. 3 za zatvaranje
Preporuke Evropskoj uniji			
22.	Instrumenti pomoći koji su dostupni privatnom sektoru u Srbiji nisu dovoljno vidljivi, odnosno često su administrativno previše zahtevni, uz postavljanje strogih uslova koje preduzeća u nerazvijenim delovima Srbije teško mogu da ispune. U tom smislu bi bilo veoma korisno sprovesti promociju instrumenata dostupnih privatnom sektoru, organizovati obuke za prijavu i razmotriti fleksibilnije kriterijume za dodelu.	utvrđeno: 2023.	Merilo br. 3 za zatvaranje
Preporuke organizacijama civilnog društva			
23.	Predlagati međunarodnim organizacijama i sprovesti veći broj projekata koji neposredno utiču na generisanje privrednog rasta, pre svega u oblastima unapređenja kvaliteta radne snage (prekvalifikacije / dokvalifikacije), unapređenja menadžment praksi, zelene tranzicije i slično.	utvrđeno: 2023.	Merilo br. 3 za zatvaranje

SOCIJALNA POLITIKA I ZAPOŠLJAVANJE

Koordinator: FONDACIJA CENTAR ZA DEMOKRATIJU (FCD), Nataša Vučković

U Izveštaju Evropske komisije o napretku Srbije je ocenjeno da je Srbija ostvarila **umereni nivo pripremljenosti** (ocena 3) u oblasti socijalne politike i zapošljavanja.

Postignut je **ograničen napredak** (ocena 2) u odnosu na preporuke Evropske komisije¹ iz 2021. godine, preduzimanjem koraka za postepeno uspostavljanje šeme Garancije za mlade, dok plan implementacije tek treba da bude usvojen. Novi Zakon o bezbednosti i zdravlju na radu nije usvojen u 2022. godini², a izrada novog Zakona o radu treba da otpočne.

Prošlogodišnja preporuka Evropske komisije, data u Izveštaju o napretku Srbije, je da je Srbija ispunila merila za otvaranje Klastera 3 i da je ovaj klaster tehnički spreman za otvaranje, ostaje na snazi.

Osnovni podaci o Poglavlju 19 – Socijalna politika i zapošljavanje

Eksplanatorni skrining za Poglavlje 19 je održan od 10. do 12. februara 2014. godine, a bilateralni skrining od 24. do 26. juna 2014. godine, a Izveštaj o skriningu je objavljen 18. januara 2016. godine.

Tabela 1.

Poglavlje	Datum održavanja eksplanatornog/ bilateralnog skrininga	Kad je EU dostavila Srbiji poziv da podnese pregovaračku poziciju ili dostavila listu merila za otvaranje	Navesti koliko je merila Srbija dobila	OBAR ³ usvojen	Vlada Srbije usvaja pregovaračku poziciju ⁴
19 - Socijalna politika i zapošljavanje	10-12. februara 2014./ 24-26. juna 2014.	januara 2014.	1	-	maja 2021.
Datum otvaranja poglavlja	Broj merila za zatvaranje	IBAR ⁵ usvojen		CBAR ⁶ usvojen	Poglavlje privremeno zatvoreno
NE (115 meseci je proteklo od dobijanja poziva za podnošenje pregovaračke pozicije)				NE	NE

1 Internet stranica Ministarstva za evropske integracije, dostupno na: https://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/Serbia_Report_2022_SR.%5B1%5D.pdf.

2 U 2023. godini je usvojen novi Zakon o bezbednosti i zdravlju na radu („Službeni glasnik RS“, br. 35/2023).

3 OBAR – *opening benchmark assessment report*

4 Datum usvajanja je dat prema sednici Odbora za evropske integracije Narodne skupštine Republike Srbije.

5 IBAR – *interim benchmark assessment report*.

6 CBAR – *closing benchmark assessment report*.

Preporuke Radne grupe NKEU za Poglavlje 19

Tabela 2.

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka NKEU ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (otvaranje, prelazno, zatvaranje)
Preporuke Vladi Republike Srbije			
1.	Hitno pristupiti reviziji Akcionog plana za Poglavlje 19 na transparentan i inkluzivan način, u neposrednoj saradnji sa predstavnicima socijalnih partnera, organizacija civilnog društva i nezavisnim ekspertima, kako bi se otklonili svi nedostaci identifikovani u dosadašnjim komentarima na njegov nacrt i u ekspertskim analizama, a samim tim sprečilo da se evropski standardi u ovoj oblasti neadekvatno prenesu u naš pravni poredak.	od 2021.	
2.	Doneti Strategiju socijalne zaštite, uz uključivanje u proces strateškog planiranja svih zainteresovanih strana, posebno civilnog sektora i socijalnih partnera.	od 2018.	
3.	Ubrzati proces usvajanja novog Zakona o radu. Planom usvajanja pravnih tekovina EU u oblasti ovog pregovaračkog poglavlja i prilikom planiranja zakonodavnih aktivnosti u 2023, kao i u narednoj 2024. godini, neophodno je sprečiti dalju fragmentaciju radnog zakonodavstva i ubrzati proces donošenja novog Zakona o radu. Veliki broj pitanja se reguliše posebnim zakonima i time relativizuje i smanjuje značaj Zakona o radu, a istovremeno se povećava pravna nesigurnost i smanjuje zaštita prava iz rada.	od 2021.	
4.	Usvojiti Zakon o štrajku, Zakon o socijalnoj zaštiti, kao i druge zakone, radi usklađivanja sa standardima Evropske unije i Međunarodne organizacije rada (MOR), kao i da se rad radnih grupa na pripremi nacrtu zakona učini transparentnijim, uz uključivanje socijalnih partnera i nevladinih organizacija.	od 2019.	
5.	Nastaviti rad na traženju rešenja za regulisanje statusa frilensera u skladu sa kriterijuma MOR-a.	od 2022.	
6.	Inicirati donošenje zakona koji bi regulisao korišćenje video nadzora na radnom mestu (u prostorijama poslodavca ili van prostorija poslodavca).	od 2022.	

7.	U okviru izrada Strategije zaštite podataka o ličnosti, utvrditi strateške pravce rada u oblasti obrade podataka o ličnosti zaposlenih.	od 2022.	
8.	Ratifikovati Međunarodnu konvenciju o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih porodica.	od 2022.	
9.	Ratifikovati Konvenciju o nasilju i zlostavljanju (br. 190) MOR-a.	od 2021.	
10.	Pristupiti izradi novog Programa reformi politike zapošljavanja i socijalne politike (ESRP) kao strategije razvoja javnih politika u oblasti socijalne politike i zapošljavanja koja je komplementarna Akcionom planu za Poglavlje 19, a u skladu sa metodologijom propisanom Zakonom o planskom sistemu Republike Srbije. Novi ESRP treba da bude utemeljen na Evropskom stubu socijalnih prava, na pristupu zasnovanom na ljudskim pravima uz uvažavanje rodnog aspekta, u skladu sa standardima Evropskog instituta za rodnu ravnopravnost.	od 2019.	
11.	Primenjivati Zakon o socijalno-ekonomskom savetu, naročito član 10. stav 1. Zakona o socijalno-ekonomskom savetu, s obzirom da se Socijalno-ekonomskom savetu (SES) ne upućuju svi nacrti Zakona i predlozi drugih propisa od značaja za ekonomski i socijalni položaj zaposlenih i poslodavaca, pre utvrđivanja predloga zakona od strane Vlade Srbije i upućivanja istih u Skupštinsku proceduru; neophodno je ubrzati ispunjavanje uslova za formiranje socijalno-ekonomskih saveta na lokalnom nivou, posebno u pogledu razvoja lokalnih organizacija, udruženja poslodavaca i sindikata, njihove tehničke i kadrovske strukture, kroz veću uključenost lokalne samouprave.	od 2021.	
12.	Sprovesti nezavisnu analizu efekata primene zakona usvojenih u prethodnom periodu (poput Zakona o agencijskom zapošljavanju i Zakona o pojednostavljenom radnom angažovanju na sezonskim poslovima u određenim delatnostima).	od 2021.	
13.	Ponovo uspostaviti Platformu za praćenje sprovođenja Programa ekonomskih reformi (ERP) i Programa reformi politike zapošljavanja i socijalne politike (ESRP).	od 2019.	
14.	Uspostaviti sistem praćenja efikasnosti zaštite pojedinih ekonomskih i socijalnih prava, za čiju zaštitu su nadležni inspekcijski i pravosudni organi.	od 2020.	

15.	Povećati transparentnost konkursa u oblasti socijalne zaštite na centralnom i na lokalnom nivou.	od 2021.	
16.	Učiniti efikasnijim rad koordinacionih mehanizama Vlade u oblasti socijalnog uključivanja Roma i Romkinja, kao i Saveta za rodnu ravnopravnost, Saveta za praćenje primene strategije za prevenciju i zaštitu od diskriminacije.	od 2023.	

PREDUZETNIŠTVO I INDUSTRIJSKA POLITIKA

Koordinator: EKONOMSKI INSTITUT, prof. dr Sanja Filipović

Evropska komisija pruža opšte smernice vezano za industrijsku politiku i razvoj preduzetništva, ali same politike su u nadležnosti zemalja članica. Generalni direktorat za unutrašnje tržište, industriju, preduzetništvo i mala i srednja preduzeća Evropske komisije, može da podrži, koordinira ili dopuni aktivnosti država članica, ali nema dodatna ovlašćenja, niti sprovodi harmonizaciju nacionalnih zakonodavstava. Svaka zemlja kandidat mora da uskladi svoje nacionalno zakonodavstvo sa pravnim tekovinama Evropske unije u oblasti industrijske politike i preduzetništva koje se, u najvećem delu, sastoje od načela politike i instrumenata koji su sadržani u saopštenjima, preporukama i zaključcima Saveta i nije ih potrebno direktno prenositi u domaće zakonodavstvo. Jedine obavezujuće pravne tekovine u ovom poglavlju su: Direktiva 2011/7/EU o borbi protiv zakasnelog plaćanja u komercijalnim transakcijama (*Directive 2011/7/EU on combating late payment in commercial transactions*) i preporuka Evropske komisije u vezi definisanja mikro, malih i srednjih preduzeća. Republika Srbija je prihvatila pravne tekovine EU koji se odnose na preduzetništvo i industrijsku politiku i navela je da ne očekuje nikakve teškoće u sprovođenju pravnih tekovina EU do svog punopravnog članstva.

Evropska komisija u svom Izveštaju o napretku Srbije za 2022. godinu, ukazuje da je Srbija **umereno pripremljena** u oblasti preduzetništva i industrijske politike (Evropska komisija, 2022, p. 121). Numerička ocena spremnosti Srbije za članstvo u Poglavlju 20 je trojka (3). Prema istom Izveštaju Evropske komisije, napredak Srbije u Poglavlju 20 u prethodnih godina dana (od prethodnog godišnjeg izveštaja, za 2021. godinu) je ocenjen trojkom, što ukazuje na **određeni napredak**.

Osnovni podaci o Poglavlju 20 – Preduzetništvo i industrijska politika

Tabela 1.

Poglavljje	Datum održavanja eksplanatornog/ bilateralnog skrininga	Kad je EU dostavila Srbiji poziv da podnese pregovaračku poziciju ili dostavila listu merila za otvaranje	Naveći koliko je merila Srbija dobila	OBAR ¹ usvojen	Vlada Srbije usvaja pregovaračku poziciju ²
20 – Preduzetništvo i industrijska politika	2-3. aprila 2014./ 1. jula 2014.	29. aprila 2015.	Nema merila za otvaranje	N/A	januara 2017. ³
Datum otvaranja poglavlja	Broj merila za zatvaranje	IBAR ⁴ usvojen		CBAR ⁵ usvojen	Poglavljje privremeno zatvoreno
27. februara 2016.	/	/		N/A	NE

1 OBAR – *opening benchmark assessment report*

2 Datum usvajanja je dat prema sednici Odbora za evropske integracije Narodne skupštine Republike Srbije.

3 Vlada Republike Srbije (2017), Pregovaračka pozicija Republike Srbije za Međuvladinu konferenciju o pristupanju Republike Srbije Evropskoj uniji za Pregovaračko poglavljje 20: Industrijska politika i preduzetništvo. https://www.mei.gov.rs/upload/documents/pristupni_pregovori/pregovaračke_pozicije/pg_pozicija_33.pdf

4 IBAR – *interim benchmark assessment report*.

5 CBAR – *closing benchmark assessment report*.

Sastanak eksplanatornog skrininga za Pregovaračko poglavlje 20 je održan 2. i 3. aprila 2014. godine u Briselu. Kompletan materijal sa eksplanatornog skrininga je dostupan na sajtu Kancelarije za evropske integracije.⁶ Na eksplanatornom skriningu predstavnici Evropske komisije su istakli da Poglavlje 20 uglavnom čine „meke“ pravne tekovine uz izuzetak Direktive 2011/7/EU, čije su odredbe obavezujuće za države članice, odnosno zemlje kandidati treba da ih implementiraju u nacionalno zakonodavstvo do 16. marta 2013. godine. Republika Srbija je ispunila ovaj zahtev, s obzirom da je polovinom decembra 2012. godine usvojila Zakon o rokovima izmirenja novčanih obaveza u komercijalnim transakcijama („Službeni glasnik“, 119/2012), koji je u primeni od 31. marta 2013. godine. Zakon je u najvećoj meri usklađen sa Direktivom, a odredbe koje još uvek nisu usklađene biće predmet usklađivanja do ulasku Republike Srbije u Evropsku uniju. Druga napomena Evropske komisije se odnosila na definiciju malih i srednjih preduzeća koja je data u preporuci Evropske komisije (*Commission Recommendation of 6 May 2003 concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises 2003/361/EC*).

Bilateralni skrining je održan 1. jula 2014. godine u Briselu. Agenda je napravljena u konsultaciji sa predstavnicima Evropske komisije, a prema temama sa eksplanatornog skrininga. Prezentacijama je pokriveno devet tema: 1) Industrijska politika (Ministarstvo privrede); 2) Politika razvoja malih i srednjih preduzeća/definicija MSP/ Finansiranje MSP (Ministarstvo privrede); 3) Zakon o rokovima izmirenja novčanih obaveza u komercijalnim transakcijama (Ministarstvo finansija i Uprava za trezor); 4) Programi EU (CIP/COZME, HORIZONT 2020, KOPERNIKUS) (Ministarstvo privrede, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja i Agencija za zaštitu životne sredine); 5) Inovaciona politika (Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja); 6) Prerađivačka industrija (Ministarstvo privrede); 7) Odbrambena industrija (Ministarstvo odbrane); 8) Građevinska industrija (Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture); 9) Turizam (Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija).

Nakon sastanka bilateralnog skrininga, dostavljeni su odgovori na dodatna pitanja Evropske komisije i održan još jedan sastanak u Beogradu sa predstavnikom Generalnog direktorata za susedstvo i pregovore o proširenju (*Directorate-General for Neighbourhood and Enlargement Negotiations – DG NEAR*), zaduženim za izradu Izveštaja o skriningu. Nakon skrininga je pripremljen Izveštaj o skriningu u kome nisu utvrđena merila za otvaranje Poglavlja 20, niti su traženi prelazni periodi, već će Srbija ulaskom u članstvo biti spremna za preuzimanje obaveza u Poglavlju 20. Nacrt Izveštaja je dostavljen na komentare predstavnicima Ministarstva privrede, preko Kancelarije za evropske integracije. Nacrt Izveštaja je dostavljen na komentare predstavnicima Ministarstva privrede, preko Kancelarije za evropske integracije i razmatran je od strane Radnog tela Saveta EU za proširenje i država koje vode pregovore o pristupanju Evropskoj uniji – COELA.

Evropska komisija je, 29. aprila 2015. godine, dostavila poziv Republici Srbiji da podnese Pregovaračku poziciju za Poglavlje 20. Srbiji je bilo potrebno 14 meseci da podnese Pregovaračku poziciju za Poglavlje 20 bez merila za otvaranje i Pregovaračka pozicija Republike Srbije⁷ za poglavlje 20 je definisana u januaru 2017. godine.

Vlada RS je, na sednici održanoj 19. maja 2017. godine, usvojila Predlog pregovaračke pozicije RS za Međuvladinu konferenciju o pristupanju Republike Srbije Evropskoj uniji za Pregovaračko poglavlje 20 – Industrijska politika i preduzetništvo (prema Zaključku Vlade Republike Srbije 05 broj 337-4485/2017). Vreme potrebno za otvaranje poglavlja od trenutka podnošenje pozicije Srbije je 12 meseci.

Na Osmoj međuvladinoj konferenciji, održanoj u Luksemburgu 25. juna 2018. godine, doneta je odluka o otvaranju Pregovaračkog poglavlja 20. Na osmom sastanku Pristupne konferencije sa Srbijom na ministarskom nivou, održanom 28. juna 2018. godine, otvoreni su pregovori o Poglavlju 20 – Industrijska politika i preduzetništvo.

Poglavlje 20 je zvanično otvoreno 27. februara 2017. godine. U Zajedničkoj poziciji konstatovano je da Pregovaračko poglavlje 20 može biti privremeno zatvoreno isključivo kada se Evropska komisija saglasi da je ispunjeno sledeće merilo: „Republika Srbija treba da izradi i započne sprovođenje sveobuhvatne industrijske strategije, koju podržava sistem indikatora za evaluaciju i merila koja su predložena na osnovu politike Evropske unije relevantne za industriju“. To podrazumeva da Republika Srbija treba da „unapredi svoje kapacitete za kreiranje industrijskih politika, pre svega, kroz uspostavljanje sistema jasnih merila, indikatora i kritičkih pregleda stručnjaka, i da dostavlja redovne izveštaje o sprovođenju Komisiji“.⁸

6 Dostupno na: <http://www.seio.gov.rs/%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%B-D%D1%82%D0%B0.1117.html>.

7 Dostupno na: http://www.mei.gov.rs/upload/documents/pristupni_pregovori/pregovaracke_pozicije/pregovaracka_pozicija_srbije_poglavlje_20.pdf.

8 Dostupno na: http://www.mei.gov.rs/upload/documents/pristupni_pregovori/pregovaracke_pozicije/pg_20_eu_pozicije.pdf

Preporuke Radne grupe NKEU za Poglavlje 20

Tabela 2.

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka NKEU ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (otvaranje, prelazno, zatvaranje)
Preporuke Vladi Republike Srbije			
1.	Neophodno je na nivou Vlade formirati telo koji će biti zaduženo za koordinirani pristup sprovođenju procesa zelene tranzicije koji je, sam po sebi, kompleksan i interdisciplinarni jer uključuje više sektora (privreda, energetika, životna sredina, obrazovanje, tržište rada itd). Pored toga, zelena tranzicija je dugotrajan proces koji zahteva strateški pristup sa jasno definisanim akcionim planom koji bi podrazumevao usklađivanje aktivnosti koje se paralelno sprovode iz više resornih ministarstava.	utvrđeno: 2023.	
2.	Kako od oktobra 2023. godine na snagu stupa CBAM (<i>Cross Border Adjustment Mechanism</i>) mehanizam koji podrazumeva fazno uvođenje dodatnog poreza na CO ₂ za proizvode iz određenih sektora koji se proizvode van EU, neophodno je: a) kratkoročno na nivou Vlade definisati korake kako bi se preispitale mogućnosti da Srbija kao zemlja kandidat pregovara povoljniju poziciju i b) da se dugoročno razmotri mogućnost formiranja nacionalnog sistema trgovine dozvolama po ugledu na EUTS, kako bi novac od poreza ostao u zemlji i namenski se trošio za smanjenje emisije u industrijskim postrojenjima.	utvrđeno: 2023.	
3.	Neophodno je razmotriti program podrške investitorima koji u prvi plan stavljaju kriterijum broja novih radnih mesta koja se otvaraju. Kako se Srbija već suočava sa problemom nedostatka radne snage, taj kriterijum bi trebalo korigovati u smislu da se prednost daje investicijama u oblasti viših tehnoloških faza industrije i zelene tehnologije, investicijama koje u lanac dobavljača uključuju što veći broj lokalnih preduzeća, investicijama u određenim manje razvijenim regionima i dr.	utvrđeno: 2023.	

4.	U skladu sa definisanim merama Strategije industrijske politike za period 2021-2030. godine, neophodno je obezbediti podršku poslovnoj infrastrukturi (poslovni inkubatori, habovi, klasteri, inovacioni parkovi, udruženja i asocijacije i dr), jer je ona izostala u prethodnom periodu iako je bila definisana Akcionim planom za 2021-2023. godinu.	Neispunjeno utvrđeno: 2022.	
5.	Neophodno je osmisliti bolji institucionalni pristup za unapređenje saradnje između privrede i naučnoistraživačkih institucija (univerziteta i instituta) koji bi, između ostalog, uključivao i podsticanje malih i srednjih preduzeća da se aktivnije uključe ne samo u nacionalne programe, nego i u programe koji se finansiraju iz međunarodnih izvora.	Neispunjeno utvrđeno: 2018.	
6.	Administrativni kapaciteti Srbije u oblasti industrijske politike su nedovoljni, što je posledica ukupne politike prema kadrovima u svim oblastima. Kako je jačanje institucionalnih kapaciteta preduslov da se u narednom periodu sprovodi industrijska politika, ali i da se obavlja proces monitoringa, evaluacije i periodičnog izveštavanja, neophodno je pri Ministarstvu privrede ojačati kapacitete.	Neispunjeno utvrđeno: 2015.	
Preporuke Evropskoj uniji			
7.	Kako je pregovaračko poglavlje otvoreno u februaru 2016. godine, a kriterijum za zatvaranje su usvajanje i dosledna primena strategije industrijske politike (Strategija, zajedno sa Akcionim planom za 2021-2023. godinu, je usvojena još 2020. godine), trebalo bi razmotriti mogućnost za zatvaranje poglavlja.	utvrđeno: 2023.	
8.	Institucije EU treba da razmotre posebne pogodnosti za Srbiju i ostale zemlje kandidate u vezi sa primenom CBAM mehanizma, jer je sama struktura privrede ovih zemalja takva da je energetska intenzivna i da će zahtevati višegodišnje strukturne reforme, što zahteva ozbiljna ulaganja u nove tehnologije.	utvrđeno: 2023.	
9.	S obzirom da Srbija kao zemlja kandidat nema pristup fondovima EU za sprovođenje zelene tranzicije (na primer, <i>Just Transition Fund</i>), neophodno je obezbediti adekvatne mehanizme podrške kako bi se i zemljama kandidatima omogućili preduslovi za sprovođenje pravične tranzicije uz vođenje računa o socio-ekonomskim i ekološkim aspektima.	utvrđeno: 2023.	

Preporuke organizacijama civilnog društva			
10.	<p>Generalno, odziv civilnog društva u procesu privatno-javnog dijaloga u vezi sa definisanjem i primenom javnih politika nije zadovoljavajući. Stoga, sve organizacije i strukovna udruženja, kao i predstavnici akademske zajednice koji se bave određenim aspektima industrijskog razvoja i poslovanja malih i srednjih preduzeća i unapređenja preduzetništva, treba da imaju aktivniju ulogu u procesu definisanja referentnih javnih politika i akcionih planova.</p>	utvrđeno 2023.	
11.	<p>Na lokalnom nivou postoji problem adekvatne informisanosti, te je neophodno da se udruženja privrednika, strukovna udruženja i poslovna infrastruktura, zajedno sa organizacijama civilnog društva, aktiviraju na lokalnom nivou kako bi sve zainteresovane strane bile adekvatno informisane o programima podrške koje resorno ministarstvo organizuje u saradnji sa nadležnim državnim institucijama (na primer, Razvojna agencija Srbije, Privredna komora Srbije i dr).</p>	utvrđeno 2023.	

RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 21

TRANSEVROPSKE MREŽE

Koordinator: CENTAR ZA EKOLOGIJU I ODRŽIVI RAZVOJ (CEKOR), Zvezdan Kalmar

Osnovni podaci o Poglavlju 21 – Transevropske mreže

Tabela 1.

Poglavlje	Datum održavanja eksplanatornog/ bilateralnog skrininga	Kad je EU dostavila Srbiji poziv da podnese pregovaračku poziciju ili dostavila listu merila za otvaranje	Navešti koliko je merila Srbija dobila	OBAR ¹ usvojen	Vlada Srbije usvaja pregovaračku poziciju ²
21 – Trans-evropske mreže	18. decembra 2014./ 25. februara 2015.	–		–	–
Datum otvaranja poglavlja	Broj merila za zatvaranje	IBAR ³ usvojen		CBAR ⁴ usvojen	Poglavlje privremeno zatvoreno
decembra 2021.	2	–	–	–	–

Merila za zatvaranje Poglavlja 21:

1. Srbija treba da usvoji ažuriranu Transportnu strategiju u skladu sa smernicama za razvoj transevropskih transportnih mreža navedenim u Uredbi (EU) broj 1315/2013;
2. Srbija treba da dokaže institucionalni i administrativni kapacitet neophodan za preuzimanje odgovornosti na koje se upućuje u Uredbi (EU) 2021/1153.

1 OBAR – *opening benchmark assessment report*

2 Datum usvajanja je dat prema sednici Odbora za evropske integracije Narodne skupštine Republike Srbije.

3 IBAR – *interim benchmark assessment report*.

4 CBAR – *closing benchmark assessment report*.

Preporuke Radne grupe NKEU za Poglavlje 21

Tabela 2.

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka NKEU ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (prelazno merilo odgovara broju mere iz Akcionog plana za Poglavlje 21)
Preporuke Vladi Republike Srbije, Narodnoj skupštini i nadležnim institucijama RS			
1.	Uraditi stratešku procenu uticaja plana razvoja koridora radi provere usaglašenosti predloga trasa, odnosno usaglašenosti lokacija TEN-T (transevropske transportne mreže) projekata sa lokacijama predloženih ili postojećih zaštićenih područja, odnosno nacionalnih parkova.	od 2021.	
2.	Utvrđiti da li su TEN-T projekti usklađeni sa obavezama smanjivanja emisija GHG-a.	od 2021.	
3.	Usaglasiti projekte TEN-T sa ciljevima zaštite životne sredine i klimatskih promena u postupku strateške procene.	od 2021.	
4.	Usaglasiti planove izgradnje gasne infrastrukture sa strategijom klimatskih promena, odnosno utvrditi da li je isplativiji pravac razvoja dekarbonizacija, decentralizacija i prelazak na obnovljive izvore energije, kao i razvoj pametne energetske mreže.	od 2021.	

RADNA GRUPA ZA POGHLAVLJE 22

REGIONALNA POLITIKA I KOORDINACIJA
STRUKTURNIH INSTRUMENATA

Koordinator: EVROPSKI POKRET U SRBIJI (EPuS), dr Valentina Ivanić

Srbija je umereno pripremljena za Poglavlje 22: Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata (3), bez napretka kada je u pitanju realizacija prošlogodišnjih preporuka (1).

Evropska komisija (EK) u svom Izveštaju o napretku Srbije za 2022. godinu, ukazuje da je Srbija **umereno pripremljena** u Poglavlju 22 (ili kako se to u Izveštaju EK na engleskom jeziku navodi *moderately prepared*). Numerička ocena spremnosti Srbije za članstvo u Poglavlju 22 je trojka (3).

Prema Izveštaju Evropske komisije o napretku Srbije za 2022. godinu, napredak Srbije u Poglavlju 22 u prethodnih godina dana (od prethodnog godišnjeg izveštaja za 2021. godinu) je ocenjen jedinicom, što ukazuje da **nije bilo napretka** (*no-progress*).

Osnovni podaci o Poglavlju 22 – Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata

Kako se radi o poglavlju koje je dobilo merila za otvaranje i kako su od dobijanja tih merila protekla 92 meseca, tako su ključni podaci o Poglavlju 22 oni koji se tiču ispunjavanja merila. Akcioni plan je usvojen od strane Vlade Republike Srbije 4. aprila 2019. godine¹ i zvanično poslat Evropskoj komisiji 8. aprila 2019. godine. Akcioni plan je trenutno u proceduri razmatranja i izjašnjenja od strane Radnog tela Saveta EU za proširenje (COELA). Očekuje se da će biti pripremljen izveštaj o ispunjenju merila za otvaranje i da će Srbija zvanično biti pozvana da podnese Pregovaračku poziciju.

U procesu pregovora se došlo do faze da EU treba da dostavi Srbiji poziv za dostavljanje pregovaračke pozicije.

Tabela 1. Vremenski i sadržinski okvir za Poglavlje 22

Poglavlje	Datum održavanja eksplanatornog/bilateralnog skrininga	Kad je EU dostavila Srbiji poziv da podnese pregovaračku poziciju ili dostavila listu merila za otvaranje	Navesti koliko je merila Srbija dobila	OBAR ² usvojen	Vlada Srbije usvaja pregovaračku poziciju ³
22 – Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata	1-2. oktobra 2014./ 28-29. januara 2015.	23. oktobra 2015.	1	NE	NE
Datum otvaranja poglavlja	Broj merila za zatvaranje	IBAR ⁴ usvojen		CBAR ⁵ usvojen	Poglavlje privremeno zatvoreno
Merila za otvaranje su utvrđena 23. oktobra 2015. godine. (prošla su 92 meseca od dobijanja merila za otvaranje)	1	N/A		NE	N/A

Izvor: Izveštaj o skriningu Republika Srbija – Poglavlje 22: Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata, Zapisnik sa sastanka eksplanatornog skrininga, 2014 i Akcioni plan za ispunjavanje zahteva u oblasti kohezione politike EU, 2019.

1 Republika Srbija, Pregovaračka grupa za Poglavlje 22 (2019) Akcioni plan za ispunjavanje zahteva u oblasti kohezione politike EU, 2019; videti: https://www.mei.gov.rs/upload/documents/pristupni_pregovori/akcioni_planovi/ap_pg_22.pdf.

2 OBAR – *opening benchmark assessment report*

3 Datum usvajanja je dat prema sednici Odbora za evropske integracije Narodne skupštine Republike Srbije.

4 IBAR – *interim benchmark assessment report*.

5 CBAR – *closing benchmark assessment report*.

Merilo za otvaranje Poglavlja 22 je Akcioni plan sa pripadajućim vremenskim okvirom. Ministarstvo za evropske integracije je koordiniralo pripremu Akcionog plana koji predstavlja merilo za otvaranje pregovora u okviru Poglavlja 22.

Izveštaj o skriningu i merila za otvaranje Poglavlja 22⁶ – na osnovu sprovedenog skrininga, Evropska komisija je zaključila sledeće: preporučuje se da se pregovori u okviru ovog poglavlja otvore onda kada se ispuni sledeće merilo – Srbija treba da predstavi Evropskoj komisiji detaljan akcioni plan sa pripadajućim vremenskim okvirom, kojim se utvrđuju jasni ciljevi i dinamika kako bi se ispunili zahtevi koji proističu iz Kohezivne politike EU.

Kada se govori o narednim koracima u okviru Poglavlja 22, tada bi se mogla izdvojiti dva ključna događaja za Poglavlje 22: 1) usvajanje Predloga zakona o sistemu za upravljanje fondovima kohezivne politike Evropske unije u Republici Srbiji i dostavljanje Narodnoj skupštini i 2) usvajanje Pregovaračke pozicije za Poglavlje 22. Važno je ukazati na činjenicu da je Akcioni plan usvojen još od strane Vlade Republike Srbije 4. aprila 2019. godine i zvanično poslat Evropskoj komisiji 8. aprila 2019. godine. Procedura razmatranja Akcionog plana od strane radnog tela Saveta EU za proširenje (COELA) traje 92 meseca.

Preporuke Radne grupe NKEU za Poglavlje 22

Kada je u pitanju Poglavlje 22, posebnu pažnju treba obratiti i na preporuke koje nisu direktno vezane za ispunjavanje merila EU za otvaranje. Bitno je ukazati da se aktivnosti koje se preporučuju i očekuju od Vlade Srbije i organizacija civilnog društva (OCD) ne tiču merila za otvaranje, budući da je prostor za delovanje sada na strani Evropske komisije.

Rezime preporuka:

1. Vlada Republike Srbije: Potrebno je usvojiti Zakon o uspostavljanju i funkcionisanju sistema za upravljanje kohezivnom politikom i doneti Plan razvoja Srbije, Investicioni plan;
2. Evropska unija: Potrebno je da COELA Srbiju pozove što pre da Srbija iznese svoju Pregovaračku poziciju za Poglavlje 22;
3. Organizacije civilnog društva: Potrebno je da procese u okviru Poglavlja 22 u aktivnostima zagovaranja posmatraju kao instrument unapređenja konkurentnosti regiona u Srbiji, a ne samo kroz vizuru volumena finansijskih instrumenata koji se Srbiji stavljaju na raspolaganje.

Tabela 2.

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka NKEU ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (radi se o merilima za otvaranje)
Preporuke Vladi Republike Srbije			
1.	Potrebno je pripremiti i usvojiti Zakon o uspostavljanju i funkcionisanju sistema za upravljanje kohezivnom politikom.	Predloženo 2021.godine Nije urađeno	Izveštaj o napretku – Programiranje

6 Izveštaj o skriningu Republika Srbija – Poglavlje 22: Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata; dostupno na: https://www.mei.gov.rs/upload/documents/skrining/izvestaj_pg_22_16.pdf.

2.	Potrebno je što pre doneti i usvojiti Plan razvoja Srbije, koji je osnov da otkrivanje potencijala razvoja regiona u Srbiji i pravi osnov za kreiranje politike regionalnog razvoja Srbije.	Predloženo 2021.godine Nije urađeno	Izveštaj o napretku – Programiranje Ponavlja se od 2015. godine
3.	Potrebno je što pre doneti i usvojiti Investicioni plan Srbije.	Predloženo 2021.godine Nije urađeno	Izveštaj o napretku – Programiranje
4.	ERP pripremati na način da bude jasno iskazan uticaj strukturnih reformi u periodu za koji se one donose, na smanjenje regionalnih dispariteta u Republici Srbiji. Uticaj strukturnih reformi na regionalni razvoj je izuzetno značajan i bilo bi korisno prikazati ga za sve strukturne reforme. Dogovoren je nastavak saradnje sa NKEU u narednom ERP ciklusu, kako bi se adekvatno odgovorilo na ovaj predlog. ⁷	Predloženo 2021.godine Uneto u ERP 2023-2025	Izveštaj o napretku – Programiranje - otkrivanje potencijala regiona Preporuka je delimično ispunjena
5.	Izloženi smo problemima inovacionog i institucionalnog paradoksa – Strategija pametne specijalizacije (S3) služi kao institucionalna <i>leapfrog</i> strategija za NSTJ II nivo, naročito kada su pitanju regioni u Srbiji koji nemaju ni administrativni ni institucionalni kapacitet.	Predloženo 2021.godine Nije urađeno	Izveštaj o napretku – administrativni kapacitet
6.	Obezbediti kontinuiranu saradnju Ministarstva za evropske integracije, Kabineta ministra za ravnomerni regionalni razvoj, Ministarstva za nauku i tehnološki razvoj i NKEU na temama izrade S3 na NSTJ II nivou.	Predloženo 2023. godine	Izveštaj o napretku – Programiranje
7.	U okviru nove Nacionalne strategije održivog razvoja (koju je takođe potrebno usvojiti, obzirom da je prethodna važila za period 2009-2017) potrebno je ponovo naglasiti regionalni razvoj kao nacionalni prioritet održivog razvoja.	Predloženo 2021.godine Nije urađeno	Izveštaj o napretku – Programiranje
8.	U skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju, potrebno je usvojiti novu Strategiju regionalnog razvoja (obzirom da je prethodna važila za period 2007-2012).	Predloženo 2021.godine Nije urađeno	Izveštaj o napretku – Programiranje
9.	Preporučujemo da se na NSTJ II nivou osnuju naučni instituti za regionalni razvoj – ne postoje naučne istraživačke institucije u Srbiji koje se bave temom regionalne ekonomije regionalnog razvoja, kao i regionalne politike.	Predloženo 2021.godine Nije urađeno	Izveštaj o napretku – Programiranje

⁷ Vlada Republike Srbije, Ministarstvo finansija (2023), *Program ekonomskih reformi (ERP) 2023-2025*, str. 270; videti: <https://mfin.gov.rs/sr/dokumenti2-1/program-ekonomskih-reformi-erp-1>.

Preporuke Vladi Republike Srbije – Ministarstvu za evropske integracije			
10.	Potrebno je u većoj meri uključiti aktere akademske zajednice i civilnog sektora u procese izrade pravnog i administrativnog okvira kohezione politike, programiranja, monitoringa i evaluacije – naročito one koje se nalaze van Beograda.	Predloženo 2021. godine Nije urađeno	Izveštaj o napretku – Programiranje
11.	Promovisanje načela sveobuhvatnog partnerstva – naročito prilikom izrade Plana razvoja Srbije.	Predloženo 2021. godine Nije urađeno	Izveštaj o napretku – Programiranje
12.	Veoma je vazno da se stručnoj javnosti (istraživačima pre svega) stave na uvid podaci o svim projektima koji su realizovani u okviru prethodnih programskih perioda IPA CBC I, IPA CBC II. Bez navedenog nije moguće uraditi ocenu efektivnosti (izračunati održivost i stope povrata) sredstava koje EU obezbeđuje kroz ovu vrstu fondova Srbiji. Takođe, nije moguće oceniti u kojoj meri navedena sredstva utiču na smanjenje regionalnih dispariteta u Srbiji.	Predloženo 2021.godine Nije urađeno	Izveštaj o napretku – administrativni kapacitet
13.	Potrebno je naći način da se reše problemi kofinansiranja za IPA CBC III programe za sve potencijalne aplikante iz Srbije (kao što su JLS i drugi).	Predloženo 2021.godine Nije urađeno	Izveštaj o napretku – administrativni kapacitet
Preporuke Evropskoj uniji			
14.	Vezano za Izveštaj o proceni merila za otvaranje u Savetu EU – Vlada Srbije usvojila je Akcioni plan za Poglavlje 22 na sednici održanoj 4. aprila 2019. godine. Izrada Akcionog plana je merilo za otvaranje Poglavlja 22. Sugerise se da Savet EU pozove Srbiju da što pre iznese svoju Pregovaračku poziciju za Poglavlje 22.	Predloženo 2021.godine Nije urađeno	Izveštaj o napretku
15.	Sugerise se da Savet EU, COELA, kao i Generalni direktorat za politiku susedstva i pregovore o proširenju (DG NEAR) imaju intenzivniju saradnju i dijalog, ne samo sa pregovaračkim timom za Poglavlje 22, već i sa Radnom grupom NKEU za Poglavlje 22.	Predloženo 2023.godine Nije urađeno	Izveštaj o napretku

16.	Sugeriše se da intenzivira saradnja sa Generalnim direktoratom za regionalnu i urbanu politiku (DG REGIO) i to ne samo sa Pregovaračkom grupom za PG 22, već i sa RG za PG 22 NKEU i da se naprave formalni kanali komunikacije.	Predloženo 2023.godine Nije urađeno	Izveštaj o napretku
Preporuke organizacijama civilnog društva			
17.	Pojačati vidljivost NKEU na regionalnom i lokalnom nivou, organizovati predstavljanje NKEU na regionalnom, NSTJ II nivou.	Predloženo 2021.godine Nije urađeno	Izveštaj o napretku – administrativni kapacitet
18.	Upoznati civilno društvo, kao aktera sveobuhvatnog partnerstva, o njegovoj ulozi u kohezionoj politici i mogućnostima za korišćenje EU fondova za njeno sprovođenje.	Predloženo 2021.godine Nije urađeno	Izveštaj o napretku – administrativni kapacitet
19.	Doprineti razvoju i unapređivanju konsultativnog mehanizma sa ostalim partnerima u kohezionoj politici.	Predloženo 2021.godine Nije urađeno	Izveštaj o napretku – administrativni kapacitet

RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 23

PRAVOSUĐE I OSNOVNA PRAVA

Koordinator: KOMITET PRAVNIKA ZA LJUDSKA PRAVA – YUCOM, Jovana Spremo

Osnovni podaci o Poglavlju 23 – Pravosuđe i osnovna prava

Tabela 1.

Poglavlje	Datum održavanja eksplanatornog/ bilateralnog skrininga	Kad je EU dostavila Srbiji poziv da podnese pregovaračku poziciju ili dostavila listu merila za otvaranje	Navesti koliko je merila Srbija dobila	OBAR ¹ usvojen	Vlada Srbije usvaja pregovaračku poziciju ²
23 – Pravosuđe i osnovna prava	25-26. septembra 2013./ 9-10. oktobra 2013.	25. jula 2014.	1	DA	jula 2016. ³
Datum otvaranja poglavlja	Broj merila za zatvaranje	IBAR ⁴ usvojen		CBAR ⁵ usvojen	Poglavlje privremeno zatvoreno
18. jula 2016.	50	NE	/	NE	NE 86 meseci (jul 2016-avgust 2023)

Preporuke Radne grupe NKEU za Poglavlje 23

Tabela 2.

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka NKEU ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (prelazno merilo odgovara broju mere iz Akcionog plana za Poglavlje 23)
Preporuke Vladi Republike Srbije, Narodnoj skupštini i nadležnim institucijama RS			
1.1.	Nastaviti sa praksom uključivanja predstavnika Radne grupe NKEU za Poglavlje 23 u posmatranje izrade podzakonskih akata koji se odnose na rad pravosuđa. Preporuka se posebno odnosi na Visoki savet sudstva koji bi trebalo da uključi stručnu javnost u proces donošenja podzakonskih akata iz svoje nadležnosti u cilju izrade što kvalitetnijih propisa.	Nova preporuka	1.1.1.

1 OBAR – *opening benchmark assessment report*

2 Datum usvajanja je dat prema sednici Odbora za evropske integracije Narodne skupštine Republike Srbije.

3 Videti: https://www.mei.gov.rs/upload/documents/pristupni_pregovori/pregovaracke_pozicije/pg_23_pregovaracka_pozicija_srbije.pdf.4 IBAR – *interim benchmark assessment report*.5 CBAR – *closing benchmark assessment report*.

1.2.	Visoki savet tužilaštva da poništi sporni nezakonit izbor glavnih javnih tužilaca i javnih tužilaca i isti sprovede ispočetka u skladu sa novim tužilačkim zakonima ili bar da vrati postupak u fazu ispitivanja kandidata, kako bi ovaj hibridni izbor sproveo u skladu sa zakonom.	Nova preporuka	1.1.2.
1.3.	Obustaviti pritiske na predstavnike pravosuđa, naročito one pritiske koji dolaze iz Narodne skupštine i obezbediti primenu Kodeksa ponašanja članova Vlade i poslanika o granicama dozvoljenosti komentarisanja sudskih odluka i postupaka.	Neispunjeno utvrđeno: 2019.	1.1.4.
1.4.	Mehanizmi uspostavljeni pri pravosudnim savetima, koji su na raspolaganju sudijama i tužiocima, u slučaju pritisaka treba da budu više promovisani od strane pravosudnih saveta, kako bi služili svojoj svrsi. Neophodno je da saveti redovno i periodično izveštavaju o političkom uticaju na rad sudstva i da se javno obraćaju svaki put kada su predstavnici pravosuđa predmet ovih pritisaka.	Neispunjeno utvrđeno: 2021.	1.1.4. i 1.1.5.
1.5.	U pogledu javnosti sednica pravosudnih saveta potrebno je odredbe iz <i>Pravilnika o radu Visokog saveta tužilaštva</i> preneti i u <i>Poslovnik o radu Visokog saveta sudstva</i> , te da bi oba Saveta trebalo da imaju iste standarde u pogledu javnosti sednica i proaktivne transparentnosti. U kontekstu pravne sigurnosti neophodno je da rad saveta bude uređen na što sličniji način.	Nova preporuka	1.1.1. i 1.1.4.
1.6.	Izmestiti sudijske pomoćnike iz režima državnih službenika i usvojiti poseban zakon koji bi regulisao njihov položaj, na način da se oni prepoznaju kao posebna pravosudna profesija koja bi bila u nadležnosti Visokog saveta sudstva. Radi učinkovitosti zakona potrebno je sprovesti sveobuhvatnu analizu položaja i problema sudijskih pomoćnika i ostvariti saradnju sa samim sudijskim pomoćnicima na izradi istog.	Nova preporuka	1.3.4.
1.7.	Poboljšati materijalni položaj sudijskih pomoćnika kako bi se sprečio odliv kvalitetnog kadra iz pravosuđa, zatim unaprediti njihov radno-pravni položaj i zabraniti „sudijske pomoćnike-volontere“, te poboljšati sistem napredovanja i nagrađivanja na osnovu objektivnih kriterijuma, kao i sistem stručnog usavršavanja sudijskih pomoćnika.	Nova preporuka	1.3.4.

1.8.	Ministarstvo pravde da počne sa organizovanjem javnih konsultacija o otvorenim podacima u pravosuđu. Potrebno je usvojiti zakonski okvir za objavljivanje što većeg broja obezličenih podataka iz sudskih odluka u otvorenom formatu, a u projekte međunarodne razvojne pomoći i vladine projekte uvesti pravilo da se javni podaci objavljuju i u otvorenom formatu.	Nova preporuka	1.3.4.
1.9.	Što je pre moguće, nastaviti sa izradom <i>Zakona o izmenama i dopunama Zakona o parničnom postupku</i> , uključiti preporuke OCD-a, posebno one koje se odnose na suzbijanje masovnih tužbi. Nakon dopune postojećeg nacrtu zakona, organizovati javnu raspravu i staviti zakon u skupštinsku proceduru usvajanja.	Nova preporuka	1.3.6.
1.10.	U cilju jačanja regionalne saradnje i poverenja između država u regionu, suđenja (za ratne zločine) u odsustvu ne bi trebalo praktikovati, jer takva praksa slabi regionalnu saradnju i negativno utiče na poverenje između država i pravosudnih institucija, posebno zato što se suđenja u odsustvu često posmatraju kao politički procesi, zloupotrebljavaju se u dnevnopolitičke svrhe i time doprinose narastanju tenzija između država.	Nova preporuka	1.4.1. i 1.4.5.
1.11.	Vlada Republike Srbije treba da izmeni <i>Nacionalnu strategiju za procesuiranje ratnih zločina za period 2021-2026</i> , kako bi se definisali jasni prioriteti po kojima će se predmeti procesuirati u naredne tri godine. Potrebno je obezbediti punu transparentnost sprovođenja Nacionalne strategije kroz redovne informativne sesije/sastanke/konsultacije između Radnog tela i civilnog društva i stručne javnosti i prilagoditi pripremu izveštaja o sprovođenju analitičkom izveštavanju uz prikaz sumiranih podataka dobijenih od strane institucija zaduženih za sprovođenje aktivnosti iz Nacionalne strategije.	Nova preporuka	1.4.1.
1.12.	Definisati aktivnost koja će se odnositi na praćenje sprovođenja <i>Tužilačke strategije za istrage i gonjenje ratnih zločina</i> . Nosilac aktivnosti praćenja sprovođenja Tužilačke strategije treba da bude Radna grupa za praćenje Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina koju je osnovala Vlada Republike Srbije. Praćenje Tužilačke strategije treba da uključi kvartalno izveštavanje o implementaciji Tužilačke strategije u formi analitičkih izveštaja koji će biti dostupni javnosti.	Nova preporuka	1.4.3.

2.1.	Vlada i Skupština treba redovno i na transparentan način da razmatraju primenu antikorupcijskih propisa, rad institucija i potrebu za unapređenjem tih propisa i rada.	Neispunjeno utvrđeno: 2021.	Više mera u okviru dela 2. Borba protiv korupcije (AP23)
2.2.	Nadležna ministarstva treba bez odlaganja da otvore procese izmene <i>Zakona o lobiranju, Zakona o sprečavanju korupcije, Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja i Zakona o finansiranju političkih aktivnosti</i> radi ispunjavanja preporuka iz petog kruga evaluacije GRECO, te preporuka ODIHR-a i zajedničkih preporuka ODIHR-a i Venecijanske komisije, kao i da obezbede poštovanje ovih preporuka u novom <i>Zakonu o upravljanju privrednim društvima u vlasništvu Republike Srbije i Zakonu o javnim preduzećima</i> .	Nova preporuka	2.1.3 i 2.2.2
2.3.	Unaprediti proaktivnu transparentnost organa vlasti, u skladu sa izmenama <i>Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja (ZZPIJZ)</i> .	Neispunjeno utvrđeno: 2022.	2.2.5.
2.4.	Unaprediti ljudske i organizacione kapacitete službe Poverenika kako bi se efikasnije rešili zaostali predmeti po žalbama građana. Takođe, unaprediti ljudske i druge kapacitete Poverenika kako bi započelo funkcionisanje novih kancelarija van sedišta Poverenika, koje su predviđene izmenama ZZPIJZ-a.	Neispunjeno utvrđeno: 2022.	2.2.5.
2.5.	Započeti sa praksom izdavanja prekršajnih naloga za sva (ne)postupanja organa vlasti koja su ZZPIJZ-om predviđena kao prekršaji.	Neispunjeno utvrđeno: 2022.	2.2.5.
2.6.	Izmeniti uočenu praksu Poverenika da predmete po žalbama vraća prvostepenim organima na ponovno odlučivanje, već da po izjavljivanju žalbe, ukoliko je žalba osnovana, odluči po žalbi i ustanovi da li su tražene informacije - informacije od javnog značaja, te u skladu s tim donese rešenje.	Neispunjeno utvrđeno: 2022.	2.2.5.
2.7.	<i>Krivični zakonik</i> i druge propise je neophodno poboljšati u cilju efikasnijeg gonjenja i veće efikasnosti primene zakonodavnog okvira za suzbijanje korupcije, naročito one do koje dolazi na visokom nivou.	Neispunjeno utvrđeno: 2021.	2.3.1.
3.1.	<i>Izmenama i dopunama Zakona o Zaštitniku građana</i> pružiti Nacionalnom preventivnom mehanizmu sve garancije nezavisnosti neophodne za sprovođenje njegovog mandata, u skladu sa međunarodnim standardima.	Nova preporuka	3.2.1.
3.2.	Što pre otpočeti ponovo rad na Nacrtu Zakona o istopolnim zajednicama i usvojiti isti do kraja 2023. godine.	Nova preporuka	3.4.1.

3.3.	Unapređenje i inoviranje postojećeg sveobuhvatnog okvira za prava deteta u Srbiji. Ponoviti proceduru za usvajanje <i>Zakona o pravima deteta</i> i sprovesti dodatne neophodne konsultacije sa svim zainteresovanim stranama. Obezbediti potpun zakonski okvir zaštite, sa akcentom na prethodno pomenut zakon, zatim izmene <i>Porodičnog zakona</i> , te ratifikovati <i>Treći opcioni protokol uz Konvenciju o pravima deteta</i> .	Neispunjeno utvrđeno: 2022. (dopunjeno)	3.4.4.
3.4.	Aktivirati rad Saveta za prava deteta, posebno u kontekstu tragičnih događaja u maju 2023. godine, ojačati ga i obezbediti adekvatna sredstva za njegov rad.	Neispunjeno utvrđeno: 2022. (dopunjeno)	3.4.4.
3.5.	Izmeniti sve nejasne članove <i>Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći</i> koji stvaraju pravnu nesigurnost, jasno urediti položaj udruženja, definisati standard egzistencijalne ugroženosti za pružanje besplatne pravne pomoći i sprovesti kontinuiranu informativnu kampanju o primeni zakona.	Neispunjeno utvrđeno: 2018. (dopunjeno)	3.5.1.
3.6.	Uskladiti <i>Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći</i> s procesnim zakonima, posebno vezati rokove za zahtevanje besplatne pravne pomoći s rokovima za podnošenje pravnih lekova i procesnim radnjama.	Neispunjeno utvrđeno: 2018. (dopunjeno)	3.5.1.
3.7.	Usvojiti standarde i održiv model finansiranja za službe besplatne pravne pomoći pri lokalnim samoupravama, uključujući dovoljan broj zaposlenih i pristupačne prostorije za osobe s invaliditetom.	Neispunjeno utvrđeno: 2021.	3.5.1.
3.8.	Sprovesti sistematsku analizu usklađenosti postojećih propisa sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti (ZZPL) i hitno započeti proces usklađivanja propisa sa ZZPL-om.	Neispunjeno utvrđeno: 2021.	3.9.1
3.9.	Otpočeti proces izmena aktuelnog ZZPL-a, koji bi trebalo da reguliše niz oblasti koje trenutno nisu regulisane, poput primene veštačke inteligencije, obrade biometrijskih podataka, genetskih podataka i slično. Novi zakon bi, takođe, trebalo da razdvoji i jasno precizira na koje organe se odnosi poseban režim obrade. Dalje unapređivati otvorenost i participativnost regulatornih procesa koji mogu imati uticaj na pravo na privatnost i druga ljudska prava i slobode, posebno u pogledu široke primene novih tehnologija.	Neispunjeno utvrđeno: 2021.	3.9.1.
3.10.	Sprovesti i staviti na javni uvid procene uticaja na zaštitu podataka o ličnosti pre usvajanja propisa koji uređuju obradu podataka.		3.9.1.

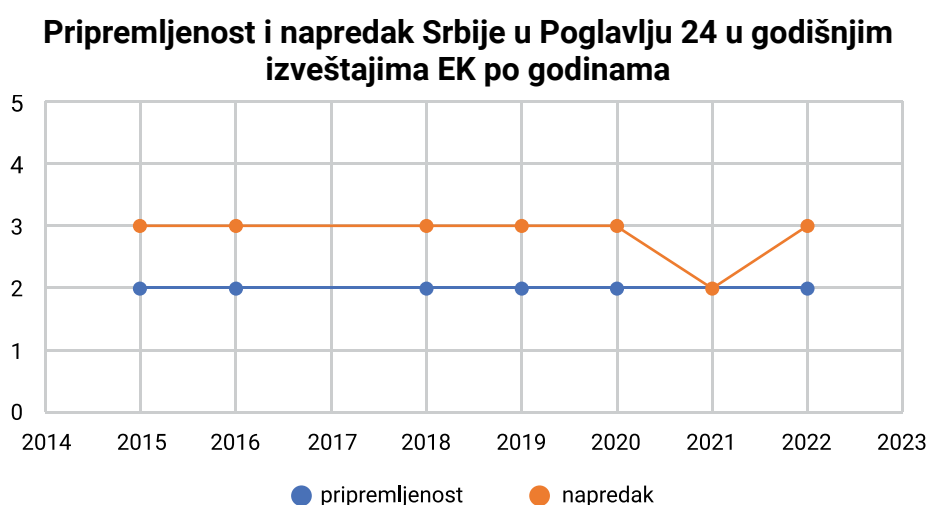
3.11.	Preispitati svrsishodnost primene <i>Zakona o socijalnoj karti</i> i njegovih efekata na pravo na zaštitu podataka o ličnosti građana.	Nova preporuka	3.9.1.
3.12.	Započeti sa praksom kažnjavanja od strane Poverenika onih koji krše ZZPL, budući da se praksa upozoravanja prekršilaca i aktivnosti edukacije obveznika zakona pokazala kao nedovoljna. Unaprediti krivičnopravnu zaštitu za krivično delo iz člana 146. KZ-a koje se odnosi na neovlašćeno prikupljanje podataka o ličnosti, imajući u vidu kulturu nekažnjivosti i niske kazne, kao i sve veći porast broja slučajeva povreda privatnosti u našoj zemlji.	Neispunjeno utvrđeno: 2021.	3.9.1.
3.13.	Do kraja 2023. godine usvojiti Akcioni plan za sprovođenje Strategije za zaštitu podataka o ličnosti, kao i uspostaviti odgovarajuće mehanizme kontrole kojima bi se pratila implementacija aktivnosti koje su predviđene Akcionim planom.	Neispunjeno utvrđeno: 2021. (dopunjeno)	3.9.1.
3.14.	Neophodno je edukovati zaposlene koji se unutar organa javne vlasti bave zaštitom podataka o ličnosti, naročito onih koji rukuju sa velikim brojem podataka o ličnosti građana. U skladu sa prethodnim problemom, adresirati problem curenja podataka iz institucija u medije, kroz prevenciju, ali i adekvatno kažnjavanje odgovornih lica unutar institucija.	Neispunjeno utvrđeno: 2021.	3.9.1.
4.1.	Izmenama i dopunama <i>Zakona o parničnom postupku</i> uvesti odredbe koje sprečavaju zloupotrebu SLAPP tužbi, kako bi se ugušila sloboda izražavanja i javna participacija.	Neispunjeno utvrđeno: 2021. (dopunjeno)	
4.2.	Povećati bezbednost aktivista na internetu, istražiti i procesuirati onlajn pretnje i pružiti finansijsku i pravnu podršku organizacijama koje se bave ljudskim pravima.	Neispunjeno utvrđeno: 2021. (dopunjeno)	
4.3.	Osigurati da aktivisti ne budu proizvoljno izloženi krivičnim i prekršajnim postupcima zbog mirnih aktivnosti ili izražavanja svojih stavova. Ojačati pravnu zaštitu građana koji učestvuju u javnom životu.	Neispunjeno utvrđeno: 2021. (dopunjeno)	
4.4.	Redovno komunicirati sa Radnom grupom NKEU za Poglavlje 23 u pogledu aktivnosti u narednom kvartalu	kontinuirano od 2016.	

PRAVDA, SLOBODA, BEZBEDNOST

Koordinator: BEOGRADSKI CENTAR ZA BEZBEDNOSNU POLITIKU (BCBP), Bojan Elek

Izveštaj o napretku Srbije za 2022. godinu¹ navodi da je ostvaren **izvestan nivo pripremljenosti** za sprovođenje pravnih tekovina EU u oblasti pravosuđa, slobode i bezbednosti (Poglavlje 24). Evropska komisija ocenjuje da je ostvaren **izvestan napredak** tokom 2022. godine u ispunjavanju prošlogodišnjih preporuka. Napredak se naročito vidi u oblastima rada na Šengenskom akcionom planu i Krivičnom zakoniku u oblasti trgovine oružjem, kao i u pojačanju administrativnih kapaciteta Tužilaštva za organizovani kriminal. S druge strane, nije bilo zadovoljavajućeg napretka u strateškom pristupu borbi protiv organizovanog kriminala i usaglašavanja sa viznom politikom EU, kao ni u oblasti unapređenja operativne samostalnosti rada policije i boljoj saradnji sa tužilaštvom.

Grafikon 1. Pregled ocena Evropske komisije u Poglavlju 24

Napomena: ocene pripremljenosti kreću se od *rane faze* (1) do *veoma napredno* (5), a za napredak od *nema napretka* (1) do *veoma dobar napredak* (5).

Osnovni podaci o Poglavlju 24 – Pravda, sloboda i bezbednost

Tabela 1.

Poglavlje	Datum održavanja eksplanatornog/ bilateralnog skininga	Kad je EU dostavila Srbiji poziv da podnese pregovaračku poziciju ili dostavila listu merila za otvaranje	Navesti koliko je merila Srbija dobila	OBAR ² usvojen	Vlada Srbije usvaja pregovaračku poziciju ³
24 – Pravda, sloboda i bezbednost	2-4. oktobra 2013./ 11-13. decembra 2013.	21. januara 2014.	1	15. maja 2014.	18. jula 2016.

¹ Izveštaj je dostupan ovde: https://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/Serbia_Report_2022_SR.%5B1%5D.pdf.

² OBAR – *opening benchmark assessment report*

³ Datum usvajanja je dat prema sednici Odbora za evropske integracije Narodne skupštine Republike Srbije.

Datum otvaranja poglavlja	Broj merila za zatvaranje	IBAR ⁴ usvojen		CBAR ⁵ usvojen	Poglavlje privremeno zatvoreno
18. jula 2016.	42	NE		NE	NE 86 meseci (jul 2016 - avgust 2023)

Izvor: Zajednička pozicija EU za Poglavlje 24

Preporuke Radne grupe NKEU za Poglavlje 24

Tabela 2. Evaluacija ispunjenosti dosadašnjih preporuka Radne grupe NKEU, tj. napretka u poslednjih godinu dana i trenutno važeće preporuke

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka NKEU ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (prelazno merilo odgovara broju mere iz Akcionog plana za Poglavlje 24)
Preporuke Vladi Republike Srbije, Narodnoj skupštini i nadležnim institucijama RS			
1.	Neophodno je sprovesti detaljne korake za uspostavljanje jakih zaštitnih mera kojima se obezbeđuje jačanje integriteta i operativna nezavisnost policijskih službi od političkih interesa i njihova zaštita od uticaja kriminala.	od 2016. I u periodu 2022-2023.godine je propuštena prilika da se ovo prelazno merilo razmotri kroz nastavak rada na nacrtu Zakona o unutrašnjim poslovima	Merilo 6.1.
2.	Neophodno je sprečiti usvajanje rešenja, predviđena novim Zakonom o unutrašnjim poslovima, koje vode do dalje politizacije policijskog rada, koja predviđaju nova ovlašćenja poput neproporcionalnog uvođenja biometrijskog nadzora ili korišćenje gumenih metaka, te usvojiti predloge koji vode ka boljem upravljanju policijom i efikasnijoj kontroli njenog rada.	Nova preporuka	Merilo 6.1.
3.	Potrebno je izmestiti kriminalističku policiju iz MUP-a, kako bi postala deo javnotužilačke organizacije, radi sprečavanja depolitizacije i zloupotrebe policije u, takozvanim, osetljivim slučajevima (visoke korupcije i slično).	od 2022. Nema pomaka	

4 IBAR – interim benchmark assessment report.

5 CBAR – closing benchmark assessment report.

4.	Potrebno je obavezno udaljavanje iz službe policijskih službenika tokom trajanja postupaka i obavezno otpuštanje iz službe nakon utvrđivanja odgovornosti za dela mučenja i drugih oblika zlostavljanja.	od 2022. Nema pomaka	
5.	Potrebno je uvođenje audio i video nadzora tokom prinudnog zadržavanja građana u policiji i uzimanja izjava građana lišenih slobode od strane policije, kako bi se doprinelo boljoj prevenciji i otkrivanju slučajeva mučenja i drugih oblika zlostavljanja, a istovremeno i boljoj zaštiti policijskih službenika od lažnih pritužbi na njihov rad.	od 2022. Nema pomaka	
6.	Neophodno je unaprediti pristup postupku azila kroz: bolju obučenosn pripadnika granične policije, posebno na aerodromu Nikola Tesla; sistemsko i ujednačeno pružanje informacija o pravima i obavezama licima koja su potrebi za međunarodnom zaštitom, od strane pripadnika Ministarstva unutrašnjih poslova i Komesarijata za izbeglice i migracije Republike Srbije na jeziku koje lice razume.	od 2022. Nije bilo pomaka, posebno ne u kontekstu izmena i dopuna Zakona o strancima koje su stupile na snagu tokom leta 2023. godine. KIRS ne može po zakonu da pruža pravne informacije licima koja žele da traže azil. U praksi primećujemo zloupotrebe i prekoračenje ovlašćenja službenika KIRS-a u kampovima kada je reč o pružanju pravnih informacija o postupku azila i pomoći oko popunjavanja zahteva za azil. Na aerodromu Nikola Tesla primećujemo da su lica koja su nas kontaktirala, a želela da traže azil, uspela da dobiju potvrdu o registraciji i budu puštena da uđu u Republiku Srbiju.	
7.	U slučaju stranaca koji ne ispunjavaju uslove za pristup teritoriji RS, službenici Stanice granične policije Beograd treba da im, u skladu s odredbama Zakona o strancima, izdaju oduke o odbijanju ulaska, koje su obrazložene i na jeziku koje stranci razumeju, uz mogućnosn ulaganja pravnog leka. Izmene Zakona o strancima, koja bi obezbedila sudsku reviziju odluke o odbijanju ulaska stranca u zemlju, umesto trenutnog zakonskog rešenja koje predviđa samo mogućnosn izjavljivanja žalbe organu uprave – MUP-u, bez odložnog dejstva	od 2022. Nije bilo pomaka, predložene izmene Zakona o strancima na koje je tokom javnih rasprava ukazivano se nisu desile. ⁶	

6 Više o tome u saopštenju Beogradskog centra za ljudska prava: <https://www.bgcentar.org.rs/neophodno-dodatno-izmeniti-odredbe-zakona-o-strancima-kojima-se-krse-osnovna-ljudska-prava/>.

8.	<p>Usvajanje podzakonskog akta kojim se reguliše izgled putnog dokumenta za izbeglice; usvajanje izmena i dopuna Zakona o državljanstvu i Zakona o strancima koje bi omogućile proceduralne uslove za sticanje državljanstva za lica kojima je odobren azil u RS po povoljnijim uslovima nego druge kategorije stranaca sa stalnim nastanjenjem.</p>	<p>od 2022.</p> <p>Podzakonski akt nije usvojen još uvek.</p> <p>Pomak se desio u postupanju ESLJP po predavci BCLJP-a gde je Evropski sud za ljudska prava utvrdio da je Srbija povredila pravo na slobodu kretanja izbeglici iz Sirije kome je dodelila azil. Naime, 11. jula 2023. godine presudu u predmetu S.E. protiv Srbije, u kojoj je utvrdio da je Republika Srbija povredila pravo na slobodu kretanja podnosiocu predstavke izbeglici iz Sirije kome je u Srbiji odobren azil. Reč je o predmetu Beogradskog centra za ljudska prava koji je u ime svog klijenta podneo predstavku još 2016. godine, zbog odbijanja srpskih vlasti da izdaju putnu ispravu osobi koja je izbegla iz Sirije i kojoj je odobreno utočište u našoj zemlji.</p> <p>Ovaj slučaj predstavlja presedan u pogledu poštovanja slobode kretanja izbeglica i predstavlja prvu presudu Evropskog suda za ljudska prava protiv Srbije koja se odnosi na ostvarivanje prava koja su garantovana osobama u potrazi za međunarodnom zaštitom.⁷</p> <p>Dodatno, izmenama i dopunama Zakona o strancima ostvaruje se pristup stalnom nastanjenju za osobe sa odobrenim azilom (član 68A), što predstavlja osnov za kasnije sticanje državljanstva izbeglica ukoliko se važeći Zakon o državljanstvu u tom delu izmeni.</p>	
----	--	---	--

⁷ Više na: <https://www.bgcentar.org.rs/evropski-sud-za-ljudska-prava-utvrdio-da-je-srbija-povredila-pravo-na-slobodu-kretanja-izbeglici-iz-sirije-kome-je-dodelila-azil/>

8.		<p>Izmene i dopune Zakona o zapošljavanju stranaca omogućiće olakšan pristup pravima za izbeglice i tražioce azila u Republici Srbiji, naročito u pogledu ostvarivanja prava na rad.</p> <p>Osobama sa odobrenim azilom, odnosno priznatim pravom na utočište ili dodeljenom supsidijarnom zaštitom, ubuduće (od 1. februara 2024. godine kada će se odredba u vezi pristupa pravu na rad primenjivati) neće biti neophodna radna dozvola, čime će se izbeći plaćanje visokih taksi i dosadašnja komplikovana administrativna procedura. Ova kategorija stranaca će novim izmenama imati, takozvani, otvoren pristup tržištu rada, poput pristupa tržištu rada u državama Evropske unije. Dodatno, tražioci azila će umesto devet meseci nakon podnetog zahteva za azil, već nakon šest meseci moći da pristupe tržištu rada, čime se Srbija takođe približava praksi država Evropske unije. Izmenama će se omogućiti i da osobe sa privremenim boravkom, iz humanitarnih razloga, imaju mogućnost pristupa tržištu rada, na šta je ukazivano godinama unazad, naročito imajući u vidu da su među njima žrtve trgovine ljudima i rodno zasnovanog nasilja.</p>	
9.	Unapređenje primene domaćih i međunarodnih propisa iz oblasti izbegličkog prava postupajućih sudova u odlučivanju u postupcima izručenja stranaca koji zatraže međunarodnu zaštitu od RS ili izraze takvu nameru.	<p>od 2022.</p> <p>Nema pomaka</p>	
10.	Potrebno je uskladiti definiciju mučenja u Krivičnom zakoniku sa članom 1. Konvencije protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka.	<p>od 2022.</p> <p>Nema pomaka</p>	
11.	Potrebno je ukinuti mogućnost zastare krivičnog i disciplinskog gonjenja i izvršenja kazni za dela mučenja i drugih oblika zlostavljanja, u skladu sa međunarodnim standardima.	<p>od 2022.</p> <p>Nema pomaka</p>	

12.	Neophodno da se pokažu rezultati u borbi protiv organizovanog kriminala u slučajevima visokog profila (međunarodne organizovane kriminalne grupe sa znatnom imovinom i političkim vezama) na nivou konačnih presuda.	od 2021. I dalje nisu postignuti značajniji rezultati u borbi protiv organizovanog kriminala a, prema nalazima iz Izveštaja EK o napretku Srbije, Srbiji nedostaje strateški pristup ovom problemu koji bi zamenio dosadašnji <i>ad hoc</i> pristup.	
13.	Potrebno je do kraja istražiti i procesuirati velike slučajeve koju ukazuju na sistemske veze organizovanog kriminala i korupcije sa političkim vrhom, kao što su Savamala, Jovanjica, Krušik, Belivuk.	od 2022. Nema pomaka	
14.	Potrebno je urediti presretanje komunikacija i uloge bezbednosnih službi u krivičnom postupku u skladu sa prelaznim merilom za ovu oblast. Posebno je problematično višegodišnje kašnjenje sa primenom mera u ovoj oblasti, pod izgovorom da je potrebno da se pronađe najbolji model po kom bi se ova reforma sprovela u Srbiji, iako postoje primeri dobre prakse u regionu (Hrvatska ili Severna Makedonija).	od 2022. Nema pomaka	
15.	Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije treba da objavi nalaze evaluaciju istekle Strategije za sprečavanje i borbu protiv terorizma.	od 2022. Nema suštinskog napretka, nadležni organi su dostavili doprinose za izradu Izveštaja koji tek treba da bude usvojen od strane Nacionalnog koordinacionog tela za sprečavanje i borbu protiv terorizma i podnet Vladi Republike Srbije.	
15.	Vlada Republike Srbije treba da usvoji novu Strategiju za sprečavanje i borbu protiv nasilnog ekstremizma i terorizma, u kojoj bi prioritet bila borba protiv desničarskog ekstremizma. Sastavni deo Strategije treba da bude i analiza stanja i trendova u ovoj oblasti.	od 2022. Nema suštinskog napretka, u vezi je sa preporukom broj 15. Očekuje se završetak studije koja bi trebalo da obuhvati analizu ekstremizma, uključujući i desničarski.	
17.	Državne institucije Srbije treba brzo i dosledno da reaguju na aktivnosti ekstremnih desničara, kako one koje se neposredno staraju o bezbednosti građana (BIA, policija, tužilaštvo), tako i nosioci najviših državnih funkcija koji treba javno i nedvosmisleno da osude incidente koje izazivaju ove grupe i pojedinci.	od 2022. Nema suštinskog napretka	

ŽIVOTNA SREDINA I KLIMATSKE PROMENE

Koordinator: CENTAR ZA EKOLOGIJU I ODRŽIVI RAZVOJ (CEKOR), Nataša Đereg

Osnovni podaci o Poglavlju 27 – Životna sredina i klimatske promene

Tabela 1.

Poglavlje	Datum održavanja eksplanatornog/ bilateralnog skrininga	Kad je EU dostavila Srbiji poziv da podnese pregovaračku poziciju ili dostavila listu merila za otvaranje	Navesti koliko je merila Srbija dobila	OBAR ¹ usvojen	Vlada Srbije usvaja pregovaračku poziciju ²
27 - Životna sredina i klimatske promene	15-19. septembra 2014./17-21. novembra 2014.	marta 2017.	/		januara 2020. ³
Datum otvaranja poglavlja	Broj merila za zatvaranje	IBAR ⁴ usvojen		CBAR ⁵ usvojen	Poglavlje privremeno zatvoreno
15. decembra 2021.	8	Horizontalno - 1 Vazduh - 4 Otpad - 5 Vode - 6 Ind. zagađenja - 1 Hemikalije -1 Klim. promene - 2 UKUPNO: 20		NE	NE (22 meseca su prošla od otvaranja poglavlja)

Merila za zatvaranje Poglavlja 27 mogu se naći u dokumentu *Zajednička pozicija Evropske unije*⁶:

- Srbija treba da završi usklađivanje sa **horizontalnim direktivama** i nastavi sprovođenje pravnih propisa iz oblasti horizontalnog zakonodavstva, kao i da dokaže da će na datum pristupanja biti u potpunosti spremna da obezbedi delotvorno sprovođenje i izvršenje horizontalnih direktiva;
- U vezi sa **kvalitetom vazduha**, Srbija treba da ostvari potpunu usklađenost sa revidiranom Direktivom o smanjenju nacionalnih emisija određenih atmosferskih zagađujućih materija, da predstavi analizu isplativih strategija za kontrolu emisija za 2020. i 2030. godinu, da jednom godišnje izveštava o svojim emisijama i razvije nacionalni program za kontrolu zagađenja vazduha. Srbija treba redovno da preduzima mere za smanjenje nacionalne zagađenosti vazduha, naročito u zonama u kojima su prekoračene granične vrednosti EU za kvalitet vazduha, kao i da razvija ili ažurira planove kvaliteta vazduha;

1 OBAR – *opening benchmark assessment report*

2 Datum usvajanja je dat prema sednici Odbora za evropske integracije Narodne skupštine Republike Srbije.

3 Videti: <https://www.mei.gov.rs/src/dokumenta/eu-dokumenta/pristupni-pregovori-sa-eu/pregovaracke-pozicije/pregovaracke-pozicije-za-poglavlje-27>.

4 IBAR – *interim benchmark assessment report*.

5 CBAR – *closing benchmark assessment report*.

6 Videti: https://www.mei.gov.rs/upload/documents/pristupni_pregovori/pregovaracke_pozicije/27_zajednicka_pozicija_eu.pdf.

3. Srbija treba da izdvoji sredstva za infrastrukturne investicije u skladu sa relevantnim pravnim propisima EU, uključujući hijerarhiju u **upravljanju otpadom**. Srbija treba da uspostavi programe za prevenciju nastajanja otpada i pripremi plan upravljanja otpadom (PUO) – nacionalni i regionalni – koji uključuje informacije o svim tokovima otpada i rešenja za upravljanje njima, uključujući tip i kapacitet infrastrukture za upravljanje otpadom, šeme odvojenog sakupljanja i ekonomske instrumente;
4. Srbija treba se uskladi sa pravnim tekovinama u **sektoru voda** i razvije planove za upravljanje rečnim slivom za svako područje rečnog sliva koje se u potpunosti nalazi na njenoj teritoriji, uključujući delove međunarodnih područja rečnih slivova koja potpadaju pod njenu teritoriju, kao i da obezbedi uspostavljanje pravnog osnova i mehanizma za međunarodnu koordinaciju tih planova;
5. U oblasti **zaštite prirode**, Srbija treba da podnese Evropskoj komisiji spisak predloženih područja „Natura 2000”, kojim su u dovoljnoj meri obuhvaćene vrste staništa i ptica u skladu sa zahtevima Direktive o pticama i Direktive o staništima, kao i da dokaže kapacitet za upravljanje mrežom „Natura 2000”. Srbija treba da podnese Nacionalni akcioni plan o sprečavanju nezakonitog ubijanja ptica (IKB) i počne da sprovodi sistem za izvršenje odgovarajućih pravnih propisa EU, uključujući sprečavanje krivičnih dela nezakonitog ubijanja ptica;
6. Srbija treba da nastavi usklađivanje sa pravnim tekovinama EU u sektorima **hemikalija, buke i civilne zaštite**, kao i dokaže da će sa datumom pristupanja biti u potpunosti spremna da obezbedi sprovođenje i izvršenje zahteva EU;
7. U vezi sa **klimatskim promenama**, Srbija treba da nastavi usklađivanje sa pravnim tekovinama, naročito tako što usvaja pravne propise o funkcionisanju Evropskog sistema trgovanja emisijama (EU ETS). Srbija treba dalje da vrši usklađivanje sa relevantnim sekundarnim zakonodavstvom o monitoringu i izveštavanju, akreditaciji i verifikaciji, Registru Evropske unije, besplatnom dodeljivanju i aukcijskoj prodaji emisionih jedinica. Srbija treba da obezbedi uspostavljanje odgovarajućeg okvira za potpuno sprovođenje EU ETS-a u pogledu monitoringa, izveštavanja i verifikacije gasova sa efektom staklene bašte;
8. Srbija, u skladu sa Akcionim planom za **razvoj administrativnih kapaciteta**, treba značajno da unapredi kapacitet upravnih tela na svim nivoima, uključujući kapacitete za utvrđivanje prioriteta, strateško planiranje i programiranje, deljenje informacija i monitoring, merenje učinka i izvršenje i poštovanje propisa. Srbija treba dalje da unapređuje koordinaciju rada i dokaže da će sve odgovarajuće administrativne strukture biti uspostavljene dovoljno pre pristupanja da se omogući sprovođenje i izvršenje pravnih tekovina u svim sektorima ovog poglavlja.

Preporuke Radne grupe NKEU za Poglavlje 27

Tabela 2.

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka NKEU ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (otvaranje, prelazno, zatvaranje)
Preporuke Vladi Republike Srbije			
1.	Razmotriti mogućnost oslobođenja od sudskih taksi u predmetima u oblasti zaštite životne sredine.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	Merilo br. 1
2.	Pooštriti kaznenu politiku za kršenje prava iz oblasti životne sredine.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	
3.	Formirati, na osnovu preporuke EU, nezavisno nacionalno telo koje bi rešavalo pritužbe javnosti u vezi sa životnom sredinom.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	
4.	Uvrstiti pravo na zdravlje i zdravu životnu sredinu u praćenje stanja osnovnih prava u Poglavlju 23.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	
5.	Unaprediti međusektorsku saradnju organa zaduženih za implementaciju propisa u okviru poglavlja 23 i 27.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	
6.	U saradnji sa nadležnim institucijama, uspostaviti mehanizam redovnog praćenja zdravlja stanovništva, a naročito dece, u vezi sa radom industrije i privrede u celini; uraditi nezavisne epidemiološke studije.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	
7.	Uvrstiti u Akcioni plan za Poglavlje 23 aktivnosti unapređenja kapaciteta nezavisnih organa nadležnih za zaštitu prava u vezi sa životnom sredinom za primenu propisa u ovoj oblasti.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	
8.	Sprovoditi promociju zakona koji štite životnu sredinu u saradnji sa nadležnim inspekcijama, o značaju prekršajneopravne zaštite u celokupnom sistemu zaštite životne sredine.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	
9.	Pitanje mesta procene uticaja u sistemu planiranja i izgradnje promeniti, tj. sistemski rešiti tako da ovaj postupak mora ići pre izdavanja građevinske dozvole.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2017.	
10.	Vratiti namenski karakter sredstvima koja se prikupljaju na ime raznih naknada za zaštitu životne sredine (promeniti zakon o budžetskom sistemu).	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2016.	

11.	Obezbediti lokalno finansiranje zaštite životne sredine, te samostalnost i transparentnost Zelenog fonda.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2018.	Merilo br. 8
12.	Godišnji Izveštaj o stanju životne sredine zvanično usvojiti odmah po završetku kalendarske godine, a obavestavati i informisati javnost putem kvartalnih izveštaja.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	
13.	Podizati kapacitete inspekcije na svim nivoima i njihova ovlašćenja, te uključiti ekonomske eksperte za procenu dugoročnih mera zaštite životne sredine.	Delimično ispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	
14.	Sprovoditi obavezne javne rasprave i konsultacije kada se donose planski dokumenti i zakoni koji utiču na zaštitu životne sredine.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	Merilo br. 1
15.	Opis stanja po pojedinim pod-oblastima ili sektorima u Poglavlju 27, koji je podnet Evropskoj komisiji kroz rad mnogih eksperata, publikovati javno kao separat-publikaciju; konsultovati javnost pri izradi i usvajanju nedovršenih DSIP-ova.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	
16.	U postupcima za izdavanje dozvola za primenjena geološka istraživanja omogućiti meštanima da imaju status stranke sa suprotnim interesom i urediti obavezan postupak procene uticaja na životnu sredinu.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2021.	
17.	Objavljivati javno sve izveštaje i nalaze inspektora zaštite životne sredine.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	
18.	U sve projekte EU kojima je tema zaštita životne sredine uključiti javnost od samog početka.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2021.	
19.	Usvojiti zakonsko uređenje minimum udaljenosti /zaštitnog pojasa od rudarskih aktivnosti.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	
20.	Uspostaviti mreže (uređaje) za merenje zagađenja vazduha u svim lokalnim zajednicama, a posebno u blizini najvećih zagađivača: rudnika, industrije, cementara, čeličana, hemijske i druge industrije.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	Merilo br. 2
21.	Usmeriti klimatsku strategiju prema EU 2050 okviru i državnu pomoć što više usmeriti ka štednji energije, energetske efikasnosti i obnovljivim izvorima.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	Merilo br. 7

22.	Sprovesti reformu javnih komunalnih preduzeća, kao i uspostavljanje sistema prikupljanja otpada sa odvajanjem na izvoru nastanka.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	Merilo br. 3
23.	Rešiti pitanje divljih deponija	Delimično ispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	
24.	Unaprediti kapacitet i sprovođenje standarda zaštite životne sredine u oblasti rešavanja građevinskog otpada.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	
25.	Unaprediti zbrinjavanje animalnog otpada i građevinskog otpada.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	
26.	Obezbediti da sve opštine moraju da otpad odvoze na sanitarne deponije, a takođe i da saniraju i očiste ilegalna smetlišta.	Delimično ispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	
27.	Obezbediti upravljanje kućnim opasnim otpadom.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	
28.	Za rudarski otpad obezbediti da se podaci šalju Agenciji za zaštitu životne sredine.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	
29.	Strožije kontrolisati primenu primarnog prečišćavanja otpadnih voda kod industrije.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	
30.	Obezbediti trajna i bezbedna rešenja za uklanjanje zagađujućih i opasnih materija iz starih preduzeća.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	
31.	Obustaviti razvoj 5G mreže dok se ne proceni rizik i posledice zračenja.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	
32.	Doneti nedostajući podzakonski akt koji će regulisati minimalni održivi protok vodotokova na kojima se planira izgradnja hidrocentrala.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	Ovo je u vezi sa zaštitom prirode
33.	Zelene nabavke učiniti obavezujućim. Zakon o javnim nabavkama daje mogućnost nabavke robe i usluga po zelenim kriterijumima, ali oni koji raspisuju javnu nabavku nisu stimulisani da kupuju robu koja ima manje negativan uticaj na životnu sredinu.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2021.	Ovo je u vezi sa administrativnim procedurama

Preporuke sudskoj vlasti			
34.	Razmotriti formiranje posebnih sudskih odeljenja za oblast zaštite životne sredine, kako bi se omogućila specijalizacija pravosudnog kadra za ovu oblast.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	Merilo br. 1
35.	Razmotriti vođenje posebne evidencije sudskih predmeta u oblasti zaštite životne sredine.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	
36.	Sprovoditi obuke tužilaca o načinu i značaju procesuiranja krivičnih dela protiv životne sredine.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	
Preporuke Evropskoj uniji			
37.	U izveštajima imenovati organe zadužene za primenu propisa, kao i za ostvarivanje ili zaštitu prava u oblasti zaštite životne sredine.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	Merilo br. 1
38.	U izveštaju EK o Poglavlju 23 koji pokriva oblasti reforme pravosuđa, antikorupcijske politike, osnovnih prava, uvesti oblast zaštite životne sredine kao poseban deo praćenja.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	
Preporuke organizacijama civilnog društva			
39.	Unaprediti kapacitet civilnog sektora za monitoring stanja u oblasti zaštite životne sredine i zaštitu prava kroz iniciranje upravnih i sudskih postupaka.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	Merilo br. 1
40.	Promovisati i edukovati građane o pravima i normama u oblasti zaštite životne sredine.	Neispunjeno utvrđeno: novembar 2020.	

RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 28

ZAŠTITA POTROŠAČA I ZAŠTITA ZDRAVLJA

Koordinator: CENTAR ZA EVROPSKE POLITIKE (CEP), Nebojša Lazarević

U Izveštaju Evropske komisije o napretku Srbije za 2022. godinu se konstatuje da je Srbija **umereno spremna** u oblasti zaštite potrošača i zdravlja. Preporuke iz prethodnog izveštaja i dalje važe.

Takođe se konstatuje da je postignut **ograničen napredak** u sprovođenju zakonodavstva u oblasti zaštite potrošača i u digitalizaciji zdravstvenog sektora, kao i unapređenju administrativnih kapaciteta povećanjem broja zdravstvenih radnika.

Osnovni podaci o Poglavlju 28 – Zaštita potrošača i zaštita zdravlja

Tabela 1.

Poglavlje	Datum održavanja eksplanatornog/ bilateralnog skrininga	Kad je EU dostavila Srbiji poziv da podnese pregovaračku poziciju ili dostavila listu merila za otvaranje	Naveći koliko je merila Srbija dobila	OBAR ¹ usvojen	Vlada Srbije usvaja pregovaračku poziciju ²
28 – Zaštita potrošača i zaštita zdravlja	4-5. decembra 2014./ 3-4. februara 2015.	25. novembra 2016.	Bez merila	-	3. februara 2022.
Datum otvaranja poglavlja	Broj merila za zatvaranje	IBAR ³ usvojen		CBAR ⁴ usvojen	Poglavlje privremeno zatvoreno
-					

1 OBAR – *opening benchmark assessment report*

2 Datum usvajanja je dat prema sednici Odbora za evropske integracije Narodne skupštine Republike Srbije.

3 IBAR – *interim benchmark assessment report*.

4 CBAR – *closing benchmark assessment report*.

Preporuke Radne grupe NKEU za Poglavlje 28

Tabela 2.

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka NKEU ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (otvaranje, prelazno, zatvaranje)
Preporuke Vladi Republike Srbije			
1.	<p>Pored toga što je nedavno donet novi Zakon o zaštiti potrošača (2021), potrebne su njegove dalje izmene u pravcu usklađivanja sa novinama u zakonodavstvu EU (uključujući direktive 2015/2302 i 2020/1828, kao i predstojeće izmene 2005/29/EC i 2011/83/EU).</p> <p>Poseban značaj ima dalje jačanje institucionalnih mehanizama zaštite potrošača: potreba da se razmotri model potrošačkog ombudsmana, institucionalna koncentracija borbe protiv nepoštenih poslovnih prakse u Komisiji za zaštitu konkurencije, uvođenje posebne upravne mere zaštite potrošača koja bi se izricala kog težih oblika povreda poslovne prakse, neke su od inicijativa koje su od ranije dostavljene nadležnom ministarstvu (diskusioni dokument javne politike).</p>	U potpunosti neispunjena utvrđena: 2021.	Nema merila
2.	<p>Ispitati mogućnost uvođenja posebnog budžetskog fonda za potrebe finansiranja potrošačkih organizacija kako bi se obezbedili adekvatni materijalni, kadrovski i tehnički uslovi za pomoć i podršku koju pružaju potrošačima. Pored ostalog, takvo unapređenje postojećeg programa finansiranja potrošačkih organizacija bi omogućilo sprovođenje aktivnosti za koje trenutno ne postoje sredstva, a koje su karakteristične za razvijena tržišta, kao što su uporedni testovi ispitivanja kvaliteta proizvoda na tržištu.</p>	Nova preporuka	Nema merila
3.	<p>Potrebno je modelirati zakonsko rešenje kolektivne tužbe, u svetlu predstojeće izrade novog Zakona o parničnom postupku, radi stvaranja uslova za rešavanje problema masovnih parnica i za bolji pristup pravdi građanima u tipičnim, istovetnim ili sličnim repetitivnim sporovima, odnosno radi sudske zaštite kolektivnog interesa građana, naročito u oblasti prava potrošača. Uvođenje kolektivne tužbe predstavlja i obavezu pravne harmonizacije, u svetlu Direktive 2020/1828 o reprezentativnim tužbama.</p>	U potpunosti neispunjena utvrđena: 2022.	Nema merila

4.	<p>Obezbediti potpunu funkcionalnost integrisanog zdravstvenog informacionog sistema koja, pored funkcionisanja njegovih pojedinih servisa, nije još uvek celovito obezbeđena. Još uvek ne postoji jedinstvena i sveobuhvatna organizacija upravljanja digitalizacijom u zdravstvenom sistemu, uključujući jasno definisane odgovornosti svih učesnika. Neophodno obezbediti jedinstveni elektronski zdravstveni dosije svih korisnika sistema zdravstvene zaštite, koji povezuje sve podatke relevantne za praćenje zdravstvenog stanja, dijagnostiku i lečenje. Istovremeno, neophodno pružiti mogućnost pristupa agregatnim, generičkim i depersonalizovanim podacima, za potrebe stručnih i naučnih istraživanja, kao i informisanje javnosti. Nedavno doneti Program digitalizacije u zdravstvenom sistemu (2022) pruža adekvatnu plansku osnovu za sprovođenje ovih aktivnosti.</p>	U potpunosti neispunjena utvrđena: 2017.	Nema merila
5.	<p>Potrebno je da Institut za javno zdravlje Srbije, kao ključna nacionalna institucija za praćenje i kontrolu zaraznih bolesti, pripremi i objavi tematski izveštaj o epidemiji COVID-19, sa podacima o rezultatima sprovedenog epidemiološkog nadzora i procenama efekata preduzetih epidemioloških mera, kako bi se obezbedila činjenična osnovu za javnu diskusiju o preduzetim merama, odgovornosti organa i tela za uspeh sprovođenja zaštite stanovništva od ove zarazne bolesti i kreiranja javne politike zaštite zdravlja u ovoj oblasti.</p>	U potpunosti neispunjena utvrđena: 2021	Nema merila
6.	<p>U svetlu nedavnih tragičnih događaja u Beogradu i Mladenovcu, potrebno je unaprediti rad na sprovođenju postojećeg Programa o zaštiti mentalnog zdravlja (2019), kao i dalje unapređenje programa, aktivnosti i mera zaštite mentalnog zdravlja stanovništva.</p>	Nova preporuka	Nema merila
Preporuke Evropskoj uniji			
7.	<p>Potrebno je ubrzati proceduru razmatranja pregovaračke pozicije Srbije, usvojene 2022. godine, kao i obezbediti uslove za otvaranje pregovora u Poglavlju 28.</p>	Nova preporuka	Nema merila

RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 29

CARINSKA UNIJA

Koordinator: prof. dr Duško Lopandić

U Izveštaju Evropske komisije (EK) o napretku Srbije za 2022. godinu se konstatuje da je Srbija **na dobrom nivou pripremljenosti** u oblasti carinske unije. Poglavlje je otvoreno na sastanku međuvladine konferencije u Briselu, 20. juna 2017. godine.

Postignut je **ograničen napredak** kroz usvajanje daljih izmena i dopuna Carinskog zakona i usklađivanje zakonodavstva iz oblasti kulturnih dobara sa relevantnim pravnim tekovinama EU iz Poglavlja 29. Nije ostvaren napredak u pogledu prošlogodišnjih preporuka (iz izveštaja za 2021. godinu) koje stoga ostaju važeće.

Traži se da u narednoj godini, Srbija treba naročito da:

- dodatno nadogradi carinski sistem obrade integrisanjem upravljanja rizikom;
- dodatno razvije IT sistem nacionalnih carinskih službi kako bi se omogućila njegova integracija sa sistemom EU.

Osnovni podaci o Poglavlju 29 – Carinska unija

Tabela 1.

Poglavlje	Datum održavanja eksplanatornog/ bilateralnog skrininga	Kad je EU dostavila Srbiji poziv da podnese pregovaračku poziciju ili dostavila listu merila za otvaranje	Navesti koliko je merila Srbija dobila	OBAR ¹ usvojen	Vlada Srbije usvaja pregovaračku poziciju ²
29 – Carinska unija	26-27. marta 2014./ 3-4. juna 2014.	novembra 2015.	/	/	januara 2017.
Datum otvaranja poglavlja	Broj merila za zatvaranje	IBAR ³ usvojen		CBAR ⁴ usvojen	Poglavlje privremeno zatvoreno
20. juna 2017.	3	/		NE	NE (75 meseci je prošlo od otvaranja poglavlja)

Na osnovu zajedničke pozicije, delegacija Evropske unije je istakla, podrazumevajući dalji napredak Srbije u usvajanju pravnih tekovina, tri sledeća **merila za zatvaranje poglavlja**:

1. Srbija treba da nastavi da usvaja propise za koje je potrebno dalje usaglašavanje, posebno u oblastima oslobađanja od uvoznih dažbina, upravljanja carinskim rizikom i aspektima sigurnosti, kulturnim dobrima i prekursorima droga;
2. Srbija treba da efikasno primenjuje svoja carinska pravila u svim svojim carinskim ispostavama, naročito u oblastima obrade deklaracija, porekla, pojednostavljenih postupaka, prava intelektualne svojine, selektivnosti kontrola i analize rizika (uključujući automatsku analizu rizika pre dolaska/pre odlaska kod svih oblika transporta);

1 OBAR – *opening benchmark assessment report*

2 Datum usvajanja je dat prema sednici Odbora za evropske integracije Narodne skupštine Republike Srbije.

3 IBAR – *interim benchmark assessment report*.

4 CBAR – *closing benchmark assessment report*.

3. Srbija treba da predstavi Evropskoj komisiji sveobuhvatnu i koherentnu Poslovnu strategiju Uprave carina i IT strategiju, kao i da ostvari dovoljan napredak u razvoju svih potrebnih sistema međusobne povezanosti u IT sektoru.

Preporuke Radne grupe NKEU za Poglavlje 29

Tabela 2.

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka NKEU ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (otvaranje, prelazno, zatvaranje)
Preporuke Vladi Republike Srbije			
1.	Imajući u vidu generalno dobar nivo opšte pripremljenosti Srbije u Poglavlju 29, ali uz to i znake ograničenijeg napredovanja u usvajanju podzakonskih akata i imajući u vidu preporuke Evropske komisije u periodu 2019-2021. godine, potrebno je dalje zalaganje na planu dogradnje carinskih sistema, posebno kada je u pitanju integrisanje upravljanja rizikom od strane carinske administracije.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2022.	N/A
2.	Potrebno je, takođe, da Srbija ubrza pravnu harmonizaciju sa tekovinama EU u pitanjima kulturnih dobara, slobodnih zona i aspektima sigurnosti prilikom nadzora prelaska robe na carini.	Delimično ispunjeno (kontinuiran proces) utvrđeno: 2022.	N/A
3.	Dalji razvoj carinskog sistema, i posebno harmonizacije sa Evropskom unijom, ne zavisi toliko od usklađivanja osnovnih carinskih propisa ili podzakonskih akata (koji su, uglavnom, u velikoj meri usklađeni), koliko od konkretne primene operativnih mera u oblasti IT / kompjuterizacije, posebno kada je u pitanju potreba za visokim finansijskim ulaganjima u IT opremu i programe, kao i stalno ulaganje u ljudske resurse. Postoji veliki jaz između predviđenih budžetskih sredstava namenjenih IT modernizaciji carinskih službi, s jedne strane, i realnih potreba, s druge strane. On je procenjen samo za prvu godinu realizacije IKT strategije uprave carina na 10 miliona evra nedostajućih sredstava u 2020. godini. <i>Stoga je potreban aktivan odnos nadležnih kako bi nedostajuća sredstva bila angažovana, bilo putem stranih donacija ili na drugi način (rebalansom budžeta i dr).</i>	Delimično ispunjeno (kontinuiran proces) utvrđeno: 2022.	N/A

4.	Neophodno je dodatno ulaganje kada je u pitanju obuka i motivacija kadrova uprave carina, posebno u oblasti IT sektora, ali i šire. Neophodna su stalna ulaganja u ljudske resurse, imajući u vidu vrlo dinamičan razvoj kada su u pitanju administrativno-tehnička i druga pitanja,	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2022.	N/A
5.	Potrebno je redovno ažuriranje strategije i akcionih planova koji se odnose na modernizaciju i poslovanje uprave carina i drugih organa, nadležnih za ovo poglavlje.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2022.	N/A
Preporuke Evropskoj uniji			
6.	Vrlo je važno da Evropska komisija predvidi odgovarajuća sredstva iz novog programa IPA III u cilju finansijske podrške strateškom procesu IT modernizacije Srbije u oblasti carinske unije.	Ispunjeno: 2022.	N/A
7.	Potrebno je da EU nastavi sa uključivanjem Srbije u svoje programe saradnje i podrške u sektoru carina (poput „Carina 2020“).	utvrđeno: 2022.	N/A
Preporuke Programskom savetu NKEU			
8.	Uspostaviti međusektorsku radnu grupu koja će pratiti pitanja reformi od značaja za carinsku uniju (Poglavlje 29), između ostalog, u Poglavlju 7 (Pravo intelektualne svojine), Poglavlju 24 (Pravda, sloboda i bezbednost), Poglavlju 26 (Obrazovanje i kultura), Poglavlju 30 (Ekonomski odnosi sa inostranstvom i Poglavlju 31 (Zajednička spoljna, bezbednosna i odbrambena politika).	utvrđeno: 2022.	N/A

EKONOMSKI ODNOSI SA INOSTRANSTVOM

Koordinator: CENTAR ZA MEĐUNARODNE I BEZBEDNOSNE POSLOVE (ISAC FOND), Igor Novaković

U godišnjem Izveštaju Evropske komisije o napretku Srbije za 2022. godinu, objavljenom oktobra 2022. godine, konstatuje se da je Srbija **umereno pripremljena** u oblasti ekonomskih odnosa sa inostranstvom (spoljni odnosi).

Osnovni podaci o Poglavlju 30 – Ekonomski odnosi sa inostranstvom

Tabela 1.

Poglavlje	Datum održavanja eksplanatornog/ bilateralnog skrininga	Kad je EU dostavila Srbiji poziv da podnese pregovaračku poziciju ili dostavila listu merila za otvaranje	Naveći koliko je merila Srbija dobila	OBAR ¹ usvojen	Vlada Srbije usvaja pregovaračku poziciju ²
30 – Ekonomski odnosi sa inostranstvom	2. jula 2014./ 9. oktobra 2014.				marta 2017.
Datum otvaranja poglavlja	Broj merila za zatvaranje	IBAR ³ usvojen		CBAR ⁴ usvojen	Poglavlje privremeno zatvoreno
11. decembra 2017.	2			NE	NE (66 meseci je prošlo od otvaranja poglavlja)

Merila za zatvaranje su sledeća:

1. Srbija treba da pristupi Svetskoj trgovinskoj organizaciji (STO) i obezbedi napredak u pogledu usklađivanja sa pozicijama EU u STO-u;
2. Srbija treba da predstavi Komisiji akcioni plan za preostale pripreme u pogledu usklađivanja zakonodavstva, usklađivanja međunarodnih sporazuma sa pravnim tekovinama EU i poboljšanja administrativnih i kontrolnih kapaciteta radi obezbeđivanja pune primene i sprovođenja pravnih tekovina EU u ovom poglavlju od dana pristupanja. Praćenje napretka u usklađivanju sa pravnim tekovinama EU i njihovog sprovođenja nastaviće se tokom pregovora. EU naglašava da će posvetiti posebnu pažnju praćenju svih gorenavedenih specifičnih pitanja radi obezbeđivanja administrativnih kapaciteta Srbije i njenih kapaciteta da završi usklađivanje sa pravnim tekovinama EU koja se tiču ekonomskih odnosa sa inostranstvom. Posebno treba razmotriti veze između ovog poglavlja i drugih pregovaračkih poglavlja. Konačna ocena usklađenosti srpskog zakonodavstva sa pravnim tekovinama EU i njenih sprovedbenih kapaciteta može biti data samo u kasnijoj fazi pregovora. Pored svih informacija koje EU može zahtevati za potrebe pregovora u ovom poglavlju, a koje treba dostaviti Konferenciji, EU poziva Srbiju da redovno dostavlja detaljne pisane informacije Savetu za stabilizaciju i pridruživanje o napretku u sprovođenju pravnih tekovina EU.

1 OBAR – *opening benchmark assessment report*

2 Datum usvajanja je dat prema sednici Odbora za evropske integracije Narodne skupštine Republike Srbije.

3 IBAR – *interim benchmark assessment report*.

4 CBAR – *closing benchmark assessment report*.

Preporuke Radne grupe NKEU za Poglavlje 30

Tabela 2.

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka NKEU ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (otvaranje, prelazno, zatvaranje)
Preporuke Vladi Republike Srbije			
1.	<p>Vlada Republike Srbije treba da ponovo pokrene koordinisani međuresorni proces koji bi rezultovao jasnom političkom odlukom za donošenje novog Zakona o genetički modifikovanim organizmima, baziranog na propisima EU u tom domenu. Ovaj zakon bi ukinuo postojeću apsolutnu zabranu prometa ovim proizvodima, ali bi uspostavio adekvatne i efektivne mehanizme kontrole i odobravanja proizvoda koji bi zaštitili interese potrošača, u skladu sa mogućnostima koje nude evropski i međunarodni standardi. Postojeći Zakon ne predviđa adekvatan sistem za praćenje proizvoda koji sadrže GMO, te su stoga rešenja koja predviđa nebezbedna i ne odgovaraju interesima građana. Usvajanjem novog Zakona, koji bi bio usaglašen sa praksom EU, bila bi otklonjena glavna prepreka za okončavanje multilateralnih pregovora u okviru STO-a, kao i bilateralnih pregovora u okviru STO-a sa Sjedinjenim Američkim Državama.</p>	Neispunjeno utvrđeno: 2015.	Merilo br. 1 za zatvaranje
2.	<p>Potrebno je unaprediti napore kako bi se, u što kraćem roku, okončali bilateralni pregovori u okviru STO-a. Srbija, u tom smislu, treba da podigne pregovore sa pojedinim zemljama na viši nivo i da unapredi koordinaciju EU kako bi se bilateralni pregovori, pre svega sa Ukrajinom, Brazilom i svakako Rusijom, što efikasnije sprovodili i okončali. U tom smislu, potrebno je snažnije angažovanje kako bi se što pre sklopio Sporazum o slobodnoj trgovini sa Ukrajinom i razjasnila priroda izazova za okončanje bilateralnih pregovora sa Rusijom, pošto sa ovom zemljom Srbija već ima režim slobodne trgovine.</p>	Neispunjeno utvrđeno: 2015.	Merilo br. 1 za zatvaranje

3.	Vlada Republike Srbije treba da, u što kraćem roku, imenuje stalnog predstavnika pri Generalnom sekretarijatu STO u Ženevi (ekonomski savetnik za STO, UNCTAD i EFTA pri Stalnoj misiji Republike Srbije pri OUN u Ženevi). Bez stalnog predstavnika (kojeg Srbija nema od 2013. godine), Srbija je uskraćena za informacije iz prve ruke i adekvatno i pravovremeno praćenje procesa koji se odvijaju u centrali STO-a, interesi Srbije se ne zastupaju na adekvatan način i istovremeno se urušava ugled naše zemlje, što značajno podriva kapacitete dela administracije koji se bavi ovim pitanjima, dok se istovremeno podriva i ugled Srbije.	Neispunjeno utvrđeno: 2018.	Merilo br. 2 za zatvaranje
4.	Administrativni kapaciteti Srbije u oblasti spoljne trgovine su značajno podriiveni, što je posledica ukupne politike prema kadrovima u svim oblastima. Problem nije isključivo u odlivu stručnjaka, već i u činjenici da ne postoji pristup koji bi omogućio njihovo očuvanje u sistemu. Bez obzira što je Vlada učinila napor za angažovanje novih stručnjaka, odliv stručnjaka u prethodnom periodu je anulirao efekte. Potreban je sistemski horizontalni pristup kroz sva ministarstva koji bi za cilj imao zadržavanje stručnjaka koji su i dalje u administraciji, angažovanje novih i unapređenje njihovih kapaciteta.	Delimično ispunjeno Kontinuiran proces utvrđeno: 2015.	Merilo br. 2 za zatvaranje
5.	Ključno je da se prilikom pregovora, kreiranja, implementacije i monitoringa međunarodnih sporazuma u oblasti spoljne trgovine obezbedi multidisciplinarni pristup – reč je o sporazumima koji nisu isključivo pravni instrumenti, već imaju dimenziju ekonomskog alata za ostvarivanje ekonomsko-političkih ciljeva Republike Srbije. Uz to, svi ovi sporazumi već sada, a ubuduće još i više, moraju da uzmu u obzir činjenicu da digitalizacija više nije samo jedan fragment i dodatno pitanje koje se ima uzeti u obzir – ona je opšti okvir za čitav spektar aktivnosti (trgovačkih, investicionih, kreiranje i sprovođenje javnih politika). To zahteva „digitalizovanu“ prizmu sagledavanja spoljnotrgovinske politike, pa i sporazuma i propisa na kojima se ona zasniva.	utvrđeno: 2021.	Merilo br. 2 za zatvaranje

6.	Vlada treba da, u što kraćem roku, da donese predlog Zakona o međunarodnoj razvojnoj saradnji i humanitarnoj pomoći. Tokom izrade predloga Vlada treba da uvaži načela transparentnosti i inkluzivnosti prilikom kreiranja rešenja za uspostavljanje sistema za pružanje međunarodne razvojne saradnje i humanitarne pomoći. Republika Srbija će izdvajati značajna sredstva iz budžeta za ove svrhe i, u tom smislu, potrebno je da građani imaju jasan uvid u sam proces dodele ovih sredstava, kao i obrazloženja za donošenje odluka o dodeli.	Neispunjeno utvrđeno: 2016.	Merilo br. 2 za zatvaranje
7.	Srbija treba da se uzdrži od uvođenja novih privremenih prepreka u trgovini sa EU. Međutim, ukoliko je mera neophodna, onda Vlada Srbije treba da učini sve što je u njenoj moći da ovakve mere adekvatno obrazloži Evropskoj komisiji, kako bi ih ista prihvatila.		SPP
Preporuke Evropskoj uniji			
8.	Institucije EU i države članice treba da aktivnije pruže podršku Srbiji u bilateralnim pregovorima Srbije sa Brazilom i Ukrajinom, pošto će sa nekima od njih pojedina otvorena pitanja morati biti razmatrana na višem političkom nivou. Oko pitanja bilateralnih pregovora sa Rusijom, sadašnja situacija ne ostavlja mnogo izgleda da EU može da pomogne Srbiji u ovom trenutku, ali Evropska unija treba da ostane otvorena i da pruži podršku Srbiji onog momenta kada se pregovori nastave.	utvrđeno: 2021.	Merilo br. 1 za zatvaranje
Preporuke organizacijama civilnog društva			
9.	Organizacije civilnog društva koje se bave aspektima vezanim za spoljnu trgovinu i zaštitu potrošača, kao i temama koje su deo sledećih poglavlja: 31 – Zajednička spoljna, bezbednosna i odbrambena politika, 8 – Politika konkurencije, 1 – Slobodno kretanje roba, 20 – Preduzetništvo i industrijska politika, 11 – Poljoprivreda i ruralni razvoj, 12 – Bezbednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika i 27 – Životna sredina i klimatske promene, kao i relevantni instituti i akademske institucije treba da budu aktivni kada počne kampanja zagovaranja ulaska Srbije u STO. Oni treba da, sa svoje strane, pruže utemeljene stavove i otvore dijalog sa Vladom i ostalim institucijama, kako bi se pružili adekvatni odgovori na sva pitanja koja deo javnosti u Srbiji kritičnim, pre svega u vezi sa donošenjem Zakona o GMO.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2015.	Merilo br. 1 za zatvaranje

10.	Zainteresovane organizacije civilnog društva treba da organizuju neformalnu mrežu koja bi se blagovremeno uključila u proces razvijanja sistema za pružanje međunarodne razvojne saradnje. Ovakva mreža bi aktivno doprinela prenošenju relevantnih iskustava iz država članica EU i pripremila same organizacije za partnerstvo sa državnim institucijama u pružanju međunarodne razvojne saradnje.	utvrđeno: 2021.	
-----	--	-----------------	--

RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 31

ZAJEDNIČKA SPOLJNA, BEZBEDNOSNA I
ODBRAMBENA POLITIKA

Koordinator: CENTAR ZA MEĐUNARODNE I BEZBEDNOSNE POSLOVE (ISAC FOND), Igor Novaković

U godišnjem Izveštaju Evropske komisije o napretku Srbije za 2022. godinu se konstatuje da je Srbija **umereno pripremljena** u oblasti zajedničke spoljne, bezbednosne i odbrambene politike (ZSBP) i da je **nazadovala** u izveštajnom periodu. Iako se Srbija, nakon ničim izazvane i neopravdane agresije Rusije na Ukrajinu, uskladila sa nekim pozicijama EU u međunarodnim forumima (uključujući i Generalnu skupštinu Ujedinjenih nacija), do sada je odbijala da se uskladi sa bilo kakvim sankcijama Ruskoj Federaciji, a nije se uskladila ni sa većinom deklaracija visokog predstavnika u ovoj oblasti. Štaviše, Srbija je nastavila da održava bliske odnose sa Rusijom i neke izjave i postupci visokih zvaničnika su bile potpuno suprotstavljene pozicijama EU u oblasti spoljne politike. U 2021. godini stopa usklađenosti Srbije sa deklaracijama visokog predstavnika, u vezi sa odlukama o restriktivnim merama (sankcijama) EU i Saveta, bila je 64%. Međutim, ova stopa je značajno opala na 45% do avgusta 2022. godine. Srbija je nastavila da učestvuje u misijama i operacijama EU za upravljanje krizama u okviru zajedničke bezbednosne i odbrambene politike. Srbija treba da imenuje osobe koje će biti zadužene za vršenje funkcije „političkog direktora“ i „evropskog dopisnika“. Takođe treba da pojača napore za izgradnju društvene otpornosti na manipulaciju informacijama, uključujući i dezinformacije, kao i da preduzme mere da aktivno predupredi ove i ostale oblike hibridnih pretnji.

Osnovni podaci o Poglavlju 31 – Zajednička spoljna, bezbednosna i odbrambena politika

Tabela 1.

Poglavlje	Datum održavanja eksplanatornog/bilateralnog skrininga	Kad je EU dostavila Srbiji poziv da podnese pregovaračku poziciju ili dostavila listu merila za otvaranje	Naveći koliko je merila Srbija dobila	OBAR ¹ usvojen	Vlada Srbije usvaja pregovaračku poziciju ²
Datum otvaranja poglavlja	Broj merila za zatvaranje	IBAR ³ usvojen		CBAR ⁴ usvojen	Poglavlje privremeno zatvoreno
31 – Zajednička spoljna, bezbednosna i odbrambena politika	15. jula 2014./ 10. oktobra 2014.				
Poglavlje nije otvoreno. Srbija nije dobila ni Izveštaj o skriningu.	2			NE	

1 OBAR – *opening benchmark assessment report*

2 Datum usvajanja je dat prema sednici Odbora za evropske integracije Narodne skupštine Republike Srbije.

3 IBAR – *interim benchmark assessment report*.

4 CBAR – *closing benchmark assessment report*.

Preporuke Radne grupe NKEU za Poglavlje 31

Tabela 2.

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka NKEU ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (otvaranje, prelazno, zatvaranje)
Preporuke Vladi Republike Srbije			
1.	Imajući u vidu da je Srbija 2020. godine glasala za rezolucije Generalne skupštine UN-a kojima se osuđuje ruska agresija na Ukrajinu i pruža podrška humanitarnim naporima, kao i da se usaglasila sa određenim brojem deklaracija EU na istu temu, pa čak i odlučila da uvede restriktivne mere bivšem ukrajinskom premijeru Viktoru Janukoviču i njegovim saradnicima, Vlada Republike Srbije se poziva da nastavi sa ovim trendom, kao i da se postepeno usaglasa sa preostalim (i većim brojem) deklaracija EU i merama koje proizilaze iz njih. Pitanje usaglašavanja sa spoljnopolitičkim deklaracijama i merama EU postaje ključno političko pitanje i odraziće se na sveukupni napredak Srbije u pregovorima sa EU.	Neispunjeno utvrđeno: 2022.	
2.	Iako je Srbija u delikatnoj poziciji iz koje spoljnu politiku prilagođava potrebama zaštite svog teritorijalnog integriteta, gde pravo veta Rusije i Kine u Savetu bezbednosti UN-a ima značajnu ulogu, ona treba da pokaže spremnost da (barem) razmotri postepeno uvođenje određenih restriktivnih mera, s ciljem pružanja uverenja partnerima iz EU da je Srbija čvrsto posvećena viziji, načelima i ciljevima ZSBP-a. Isto se odnosi i na usklađivanje sa političkim deklaracijama koje se odnose na ove dve države.	Neispunjeno utvrđeno: 2015.	
3.	S obzirom na kompleksnost geopolitičke situacije u kojoj se svet i Evropa trenutno nalaze, neophodno je da donosioci odluka u Srbiji na jasniji način komuniciraju prema građanima svoje spoljnopolitičke obaveze prema EU, kao i da ih informišu na verodostojan način o aktuelnim dešavanjima u Ukrajini. Cilj je da se izbegne stvaranje dodatnog podozrenja građana prema EU, da je EU ta koja „pritiska“, a Srbija samo nevoljno sledi. Proaktivan pristup na komunikacijskom planu bi imao za cilj sprečavanje porasta evroskepticizma među građanima.	Neispunjeno utvrđeno: 2022.	

4.	<p>Vlada Republike Srbije treba da formuliše Strategiju spoljne politike, ili bar principe na kojima ona počiva, u kojoj će cilj integracije u EU biti nedvosmisleno postavljen kao prioritetan. Ovakav pristup treba jasno pokazati kroz implementaciju, odnosno mora biti reflektovan u većini spoljnopolitičkih poteza koji slede. Ukoliko u predstojećem periodu Vlada Republike Srbije krene u proces izrade strategije, treba da obezbedi transparentnost i inkluzivnost. Drugim rečima, u proces izrade ovog dokumenta treba da budu uključene organizacije civilnog društva, eksperti i druge zainteresovane strane, kako bi dokument odražavao interese građana i bio održiv na duži rok.</p>	<p>Neispunjeno utvrđeno: 2015.</p>	
5.	<p>U kontekstu nove metodologije za pretprišupne pregovore sa EU, Vlada Republike Srbije treba da prepozna momenat i da se aktivno se zalaže za pružanje mogućnosti veće institucionalne integracije i saradnje sa EU. Bilo bi u interesu i Srbije i EU ukoliko bi Srbija dobila poziv da se pridruži, u statusu posmatrača, na sastancima gde se odlučuje o politikama i merama koje su od suštinskog značaja za obe strane. U tom pogledu, model faznog pristupanja, koji predviđa uvođenje postepenih i kontinuiranih podsticaja za države aspirante, može da predstavlja jedno od mogućih predloga za prevazilaženje postojećeg zastoja.</p>	<p>Delimično ispunjeno Kontinuiran proces utvrđeno: 2020.</p>	
6.	<p>Vlada Republike Srbije treba da nastavi sa proaktivnim pristupom kada je reč o učešću u Zajedničkoj odbrambenoj i bezbednosnoj politici, pre svega kada je reč o stvaranju sistema za učešće Srbije u civilnim misijama, kao i o potencijalnom učešću u Stalnoj strukturnoj saradnji u domenu odbrane. Iako je razočaravajuće što Srbija nije stigla da završi usvajanje Zakona o učešću civila u mirovnim misijama van granica Republike Srbije tokom prethodnog skupštinskog mandata, čime se gubi na vremenu i propušta prilika za aktivno delovanje, ključno je da Narodna skupština ne odlaže usvajanje tog Zakona, kao i da što pre pokrene aktivnosti na stvaranju baze stručnjaka, kao i odabira oblasti ekspertiza stručnjaka koje planira da šalje. Na ovaj način, Srbija će dati doprinos naporima EU u domenu bezbednosti i odbrane i ojačaće svoju partnersku poziciju.</p>	<p>Delimično ispunjeno utvrđeno: 2016.</p>	

7.	U kontekstu primene restriktivnih mera EU sa kojima se Srbija usaglasila, Vlada Srbije treba da bude posvećena njihovoj implementaciji, odnosno da ono što je prihvaćeno bude i ispunjeno kroz koordinaciju u sistemu.	Implementirano Kontinuiran proces utvrđeno: 2021.	
8.	Republika Srbija treba obrati pažnju na izazov koji predstavljaju hibridne pretnje, posebno u kontekstu odnosa sa Ruskom Federacijom. Neometano plasiranje informacija koje su deo dezinformacionih kampanja utiču na percepcije javnosti u Srbiji koja se tiču odnosa sa EU i procesa evropske integracije. Stoga Republika Srbija treba da prihvati pomoć EU, koja je ponuđena 2018. godine, u vezi sa suzbijanjem dezinformacionih kampanja koje su inicirane od strane trećih država.	utvrđeno: 2020.	
9.	Srbija treba da se pridržava postignutih dogovora u međunarodnim odnosima i da ih implementira u punoj meri, jer od toga zavisi međunarodni kredibilitet zemlje. Takođe, treba da se uzdrži od bojkota ili snižavanja nivoa predstavljanja na najvažnijim međunarodnim skupovima zbog pitanja vezanih za unutrašnju politiku zemlje.	utvrđeno: 2023.	
10.	U cilju pokazivanja solidarnosti sa Ukrajinom, kao i sa spoljnopolitičkim ciljevima EU, Srbija treba da se uzdrži od učestvovanja na skupovima i forumima koje organizuje Ruska Federacija.	utvrđeno: 2023.	
11.	Dobrosusedski odnosi su bitan deo Poglavlja 31 i Srbija treba da bude posvećena unapređenju odnosa sa svim susedima, uključujući tu i države članice EU.	utvrđeno: 2023.	
12.	Vlada Republike Srbije treba da formuliše odluku o međunarodnim vojnim vežbama, tako da neučestvovanje u vojnim vežbama (samo) sa oružanim snagama Rusije i Belorusije dobije jasan i zvaničan izraz.	utvrđeno: 2023.	
Preporuke Evropskoj uniji			
13.	Evropska unija i države članice treba da stvore uslove da Srbija u najkraćem mogućem roku dobije Izveštaj o skriningu. Činjenica je da su i bilateralni i eksplanatorni skrining završeni 2014. godine, kao i da je sam nacrt dokumenta zastareo. Stoga, pored dostavljanja samog Izveštaja, EU treba da pokrene i izradu sveobuhvatne analize spoljne, bezbednosne i odbrambene politike Srbije, od otvaranja pregovora 2014. godine do danas, koja bi omogućila potpuni uvid u sve promene koje su se desile od održavanja procesa skrininga do danas i koja bi dopunila nacrt Izveštaja.	Neispunjeno utvrđeno: 2015.	

14.	Evropska unija treba da ohrabri i podrži napore Srbije da bude što više uključena u saradnju u okviru Zajedničke bezbednosne i odbrambene politike. Učešće Srbije, kao i javno zagovaranje proširenja saradnje, doprineće većoj podršci građana i stvoriće osnovu za unapređenu saradnju i oko ostalih elemenata ovog poglavlja. Činjenica da će Srbija uskoro kompletirati svoj normativni okvir u oblasti učešća u civilnim misijama, treba da bude iskorišćena kao dobar primer međusobne saradnje (zajedno sa vojnim misijama).	Ispunjeno utvrđeno: 2015.	
15.	Bez obzira na sve izazove, Evropska unija treba da nastavi sa neformalnim priključivanjem predstavnika država kandidata sa Zapadnog Balkana, kao i Istočne Evrope na sednicama različitih tela EU u statusu posmatrača. To se posebno odnosi na spoljnopolitički format Saveta EU. Ovakvu praksu je potrebno formalizovati kroz reformu procesa pristupanja država u članstvo EU.	utvrđeno: 2023.	
Preporuke organizacijama civilnog društva			
16.	Organizacije civilnog društva, kao i drugi akteri, treba da nastave da se zalažu da Srbija dobije Izveštaj o skriningu za Poglavlje 31 pošto je to, pre svega, samo preduslov za otvaranje poglavlja.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2020.	
17.	Organizacije civilnog društva, uključujući i akademske institucije i nezavisne eksperte, treba da nastave da prate usaglašavanje Srbije sa spoljnopolitičkim deklaracijama i merama EU, kao i da nastave da pružaju realistične i utemeljene informacije o razlozima za neusaglašavanje. Organizacije civilnog društva treba da budu posebno jasne kada je reč o ruskoj invaziji na Ukrajinu, odnosno oko potrebe jasne osude, a potom i pridruživanja restriktivnim merama EU.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2020.	
18.	Osim aktivnog praćenja i zagovaranja usaglašavanja, civilno društvo treba da nastavi sa praksom podrške i promocije učešću Srbije u okviru Zajedničke bezbednosne i odbrambene politike.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2020.	

FINANSIJSKA KONTROLA

Kordinator: CENTAR ZA VISOKE EKONOMSKE STUDIJE (CEVES), Kori Udovički

Osnovni podaci o Poglavlju 32 – Finansijska kontrola

Tabela 1.

Poglavlje	Datum održavanja eksplanatornog/bilateralnog skrininga	Kad je EU dostavila Srbiji poziv da podnese pregovaračku poziciju ili dostavila listu merila za otvaranje	Navesti koliko je merila Srbija dobila	OBAR ¹ usvojen	Vlada Srbije usvaja pregovaračku poziciju ²
32 – Finansijska kontrola	17. oktobra 2013.	26. novembra 2013.	/	/	3. decembra 2015.
Datum otvaranja poglavlja	Broj merila za zatvaranje	IBAR ³ usvojen		CBAR ⁴ usvojen	Poglavlje privremeno zatvoreno
14. decembra 2015.	4	/		NE	NE

Analitički pregled usklađenosti zakonodavstva Republike Srbije sa propisima EU, u okviru Poglavlja 32, okončan je u maju 2014. godine objavljivanjem Izveštaja o usklađenosti sa pravnim tekovinama EU u Poglavlju 32 – Finansijska kontrola (*EC Screening Report for Chapter 32 – Financial Control*).

U Pregovaračkoj poziciji za Poglavlje 32, Republika Srbija je potvrdila da prihvata pravne tekovine EU i obavezala se da ih u potpunosti sprovede do stupanja u članstvo i to onako kako one glase na dan 25. jula 2014. godine.

Zajednička pozicija Saveta Evropske unije, u vezi sa Poglavljem 32, usvojena je 3. decembra 2015. godine i dostavljena je Vladi Republike Srbije na Međuvladinoj konferenciji, koja je održana 14. decembra iste godine, na kojoj je Poglavlje 32 i zvanično otvoreno.

Zajednička pozicija Saveta Evropske unije definiše sledeća **merila za uslovno zatvaranje** Poglavlja 32:

1. Dalje usklađivanje pravnog okvira kako bi se obezbedila usklađenost zakonodavstva u oblasti interne finansijske kontrole u javnom sektoru, kao i njegovo sprovođenje, uz obezbeđivanje odgovarajućih administrativnih kapaciteta za sprovođenje, kako na centralnom tako i na lokalnom nivou, u fondovima za socijalno osiguranje i u javnim preduzećima. Pored toga, neophodno je obezbediti da funkcija centralizovane budžetske inspekcije bude usklađena sa zahtevima koncepta interne finansijske kontrole u javnom sektoru.
2. Obezbeđivanje finansijske, funkcionalne i institucionalne nezavisnosti, kao i odgovarajućih administrativnih kapaciteta Državne revizorske institucije za vršenje finansijske revizije i revizije svrsishodnosti, u skladu sa standardima Međunarodne organizacije vrhovnih revizorskih institucija (INTOSAI).
3. Obezbeđivanje efikasne i efektivne koordinacije aktivnosti u oblasti suzbijanje nepravilnosti i prevara u postupanju sa sredstvima EU sa Evropskom komisijom (EK)⁵, a posebno u pružanju podrške inspektorima Evropske kancelarije za borbu protiv prevara (OLAF) u vršenju administrativnih provera i istraga. Dalje, neophodno je zakonom utvrditi obavezu čuvanja dokaza, kao i dovoljan pravni osnov i operativne kapacitete službe za koordinaciju aktivnosti na suzbijanje nepravilnosti i prevara⁶. Konačno, Srbija u saradnji sa EK treba da postigne odgovarajuće rezultate, odnosno učinak (*track record*), u postupanju sa prijavljenim nepravilnostima.

1 OBAR – *opening benchmark assessment report*

2 Datum usvajanja je dat prema sednici Odbora za evropske integracije Narodne skupštine Republike Srbije.

3 IBAR – *interim benchmark assessment report*.

4 CBAR – *closing benchmark assessment report*.

5 U skladu sa članom 325. stav 3. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije i primenu odredbi Uredbe (EU, EVROATOM) broj 883/2013 o istragama koje sprovodi Evropska kancelarija za borbu protiv prevara (OLAF) i Uredbe (EZ) broj 2185/96 o proverama i inspekcijama na terenu koje sprovodi Komisija.

6 Anti-Fraud Coordination Services (AFCOS).

4. Ratifikaciju i sprovođenje Ženevske konvencije o suzbijanju falsifikovanja valuta iz 1929. godine⁷ i usklađivanje zakonodavstva sa pravnim tekovinama EU o proveri autentičnosti kovanica evra i postupanju sa kovanicama evra koje nisu podobne za opticaj, o proveri autentičnosti novčanica evra, kao i obezbeđivanje potrebnih administrativnih kapaciteta u Odeljenju za nacionalne centre za borbu protiv falsifikovanja i za analizu novčanica i kovanog novca Narodne banke Srbije (NBS).

Napredak u reformi javne uprave i napredak u Poglavlju 32 su usko povezani i međusobno uslovljeni. Za kredibilno sprovođenje reforme javne uprave (RJU) neophodno je uspostaviti koordinisan sistem praćenja i izveštavanja zasnovan na principima upravljačke odgovornosti koja ima instrumentalnu ulogu i u uspostavljanju sistema interne finansijske kontrole u javnom sektoru (IFKJ). S druge strane, put ka stvaranju povoljnih uslova za unapređenje sistema IFKJ ne može da se posmatra kao izolovan proces izdvojen od drugih reformi, kao što su RJU i upravljanje javnim finansijama (PFM), budući da je upravo sistem IFKJ ključni stub reforme PFM-a.

U Izveštaju Evropske komisije o napretku Srbije, u odeljku koji je posvećen reformi javne uprave, navodi se da je Srbija **umereno pripremljena** u ovoj oblasti, te da je u ovoj oblasti postignut **ograničen napredak**. Evropska komisija navodi da je potrebno da se: smanji prekomeran broj vršilaca dužnosti i izdvoji dovoljno sredstava za efikasan proces zapošljavanja zasnovanog na zaslugama; obezbedi snažna uloga Sekretarijata za javne politike u vezi sa kontrolom kvaliteta, kako bi time omogućila efikasnu primenu Zakona o planskom sistemu; uspostavi jedinstven, sveobuhvatan i transparentan sistem za planiranje i upravljanje kapitalnim investicijama.

Radna grupa NKEU za Poglavlje 32, kao i prethodne godine, uočava problem nedovoljne transparentnosti u zapošljavanju velikog broja viših rukovodilaca (službenici na položaju) koji obavljaju posao kao vršioци dužnosti. Razmere tog problema se povećavaju, jer je velika većina postavljena vršilaca dužnosti izvršena direktno suprotno zakonskim normama (donošenje retroaktivnih rešenja, prekoračen dozvoljeni broj postavljena). Takođe, uočava se permanentan nedostatak stručnog kadra neophodnog za sprovođenje reformi. Radna grupa NKEU za Poglavlje 32, takođe, smatra da je uspostavljanje mehanizama strateškog planiranja na nivou države, pre svega u oblasti kapitalnih investicija, od prioritetnog značaja.

Preporuke Radne grupe NKEU za Poglavlje 32

Glavni zaključci izvedeni protekle godine ostaju na snazi. Potrebno je uložiti dodatne napore da bi se upravljačka odgovornost ugradila u administrativnu kulturu i ojačalo funkcionisanje unutrašnje kontrole i interne revizije.

Tabela 2.

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka NKEU ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (otvaranje, prelazno, zatvaranje)
Preporuke Vladi Republike Srbije			
1.	Da Ministarstvo finansija osmisli i sprovede promotivnu kampanju radi podizanja svesti građana, stručne javnosti, a naročito državnih službenika i rukovodilaca u javnom sektoru, o suštini i značaju interne kontrole i interne revizije za rad državne uprave, kao i tehničkim zahtevima Pregovaračkog poglavlja 32, kako bi se obezbedio usklađen rad svih relevantnih aktera i stručnih tela u oblasti finansijske kontrole.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2017.	Merilo br. 1 za zatvaranje

⁷ International Convention for the Suppression of Counterfeiting Currency.

2.	Da Ministarstvo finansija unapredi statističku analizu prikupljenih podataka o stanju sistema za FUK i revidira sadržaj Konsolidovanog godišnjeg izveštaja o stanju interne finansijske kontrole u javnom sektoru, tako da sadrži sažet prikaz napretka u sprovođenju planskih dokumenata, ključnih nalaza i preporuka korisnicima javnih sredstava u vezi sa unapređenjem sistema interne kontrole i interne revizije, kao i rezultate praćenja sprovođenja datih preporuka iz prethodnih godišnjih izveštaja.	Delimično ispunjeno utvrđeno 2017. (modifikovano za 2023)	Merilo br. 1 za zatvaranje
3.	Da Ministarstvo finansija preispita pravila i uslove za sticanje zvanja „ovlašćeni interni revizor“ u javnom sektoru i obezbedi odgovarajuće sistemsko rešenje i pravni osnov za priznavanje kvalifikacija internih revizora koja su stečena kod priznatih, domaćih i međunarodnih, profesionalnih udruženja internih revizora, kroz izmene i dopune Pravilnika o uslovima, načinu i postupku polaganja ispita za sticanje zvanja ovlašćeni interni revizor u javnom sektoru.	Nije ispunjeno utvrđeno: 2021.	Merilo br. 1 za zatvaranje
4.	Da Ministarstvo finansija, uz nezavisnu stručnu pomoć, izvrši reviziju nadležnosti Sektora za budžetsku inspekciju i uskladi je sa zahtevima Pregovaračkog poglavlja 32 koje predviđa centralizaciju funkcije budžetske inspekcije, ukidanje Godišnjeg plana rada i vršenje kontrola isključivo po primljenim prijavama, da formalizuje promene kroz izmene i dopune Zakona o budžetskom sistemu i Uredbe o radu, ovlašćenjima i obeležjima budžetske inspekcije koje bi bliže odredili metodologiju rada budžetske inspekcije.	Ispunjeno (na drugačiji način, donošenjem posebnog zakona) utvrđeno: 2021.	Merilo br. 1 za zatvaranje
5.	Da Ministarstvo finansija, uz nezavisnu stručnu pomoć, pripremi srednjoročni plan funkcionalne i organizacione integracije svih funkcija naknadne (ex post) kontrole koje vrši Ministarstvo finansija, u skladu sa dinamikom procesa pristupanja i ispunjenja zahteva iz Pregovaračkih poglavlja 22, 23 i 32,	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2018. u sadašnjem obliku	Merilo br. 1 za zatvaranje
6.	Da Ministarstvo finansija u okviru svoje internet stranice obrazuje posebnu sekciju u kojoj će se nalaziti relevantne informacije o statusu Poglavlja 32, uključujući i vesti o dešavanjima na sastancima radne grupe, napretku u ostvarivanju preporuka Evropske komisije, Nacionalnog konventa o EU i slično.	Neispunjeno utvrđeno: 2018.	Merilo br. 1 za zatvaranje

7.	Da Ministarstvo finansija na redovnom, godišnjem, nivou objavljuje plan i izvršenje konsolidovanog budžeta opšte države, prema ekonomskoj i funkcionalnoj klasifikaciji, u mašinski čitljivom formatu.	Neispunjeno utvrđeno: 2017.	Merilo br. 1 za zatvaranje
8.	Da Ministarstvo finansija unapredi Građanski budžet tako što će ga učiniti interaktivnim i što će unaprediti način saopštavanja metodologije, učinivši ga konzistentnijim, pogotovo u domenu različitih nivoa vlasti.	Neispunjeno utvrđeno: 2018.	Merilo br. 1 za zatvaranje
9.	Da Republički sekretarijat za javne politike, u saradnji sa drugim nadležnim organima državne uprave, hitno započne sa procesom pripreme Plana razvoja, čije usvajanje bi omogućilo i finansijsku kontrolu svrsishodnosti trošenja javnih sredstava.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2018.	Merilo br. 1 za zatvaranje
10.	Da Ministarstvo finansija i Ministarstvo državne uprave, u saradnji sa drugim nadležnim organima državne uprave, naprave iskorak u domenu Reforme javne uprave koji će biti uočen od strane EK, a koji se tiče rešavanja spornog pitanja nedostatka upravljačke odgovornosti i decentralizacije donošenja odluka.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2018.	Merilo br. 1 za zatvaranje
11.	Ugrađivanje upravljačke odgovornosti u administrativnu kulturu javnog sektora. Radna grupa NKEU za Poglavlje 32 naročito podržava ovu preporuku Evropske komisije.	Neispunjeno utvrđeno: 2018.	Merilo br. 1 za zatvaranje
12.	Usvajanje strateških dokumenta definisanih Zakonom o planskom sistemu, pre svega Plan razvoja i Investicioni plan, čije usvajanje bi regulisalo prioritete i uredilo poslovanje i praćenje napretka u svim oblastima, uključujući i oblasti pokrivena Poglavljem 32.	Neispunjeno utvrđeno: 2018.	Merilo br. 1 za zatvaranje
13.	Pojačavanje aktivnosti na promovisanju ciljeva i zadataka Poglavlja 32 na nivou lokalnih zajednica (u široj javnosti, a ne samo stručnoj). Cilj ove preporuke je da se građani motivišu za aktivnije učešće u javnom životu.	Neispunjeno utvrđeno: 2020.	Merilo br. 1 za zatvaranje
14.	Sačiniti metodologiju za kontinualnu sistemsku kontrolu i monitoring projekata od samog početka projekata ,odnosno od faze Urbanog planiranja i izrade Generalnih projekata (Konceptija rešenja) i pratećih Prethodnih studija opravdanosti pa nadalje, u svim fazama planiranja i realizacije projekata. Kao obavezu uvesti da kontrolu projekta može naručiti samo druga nezavisna institucija.	Neispunjeno utvrđeno: 2018.	Merilo br. 1 za zatvaranje

15.	Izraditi metodologiju na osnovu koje će Ministarstvo finansija pratiti izvršenje ugovora o javnim nabavkama, kako bi obuhvat i kvalitet tog nadzora bili što veći, kao i objavljivanje ishoda nadzora.	Neispunjeno utvrđeno: 2021.	Merilo br. 1 za zatvaranje
16.	Nastaviti reviziju svrsishodnosti Državne revizorske institucije u oblasti javnih nabavki i praćenje postupanja po, do sada, objavljenim revizijama; Jačanje sistema interne revizije i objavljivanje informacija o njihovim efektima u oblasti javnih nabavki.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2020.	Merilo br. 2 za zatvaranje
17.	Doneti metodologiju i precizna uputstva za kontrolu javnih preduzeća od strane budžetske inspekcije.	Neispunjeno utvrđeno: 2020.	Merilo br. 1 za zatvaranje
18.	Doneti propise o obavezi obelodanjivanja obrazloženja odluka o međudržavnim sporazumima, kao i obavezi obelodanjivanja samih međudržavnih sporazuma i ostalih materijalno značajnih dokumenata.	Neispunjeno utvrđeno: 2021.	Merilo br. 1 za zatvaranje
19.	Nastaviti sa unapređenjem kapaciteta Državne revizorske institucije za sprovođenje revizije svrsishodnosti, između ostalog, uključivanjem u revizorske timove stručnjaka različitih profila u zavisnosti od teme i oblasti revizije.	Neispunjeno utvrđeno: 2021.	Merilo br. 2 za zatvaranje
20.	Neophodno je da unapređenje koncepta upravljačke odgovornosti u Srbiji (odgovornosti rukovodilaca) teče paralelno sa unapređenjem postupka postavljenja i sa jačanjem profesionalizacije državnih službenika na položaju, budući da je upravljačka odgovornost nedostižna u situaciji u kojoj postavljenja vršilaca dužnosti na najviša rukovodeća službenička mesta dominiraju.	Neispunjeno utvrđeno: 2021.	Merilo br. 1 za zatvaranje
21.	Raditi na daljem unapređenju internih kontrola u javnom sektoru u cilju jačanja transparentnosti i upravljanja dospelim, a neizmirenim obavezama korisnika, kako bi se sagledali efekti na budžet (naročito za javna preduzeća).	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2021.	Merilo br. 1 za zatvaranje
Preporuke Evropskoj uniji			
22.	Evropskoj komisiji, kao i svim njenim stručnim telima koja sarađuju sa državnim organima uključenim u rad Pregovaračkog tima za pristupanje EU, kao i u rad Pregovaračkih grupa, preporučuje se da intenziviraju dvosmernu saradnju sa nacionalnim partnerima u procesu razrađivanja postojećih ili uvođenja novih zahteva, kao i da se ti zahtevi jasno formalizuju. Sve strane u procesu moraju biti upoznate sa sadržajem i rokovima za realizaciju svih uslova za članstvo, kako bi se otklonile potencijalne nejasnoće o obostranim očekivanjima i obezbedili optimalni uslovi za njihovo nesmetano i pravovremeno sprovođenje.	Delimično ispunjeno utvrđeno: 2018.	Merilo br. 1 za zatvaranje

RADNA GRUPA ZA POGLAVLJE 33

FINANSIJSKE I BUDŽETSKE ODREDBE

Koordinator: EVROPSKI POKRET U SRBIJI (EPuS), dr Valentina Ivanić

Evropska komisija u svom Izveštaju o napretku Srbije za 2022. godinu, ukazuje da je Srbija ostvarila **izvestan nivo pripremljenosti** u oblasti finansijskih i budžetskih odredbi (Evropska komisija, 2022, p. 146) ili kako se to navodi u Izveštaju EK na engleskom jeziku *some level of preparation* (European Commission, 2022, p. 131). Numerička ocena spremnosti Srbije za članstvo u Poglavlju 33 je dvojka (2).

Prema Izveštaju Evropske komisije, napredak Srbije u Poglavlju 33 u prethodnih godina dana (od prethodnog godišnjeg izveštaja za 2021. godinu) ocenjen je dvojkom, što ukazuje na **ograničeni napredak** ili *limited progress* (European Commission, 2022, p. 131).

Osnovni podaci o Poglavlju 33 – Finansijske i budžetske odredbe

Poglavlje 33 pokriva pravila koja uređuju finansiranje budžeta Evropske unije („sopstvena sredstva“). Države članice moraju da imaju odgovarajući administrativni kapacitet da obezbede tačan obračun, naplatu, isplatu i kontrolu sopstvenih sredstava.

Sistem sopstvenih sredstava EU, koji je glavni izvor prihoda za budžet EU 2021-2027, zasniva se na četiri glavna izvora prihoda: tradicionalni sopstveni izvori (carine), doprinosi po osnovu poreza na dodatu vrednost (PDV), sopstveni resursi zasnovani na bruto nacionalnom prihodu (BNP) i, od nedavno, neregistrirani otpad od plastične ambalaže.

Tabela 1.

Poglavlje	Datum održavanja eksplanatornog/bilateralnog skринinga	Kad je EU dostavila Srbiji poziv da podnese pregovaračku poziciju ili dostavila listu merila za otvaranje	Navesti koliko je merila Srbija dobila	OBAR ¹ usvojen	Vlada Srbije usvaja pregovaračku poziciju ²
33 – Finansijske i budžetske odredbe	27. januara 2015./ 24. marta 2015.	23. marta 2016.	N/A	N/A	1. juna 2017. ³⁴
Datum otvaranja poglavlja	Broj merila za zatvaranje	IBAR ⁵ usvojen		CBAR ⁶ usvojen	Poglavlje privremeno zatvoreno
25. juna 2018.	1	N/A		25. juna 2018.	NE (62 meseca su prošla od otvaranja poglavlja)

1 OBAR – *opening benchmark assessment report*

2 Datum usvajanja je dat prema sednici Odbora za evropske integracije Narodne skupštine Republike Srbije.

3 Odbor za evropske integracije (2017), Saziv 20. sednice Odbora za evropske integracije; videti: [saziv za 20. sednicu Odbora za evropske integracije. LAT.docx \(live.com\)](#)

4 Vlada Republike Srbije (2017) Pregovaračka pozicija Republike Srbije za Međuvladinu konferenciju o pristupanju Republike Srbije Evropskoj uniji za Pregovaračko poglavlje 33: Finansijska i budžetska pitanja; https://www.mei.gov.rs/upload/documents/pristupni_pregovori/pregovaracke_pozicije/pg_pozicija_33.pdf

5 IBAR – *interim benchmark assessment report*.

6 CBAR – *closing benchmark assessment report*.

Na Osmoj međuvladinoj konferenciji, održanoj u Luksemburgu 25. juna 2018. godine, doneta je odluka o otvaranju Pregovaračkog poglavlja 33. Na osmom sastanku Pristupne konferencije sa Srbijom na ministarskom nivou, održanom 28. juna 2018. godine, otvoreni su pregovori o Poglavlju 33 – Finansijske i budžetske odredbe. Na konferenciji je Srbija prezentovala Pregovaračku poziciju u kojoj je tražila primenu prelaznih korektivnih mera koje se odnose na uplate Republike Srbije u budžet Evropske unije.

EU je postavila jedno merilo za privremeno zatvaranje Poglavlja 33: „Srbija treba da povećava svoje administrativne kapacitete – uključujući one za koje još uvek nisu uspostavljene koordinacione strukture – i u tu svrhu usvoji akcioni plan kako bi se u dovoljnoj meri pripremila i uvela proceduralna pravila kako bi obezbedila da nakon pristupanja bude u mogućnosti da pravilno izračunava, predviđa, prikuplja, plaća, kontroliše i izveštava EU o sopstvenim sredstvima u skladu sa pravnim tekovinama“ (Evropska komisija - Generalni direktorat za politiku susedstva i pregovore o proširenju, 2017, p. 6).

Preporuke Radne grupe NKEU za Poglavlje 33

Rezime preporuka koje se odnose na ispunjavanje jednog merila za zatvaranje ovog poglavlja:

1. Preporuke Evropskoj uniji: Što pre organizovati tehničku misiju Evropske komisije i Generalnog direktorata za budžet u vezi sa ispunjenjem merila za zatvaranje Poglavlja 33, budući da je to preduslov izrade Akcionog plana i daljeg jačanje administrativnih kapaciteta;
2. Preporuke Vladi Srbije: Jačati administrativne kapacitete i pokrenuti proces donošenja Akcionog plana;
3. Preporuke organizacijama civilnog društva: Poglavlje 33 posmatrati i analizirati zajedno sa Poglavljem 22.

Preporuke Radne grupe NKEU za Poglavlje 33 prevazilaze ono što je Evropska unija definisala merilima (koja su nekada dosta specifična, a nekada veoma široka), te će se u daljem tekstu naglasiti gde se preporuke tiču merila koje je Evropska unija definisala i one će prve biti navedene, zatim će biti navedene preporuke koje nisu direktno vezane za merila Evropske unije. Budući da se neke od preporuka ponavljaju, biće naglašeno od koje godine se preporuke ponavljaju.

Tabela 2.

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka NKEU ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (otvaranje, prelazno, zatvaranje)
Preporuke Vladi Republike Srbije			
1.	Poglavlja 22 i 33 pratiti i posmatrati zajedno.	utvrđeno: 2022.	Merilo br. 1 za zatvaranje
2.	Učiniti dostupnim javnosti Izveštaj sa sednica Odbora za evropske integracije Narodne skupštine Republike Srbije za Poglavlje 33.	utvrđeno: 2022.	Merilo br. 1 za zatvaranje
3.	Potrebno je ojačati administrativnu infrastrukturu.	utvrđeno: 2015.	Merilo br. 1 za zatvaranje
4.	Potrebno je pokrenuti proces donošenja akcionog plana.	utvrđeno: 2017.	Merilo br. 1 za zatvaranje
5.	Izraditi preliminarnu studiju o finansijskim troškovima i koristima članstva Srbije u EU.	utvrđeno: 2022.	Merilo br. 1 za zatvaranje

Preporuke Evropskoj uniji			
6.	EK u svojim godišnjim izveštajima, kada je u pitanju Poglavlje 33, iznosi gotovo identične kvalifikacije kada je u pitanju napredak i spremnost Srbije za navedeno poglavlje. EK i Generalni direktorat za politiku susedstva i pregovore o proširenju (DG NEAR) bi trebalo da obezbede jasnu retencionu politiku kada su u pitanju osobe koje prate Poglavlje 33. ⁷	utvrđeno: 2015.	Merilo br. 1 za zatvaranje
7.	Obezbediti održavanje tehničke misije Evropske komisije u vezi sa ispunjenjem merila za zatvaranje Poglavlja 33 je neophodno. Tek nakon održane tehničke misije biće moguće izraditi Akcioni plan i dalje jačanje administrativnih kapaciteta.	utvrđeno: 2022.	Merilo br. 1 za zatvaranje
8.	Potrebno je obezbediti jasniju i bržu komunikaciju između tehničke misije Evropske komisije, DG NEAR-a i Ministarstva finansija Republike Srbije, kako bi se skratili rokovi za odgovore od strane administracije u Briselu.	utvrđeno: 2022.	Merilo br. 1 za zatvaranje
Preporuke organizacijama civilnog društva			
9.	Pojačati napore u podizanju opšteg nivoa svesti, kako građana tako i stručne javnosti, ali i privrednika, JLS, o značaju i koristima koje se tiču Poglavlje 33. Naročito objasniti važnost da zemlja bude neto korisnik sredstava Evropske unije.	utvrđeno: 2022.	Merilo br. 1 za zatvaranje
10.	Ministarstvo finansija, za potrebe organizacija civilnog društva, planira da izradi organizacionu šemu koja će dati jasniji prikaz nadležnosti, institucionalnih i proceduralnih veza između ključnih aktera u ovom poglavlju. Ova shema će biti distribuirana od strane NKEU, RG za PG 33 svim organizacijama civilnog društva u cilju zagovaranja i jačanja njihove finansijske pismenosti.	utvrđeno: 2023. ispunjeno: 2023.	Merilo br. 1 za zatvaranje
11.	Poželjno je da se analitički kapaciteti organizacija civilnog društva stave u funkciju izrade analiza na temu novih izvora finansiranja sopstvenih sredstava Evropske unije (reč je o izvorima koji se tiču nerekiciranog otpada od plastične ambalaže).	utvrđeno: 2022.	Merilo br. 1 za zatvaranje
12.	Poglavlje 22 i Poglavlje 33 komentarisati zajedno.	utvrđeno: 2022.	Merilo br. 1 za zatvaranje

⁷ Na sastancima Radne grupe NKEU za Poglavlje 33 sa predstavnicima DG NEAR-a, notiran je izostanak osobe koja prati Poglavlje 33 – Finansijske i budžetske odredbe. Sastanak je održan u onlajn formatu, 4. jula 2023. godine, Klaster 5 i predstavnici DG NEAR-a za poglavlja 22, 11, 12 i 13.

OSTALA PITANJA – KOSOVO

Koordinator: INSTITUT ZA TERITORIJALNI EKONOMSKI RAZVOJ – InTER, Dragiša Mijačić

Zajednička pozicija Evropske unije, kada je reč o Poglavlju 35 – Ostala pitanja: Kosovo, usvojena je 30. novembra 2015. godine.

Dijalog o normalizaciji između Beograda i Prištine

Prethodna godina je obeležena serijom događaja koji su na različite načine negativno uticali na dijalog o normalizaciji i stabilnost prilika u opštinama sa srpskom većinom na severu Kosova. Još od septembra 2021. godine, problem tablica sa KM (i dominacijama drugih gradova) oznakama koje izdaje MUP Republike Srbije je dominirao u dijalogu i izazivao puno problema na severu Kosova. Nakon prvog slanja specijalnih policijskih snaga 20. septembra 2021. godine, kada je Vlada Kosova jednostrano odlučila da primeni princip „reciprociteta“, njihovo prisustvo na severu Kosova se konstantno uvećavalo. U februaru 2022. godine je započela izgradnja prvih mobilnih punktova, dok se tokom leta krenulo u izgradnju stalnih baza za smeštaj policijskih jedinica na zemljištu koje je nasilno oduzeto vlasnicima, bez poštovanja odredbi kosovskog Zakona o eksproprijaciji. Na primedbe međunarodnih partnera, predstavnici nadležnog ministarstva su sa zainteresovanim stranama naknadno održali javne debate o eksproprijaciji zemljišta, ali one nisu dale konkretne rezultate, tako da se nastavilo sa izgradnjom baza i policijskih punktova na glavnim magistralnim pravcima.

Najveća baza je sagrađena u selu Gornji Jasenovik iznad Zubinog Potoka, dok je najveći policijski punkt postavljen na magistralnom putu Kosovska Mitrovica – Leposavić na lokaciji Bistrički most. Na ovom punktu je došlo do nekoliko incidenata koji su uključivali i upotrebu vatrenog oružja od strane policijskih snaga, a u jednom od njih od 10. aprila 2022. godine ranjen Milan Jovanović, taksista iz Zvečana. Kosovska policija je prvo demantovala navode o ranjavanju, da bi kasnije priznala da se dogodio incident i suspendovala policajce koji su učestvovali u njemu. Međutim, nijedan policajac nije krivično odgovarao za ovo delo.

U okviru dijaloga postignuta je Mapa puta o primeni sporazuma o energetici,¹ ali ona ni do danas nije primenjena. Elektrosever d.o.o je dobio licencu od strane regulatornog tela i potpisao komercijalni ugovor sa KOSTT-om (kosovski operater prenosnog sistema). Problem je nastao u vezi sa potpisivanjem ugovora o distribuciji i naplati električne energije od korisnika koju Elektrosever d.o.o. treba da potpiše sa KEDS-om (kosovska kompanija za distribuciju električne energije na Kosovu), što se do danas nije desilo.

Poslednjeg dana jula 2022. godine, postavljene su barikade na severu Kosova od strane lokalnih Srba kako bi se izvršio pritisak na rešavanje pitanja upotrebe vozila sa KM registracionim oznakama. Na osnovu izveštaja KFOR-a i EULEX-a, na ovim barikadama je primećeno prisustvo naoružanih lica. Brzom reakcijom američkog ambasadora na Kosovu, Džefrija Hovenijera, sprečena je akcija specijalnih policijskih snaga Kosova u razbijanju ovih barikada, koje su povučene u toku iste večeri i narednog jutra.

U okviru dijaloga o normalizaciji, početkom septembra 2022. godine u posetu Beogradu i Prištini je došla delegacija pregovarača u proširenom sastavu koju su, pored specijalnog predstavnika Evropske unije, Miroslava Lajčaka, činili i Jens Petner, izaslanik nemačkog kancelara Šolca, kao i Emanuel Bone, izaslanik francuskog predsednika Makrona. Tokom ove posete, oni su doneli nacrt, takozvanog, „nemačko-francuskog“ predloga koji će predstavljati osnovu za dalje pregovore o normalizaciji Srbije i Kosova. Međutim, pored razgovora o traženju političkog rešenja, na severu Kosova se dešava sve više incidenata između specijalnih policijskih snaga i lokalnog stanovništva, a stvara se i ogromna doza nepoverenja između srpskog naroda i njihovih političkih predstavnika, s jedne strane, kao i Vlade Kosova, s druge strane.

¹ Mapa puta za primenu sporazuma o energetici je postignuta 21. juna 2022. godine; tekst se može naći na linku: <https://normalizacija.rs/wp-content/uploads/2022/07/Mapa-puta-za-primenu-sporazuma-o-energetici-.pdf>.

Nakon suspenzije regionalnog komandira za region Sever od strane Vlade Kosova i izjave Aljbina Kurtija da „ne postoji Zajednica srpskih opština“, 5. novembra 2022. godine predstavnici Srpske liste su pozvali sve pripadnike srpskog naroda sa severa Kosova da napuste rad u kosovskim institucijama. Tom prilikom, predsednik Srpske liste Goran Rakić je izjavio da odluka o napuštanju institucija ostaje na snazi dok „Priština ne počne da poštuje dogovorene sporazume, a to znači dok ne povuče odluka o preregistraciji vozila i dok ne bude formirana Zajednica srpskih opština u skladu sa Briselskim sporazumom i drugim sporazumima“.² Na poziv Srpske liste, neopozive ostavke su podneli gradonačelnici četiri većinski srpske opštine na severu Kosova, odbornici, poslanici u Skupštini Kosova, sudije, tužioci, administrativno osoblje u tužilaštvu i sudstvu, kao i svi pripadnici Kosovske policije regiona Sever. Napuštanje svih kosovskih institucija na severu Kosova je stvorilo institucionalni i bezbednosni vakuum u ovim opštinama. U praksi, to je značilo još veće prisustvo specijalnih policijskih snaga na severu Kosova.

Bezbednosna situacija se dodatno pogoršala početkom decembra 2022. godine, kada su ponovo postavljene barikade na glavnim magistralnim pravcima kao posledica hapšenja bivših pripadnika policijskih snaga Kosova iz srpske zajednice. Ova kriza je donela novu nestabilnost, na ivici konflikta između specijalnih policijskih snaga i lokalnih Srba. Kao i krajem jula, na barikadama je bilo vidljivo prisustvo naoružanih lica, što je situaciju činilo dodatno komplikovanom. Situaciju je dodatno zakomplikovala odluka predsednice Kosova, Vjose Osmani, o organizovanju vanrednih izbora za gradonačelnike i odbornike u srpskim opštinama na severu, koje su bili zakazani za 18. i 25. decembar. Ova kriza se završila krajem decembra, uz posredovanje Evropske unije i SAD-a, ali i predstavnika KFOR-a. Sve barikade su uklonjene, a izbori su odloženi za 23. april 2023. godine.

Veliki sporazumi dolaze nakon velikih kriza, tako da nije iznenađenje da su Beograd i Priština, 27. februara 2023. godine, u Briselu postigli dogovor o Sporazumu o putu ka normalizaciji između Kosova i Srbije.³ Mapa puta o realizaciji, u vidu aneksa ovog Sporazuma, postignuta je 18. marta 2023. godine u Ohridu.⁴ Iako formalno nisu potpisani, obe strane su se usmeno obavezale da rade na implementaciji Sporazuma i njegovog Aneksa. Odredbe iz ovih dokumenata će za Srbiju i Kosovo, takođe, postati sastavni deo procesa pridruživanja Evropskoj uniji. U slučaju Srbije, ove odredbe će biti sastavni deo nove verzije Poglavlja 35.

Kao prvi korak u međunarodnoj afirmaciji Kosova i njegovom članstvu u multilateralnim organizacijama, pokrenuta je procedura za prihvatanje aplikacije Kosova u Savetu Evrope. Na insistiranje Nemačke i drugih članova Kvinte, kandidatura Kosova je prvo vanredno stavljena na dnevni red Komiteta na nivou ambasadora (21. aprila 2023. godine), zatim je prihvaćena od strane Komiteta ministara Saveta Evrope (24. aprila 2023. godine) i, na kraju, od strane Parlamentarne skupštine Saveta Evrope (19. maja 2023. godine). Ovaj potez Nemačke i ostalih zemalja Kvinte je dočekan sa ogromnim nezadovoljstvom zvaničnog Beograda.

I pored postignutog Sporazuma i Aneksa, situacija na severu Kosova se nije smirila. Srpska lista je odlučila da bojkotuje izlazak na vanredne izbore koji su zakazani za 23. april 2023. godine. Ovog puta nije bilo pritiska za odlaganje izbora, pa su izbori održani sa izlaskom od oko 3,5% glasača. Drugim rečima, na ovim izborima su glasali isključivo malobrojni Albanci koji žive u nekoliko sela na severu Kosova i na taj način izabrali su gradonačelnike u opštinama sa srpskom većinom na severu Kosova. I pored male izlaznosti, izbori su priznati od strane SAD-a i ostalih zemalja Kvinte, uglavnom naglašavajući da se od novih gradonačelnika očekuje da obavljaju poslove koje isključivo imaju administrativni karakter, sa „alternativnih lokacija“, a nikako iz opštinskih zgrada koje se nalaze u srpskim sredinama.

I pored ovog zahteva, Aljbin Kurti je 26. maja 2023. godine poslao specijalne policijske jedinice da zauzmu administrativne opštinske zgrade u Leposaviću, Zubinom Potoku i Zvečanu. Nakon zauzeća ovih zgrada, u njih su dovedeni novoizabrani gradonačelnici.⁵ Uvidevši da situacija može dovesti do sukoba između kosovske policije i lokalnih Srba, KFOR je rasporedio svoje snage ispred opštinskih zgrada, stvarajući tampon zonu između dve suprotstavljene strane. Do sukoba je došlo 29. maja 2023. godine u Zvečanu, kada je ranjeno nekoliko desetina pripadnika KFOR-a. Tog dana je, takođe, ranjen i Dragiša Galjak, koji je upucan od strane pripadnika kosovske policije, dok je nekolicina lokalnih Srba uhapšena.

² Izvor: BBC, *Srbija i Kosovo: Srbi se povukli iz svih institucija, policajci poskidali uniforme, EU poziva na razum*, od 5. novembra 2022. godine; dostupno na: <https://www.bbc.com/serbian/lat/srbija-63527308>.

³ Tekst sporazuma na engleskom se može naći na internet stranici EEAS-a: https://www.eeas.europa.eu/eeas/bel-grade-pristina-dialogue-eu-proposal-agreement-path-normalisation-between-kosovo-and-serbia_en.

⁴ Tekst Aneksa Sporazuma na engleskom se može naći na Internet stranici EEAS-a: https://www.eeas.europa.eu/eeas/bel-grade-pristina-dialogue-implementation-annex-agreement-path-normalisation-relations-between_en.

⁵ U opštini Leposavić, gradonačelnik Ljulzim Hetemi je odlučio da stalno boravi u opštinskoj zgradi, tako da je ostao u njoj do pisanja ovog izveštaja (30. septembar 2023. godine) – preko četiri meseca od ulaska u opštinsku zgradu.

Osudjujući incidente u Zvečanu, Evropski savet je 3. juna 2023. godine⁶ izneo Plan u tri tačke o de-eskalaciji na severu Kosova koje uključuju: povlačenje specijalnih policijskih snaga iz opštinskih zgrada, obavljanje dužnosti od strane novoizabranih gradonačelnika sa alternativnih lokacija i izlazak Srba na ponovljene izbore. Imajući u vidu da Vlada Kosova nije pristupila implementaciji ovog plana, krajem juna Evropski savet uvodi set mera prema Kosovu koji uključuje restrikciju bilateralnih susreta sa kosovskim zvaničnicima, osim ako nisu vezani za dijalog i deeskalaciju na severu, zamrzavanje fondova EU za Kosovo i druge mere.

Jedan od retkih pozitivnih rezultata dijaloga u ovom periodu je usvajanje teksta Deklaracije o nestalim licima, koju su dve strane prihvatile 2. maja 2023. godine.⁷

Nakon relativno mirnog leta na severu Kosova, jesen je donela novu dinamiku koja se negativno odrazila kako na politički aspekt u dijalogu, tako i na pogoršanje bezbednosti na severu Kosova. Implementacija Sporazuma i Aneksa o normalizaciji odnosa nije ni započeta, kao ni Plan o tri tačke za deeskalaciju situacije na severu. U međuvremenu je Ministarstvo administracije lokalne samouprave Vlade Kosova usvojilo administrativno uputstvo za građansku inicijativu za smenu predsednika opštine⁸ koja uključuje složeni algoritam sa više koraka u prikupljanju potpisa i organizovanju referenduma, a koja će u idealnim uslovima trajati ne kraće od četiri meseca.

Novi sastanak na visokom nivou između Aleksandra Vučića i Aljbina Kurtija, organizovan u Briselu 14. septembra 2023. godine, nije dao konkretne rezultate. U izjavi nakon pregovora, Visoki predstavnik Evropske unije za spoljnu politiku, Žozep Borelj je rekao da do rezultata nije došlo usled protivljenja kosovske strane da prihvati predložene tačke o koracima u implementaciji Sporazuma o normalizaciji i Aneksa iz Ohrida. Nekoliko dana nakon toga, Borelj se ponovo oglasio sa konkretnim zahtevima šta EU očekuje od obe strane u Dijalogu.⁹

Nekoliko dana kasnije, 24. septembra 2023. godine, usledio je oružani sukob u selu Banjska između naoružane grupe Srba, predvođene Milanom Radoičićem¹⁰ i specijalnih policijskih snaga, u kome je smrtno stradao jedan pripadnik kosovske policije, kao i trojica napadača.¹¹ Ovaj incident je izazvao veliku pažnju međunarodne javnosti koja je nedvosmisleno osudila nasilnu akciju lokalnih Srba, uz često korišćenje kvalifikacije da je u pitanju akt terorizma. I pored tvrdnji kosovskih zvaničnika, za sada nema jasnih dokaza da zvanični Beograd stoji iza ove oružane akcije, ali se od Vlade Srbije traži transparentnost, objektivna i temeljna istraga, kako bi se rasvetlili svi događaji vezani za Banjsku. Ovaj incident će, svakako, dovesti do nove dinamike u pregovorima između Beograda i Prištine, koje je moguće vratiti na pravi kolosek samo uz veliki napor i pritiske izaslanika Evropske unije i zemalja Kvinte.

Preporuke Radne grupe NKEU za Poglavlje 35

Radna grupa za Poglavlje 35 predlaže set kratkoročnih mera i dugoročnih preporuka koje su direktno vezane za ovo poglavlje, normalizaciju odnosa zvaničnog Beograda i Prištine, deeskalaciju situacije na severu Kosova, ali i pomirenje između Srba i Albanaca.

Kratkoročne mere:

1. Strane u dijalogu treba da se pridržavaju pune primene plana od tri tačke za deeskalaciju situacije na severu Kosova koji je predložila Evropska komisija, a njegovu implementaciju podržale sve zemlje Evropske unije, SAD i Velika Britanija. Takođe, tražimo hitnu reakciju Evropske unije i zemalja Kvinte kako bi došlo do brže primene ovog plana.

6 Izjava za medije Evropskog saveta od 3. juna 2023. godine; dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/06/03/statement-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-eu-on-kosovo-and-latest-developments/>.

7 Test Deklaracije o nestalim osobama je dostupan na: <https://www.rts.rs/vesti/politika/5184482/deklaracija-o-nestalim-osobama-brisel.html>.

8 Administrativno uputstvo je dostupno na: <https://mapl.rks-gov.net/wp-content/uploads/2023/09/02-619-4-2023-1.pdf>.

9 Tekst izjave Žosepa Borelja od 19. septembra je dostupan na: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/09/19/belgrade-pristina-dialogue-statement-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-european-union-on-expectations-from-serbia-and-kosovo/>.

10 Milan Radojičić je potpredsednik Srpske liste i jedan od lidera kosovskih Srba. Nakon događaja u Banjskoj, Radojičić je javno priznao da je organizator te akcije i podneo je ostavku na mesto potpredsednika Srpske liste. U decembru 2022. godine, Radojičić je stavljen na listu sankcija američkog ministarstva finansija zbog navodne pripadnosti koruptivnim mrežama povezanim sa organizovanim kriminalom.

11 Hronologija događaja u Banjskoj se može naći na internet stranici Vikipedije: https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Оружани_сукоб_у_Бањској.

2. Treba odmah zaustaviti svaki vid nasilja na severu Kosova, bilo da je počinjen od specijalnih policijskih jedinica Kosova prema pripadnicima srpske etničke zajednice ili od strane huligana prema novinarima, pripadnicima KFOR-a/EULEX-a ili policije. Naročito je važno zaustaviti nasilje nad decom kao najosetljivijom kategorijom društva. Pozivamo EULEX i organizacije za zaštitu ljudskih prava da ispituju sve slučajeve policijske brutalnosti nad decom, civilima i pritvorenim licima i javno podnesu izveštaj o svojim nalazima i zaključcima.
3. KFOR i EULEX treba da formiraju nezavisnu komisiju koja bi ispitala sve okolnosti nedavnog hapšenja pripadnika kosovske policije. Ovaj slučaj ne sme ostati proizvod različitog tumačenja zvaničnika u Beogradu i Prištini, jer bi se time vremenom značajno narušio proces normalizacije odnosa i pomirenja između Srba i Albanaca.
4. Neophodno je hitno preduzeti korake za povlačenje (usmenih) mera Vlade Kosova koje imaju za cilj suspenziju Sporazuma o slobodi kretanja robe i ljudi. Međunarodna zajednica treba odmah da osudi sve mere koje zaustavljaju slobodno kretanje robe i ljudi, jer one direktno utiču na normalizaciju trgovine i predstavljaju osnovu za izgradnju budućnosti našeg regiona.
5. U okviru širih mera deeskalacije, potrebno je preduzeti korake u cilju zaštite imovinskih prava Srpske etničke zajednice u opštinama na severu Kosova, uključujući obustavu postupka eksproprijacije, kao i povlačenje izmena i dopuna zakona o eksproprijaciji iz zakonodavne procedure.

Dugoročne preporuke:

1. Obe strane treba da pristupe punoj primeni Sporazuma o putu normalizacije odnosa između Kosova i Srbije (u daljem tekstu: Sporazum o normalizaciji) i njegovog Aneksa, kao i svih sporazuma prethodno postignutih u Briselu.
2. Evropska komisija treba da izmeni i dopuni merila za Srbiju koja se odnose na Poglavlje 35, tako da odražavaju nove obaveze koje proizilaze iz Sporazuma o normalizaciji i Aneksa, što obuhvata uspostavljanje kredibilnih mehanizama za praćenje sprovođenja merila i obaveze koje se odnose na izveštavanje.
3. Vlada Srbije treba da ponovo uspostavi Unutrašnji dijalog o rešavanju kosovskog pitanja u formi koja omogućava otvoreni i konstruktivni dijalog između predstavnika Vlade, opozicionih stranaka, organizacija civilnog društva i drugih zainteresovanih strana, jer je to jedini način da se postigne društveni konsenzus, obezbedi primena Sporazuma o normalizaciji i osigura održivost postignutih rešenja.
4. Paralelno sa briselskim dijalogom, treba podržati rad na izgradnji poverenja i pomirenju između srpske i albanske zajednice. U tom smislu, neophodno je podržati sportske i kulturne aktivnosti, turizam i trgovinu koji će omogućiti pozitivnu interakciju između dve naroda, kao i napore civilnog društva u pokretanju dijaloga između zajednica. Ključno je podsticati učešće predstavnika Vlade i nosilaca javnih funkcija u ovim aktivnostima.
5. Izraditi mere za poboljšanje uslova za život na Kosovu (uključujući slobodu kretanja, poslovanja i međunarodne saradnje), obezbediti pretpostavke da se zločini iz prošlosti više nikad ne ponove (uključujući pronalaženje nestalih kao primarni zadatak za obe strane) i stvarati uslove za razvoj demokratskih i fundamentalnih prava na Kosovu i u Srbiji.
6. Ohrabriti Srbe sa prostora Kosova i Metohije da uzmu aktivno učešće u političkim procesima u okviru kosovskog sistema, kao i društvenim procesima u okviru svojih zajednica. Takođe, potrebno je raditi na jačanju ljudskih resursa i kreiranju institucionalnih mehanizama za efikasniju borbu srpske zajednice za svoja prava unutar kosovskih institucija.
7. Uspostaviti direktnu saradnju između institucija za sprovođenje zakona i sektora bezbednosti Srbije i Kosova. Neophodno je da se uspostave direktni kanali za razmenu informacija, koordinaciju i direktnu saradnju na operativnom nivou. Naročito je bitno uspostaviti funkcionalnu saradnju kako bi se razrešile sve okolnosti u vezi ubistva Olivera Ivanovića. Postojeća saradnja u okviru UNMIK-a, EULEX-a ili neformalni kanalima (ILECUs) pokazala se neefikasnom, jer ne može da pruži adekvatan odgovor na bezbednosne pretnje, rizike i izazove.
8. Potrebno je promeniti sadržaj i način komunikacije u javnosti i sa javnošću, tako da se izbegavaju verbalne provokacije, nacionalistički ispadi i govor mržnje prema „drugoj strani“. Komunikaciju u javnosti voditi tako da se ističu pozitivne strane saradnje između dva naroda, naglašavajući dobiti od postignutih sporazuma.

MEĐUSEKTORSKA RADNA GRUPA ZA SLOBODU IZRAŽAVANJA I MEDIJA

Koordinator: GRAĐANSKE INICIJATIVE, Maja Stojanović

Uvod

Zbog kompleksnosti i širine oblasti slobode izražavanja, kao i njene važnosti, Međusektorska radna grupa za slobodu izražavanja i medija prati stanje u ovoj oblasti kroz šest pregovaračkih poglavlja, smatrajući da je međusektorskim pristupom jedino moguće sagledati sve aspekte zaštite ovog prava. Praćenje i analiza stanja i trendova, aktivnosti institucija i civilnog društva odnose se na poglavlja 5, 8, 10, 23, 28 i 32. Napredak u procesu evropskih integracija prate se prema definisanim ciljevima onlajn alata za praćenje slobode izražavanja i medije – Matrice slobode medija¹.

Građanske inicijative su definisale sledeće rizike koji prate monitoring ove oblasti u procesu evropskih integracija: širok spektar nadležnih institucija; nepostojanje akcionih planova za svako poglavlje; nemogućnost procene uspešnosti pojedinih mera na kratak rok; nejednaka spremnost državnih organa za saradnju i nedovoljna transparentnost u radu; neophodnost praćenja rezultata na svim nivoima državne vlasti – od nacionalnog, preko pokrajinskog do lokalnog².

Poglavlje 5 reguliše oblast *javnih nabavki*. Cilj praćenja ovog poglavlja odnosi se na finansiranje medija putem javnih nabavki.

Poglavlje 8 – *Politika konkurencije*. Cilj praćenja ovog poglavlja odnosi se na kontrolu koncentracije medijskog vlasništva i konkurencije u oblasti medija i kontrolu i/ili finansiranje medija kroz davanje državne pomoći.

Poglavlje 10 – *Informaciono društvo i mediji*. Praćenje ovog poglavlja odnosi se na nezavisnost regulatornih tela u oblasti medija, nezavisnost rada javnih servisa i kontrolu programskih sadržaja radi zaštite maloletnika i ugroženih grupa.

Poglavlje 23 – *Pravosuđe i osnovna prava* predstavlja centralno poglavlje kada su u pitanju sloboda izražavanja i medija. Ciljevi praćenja ovog poglavlja odnose se na zaštitu novinara, regulisanje državnog finansiranja medija (povlačenje države iz vlasništva u medijima), okončavanje kontrole medija od strane države i curenje informacija iz istraga u medije. Poseban deo ovog poglavlja odnosi se na slobodu medija i izražavanje na manjinskim jezicima.

Poglavlje 28 reguliše oblast *zaštite potrošača i zaštite zdravlja*. Cilj praćenja ovog poglavlja odnosi se na kontrolu medija kroz finansiranje medijskog sadržaja.

Poglavlje 32 – *Finansijska kontrola*. Sloboda izražavanja i medija se, u okviru ovog poglavlja, odnosi na nadzor trošenja budžetskog novca od strane Državne revizorske institucije za finansiranje političkih partija i konkursa za sufinansiranje medija.

¹ Videti: <https://mediji.gradjanske.org/>.

² Videti: <https://mediji.gradjanske.org/wp-content/uploads/2018/07/Pra%C4%87enje-slobode-izra%C5%BEavanja-i-medijskih-sloboda-u-procesu-EU-integracija.pdf>, strane 30-31.

Preporuke Međusektorske radne grupe za slobodu izražavanja i medija

Poglavlje 5

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka Konventa ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (otvaranje, prelazno, zatvaranje)
Preporuke Vladi Republike Srbije			
1.	Precizirati odnos sadržaja od javnog interesa u sferi javnog informisanja i sistema javnih nabavki od strane nadležne institucije preko dopuna Priloga i Zakona o javnim nabavkama.	Neispunjeno utvrđeno: 2017/18.	Merilo br. 3 za zatvaranje

Poglavlje 8

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka Konventa ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (otvaranje, prelazno, zatvaranje)
Preporuke Vladi Republike Srbije			
1.	Precizirati obaveze primalaca državne pomoći, način izveštavanja i kontrolu dodele državne pomoći. Potrebno je definisati posebna pravila za dodelu državne pomoći u oblasti javnog informisanja, ukoliko sufinansiranje medija za izveštavanje u javnom interesu ostane u sistemu državne pomoći.	Neispunjeno utvrđeno: 2017/18.	Merilo br. 1 za otvaranje
2.	Jasno precizirati i zakonom definisati sankcije za kršenje zakona o dodeli državne pomoći.	Neispunjeno utvrđeno: 2017/18.	Merilo br. 2 za otvaranje
3.	Povećati i jasno definisati nadležnost Komisije za dodelu državne pomoći.	Neispunjeno utvrđeno: 2017/18.	Merilo br. 2 za otvaranje
4.	Precizirati zakonske kriterijume kada je moguće ispitivanje narušavanja konkurencije u medijskom sektoru od strane Komisije za zaštitu konkurencije.	Neispunjeno utvrđeno: 2017/18.	Merilo br. 2 za otvaranje

Poglavlje 10

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka Konventa ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (otvaranje, prelazno, zatvaranje)
Preporuke Vladi Republike Srbije			
1.	Dosledno primeniti Akcioni plan za implementaciju Strategije razvoja sistema javnog informisanja u Republici Srbiji do 2025. godine.	Neispunjeno utvrđeno: 2020.	
2.	<p>Izvršiti izmene zakonskih i podzakonskih propisa kako bi se obezbedila veća nezavisnost javnih medijskih servisa (JMS), te je u tom smislu potrebno:</p> <ul style="list-style-type: none"> • obezbediti veću finansijsku nezavisnost javnih medijskih servisa izmenama postojećeg načina finansiranja, a samim tim povećati sigurnost novinara i medijskih radnika zaposlenih u JMS; • obezbediti veću transparentnost, komunikaciju i odgovornost prema javnosti; • obezbediti veću nezavisnost članova Upravnog odbora, propisivanjem jasnih kriterijuma za njihov izbor i izmenama načina njihovog izbora; • definisati ulogu i ovlašćenja Programskog saveta kako bi se obezbedio efikasniji način kontrole javnih medijskih servisa, kao i način izbora članova tog saveta tako da se obezbedi viši nivo njihove nezavisnosti u odnosu na upravni odbor i spoljne pritiske; • obezbediti poštovanje rešenja Saveta za štampu u procesu projektnog sufinansiranja sadržaja od javnog interesa; • precizirati zakonske odredbe koje se tiču zabrane govora mržnje i zaštite dece i maloletnika od neprikladnih sadržaja, sa mogućnošću izricanja novčanih sankcija; • uvesti obaveznu analizu kvaliteta medijskih sadržaja javnih medijskih servisa. 	Neispunjeno utvrđeno: 2019.	

Preporuke Narodnoj skupštini RS			
3.	Obezbediti zakonitost u radu REM-a i obezbediti javne rasprave o radu REM-a.	Neispunjeno utvrđeno: 2016/17.	
4.	<p>Unaprediti rad Regulatornog tela za elektronske medija tako što će se izmenama zakona osigurati izbor nezavisnih i objektivnih stručnjaka, stabilnost i nezavisnost u radu ovog tela:</p> <ul style="list-style-type: none"> • izmeniti ovlašćene predlagače za izbor članova REM-a, kako bi se obezbedila njihova veća nezavisnost, izuzimanjem političkih i državnih tela i određivanjem jasnih kriterijuma za izbor; • obezbediti jasne kriterijume za izbor članova Saveta REM-a; • obezbediti veću stabilnost kroz osiguravanje finansijske nezavisnosti REM-a i to uvećanjem prihoda sredstvima ostvarenim kažnjavanjem medijskih emitera, smanjenjem političkog uticaja i pritiska od strane vlasti, kao i povećanjem transparentnosti prilikom utvrđivanja finansijskog plana; • obezbediti REM-u mogućnost direktnog izricanja novčanih sankcija emiterima prilikom utvrđivanja kršenja zakonskih i podzakonskih akata; • utvrditi adekvatnu odgovornost članova Saveta REM-a i odgovornih lica u stručnim službama u odnosu na utvrđene propuste da primene propise; • zakonski regulisati i osigurati stalnu obavezu REM-a da vrši stalni monitoring predizborne kampanje; • precizirati i utvrditi objektivne kriterijume za vršenje monitoringa, osigurati javno objavljivanje nalaza i kontinuirano izveštavanje javnosti, kao i odgovornost za iznete podatke i rezultate; 	Neispunjeno utvrđeno: 2016/2017.	

5.	<ul style="list-style-type: none"> • REM mora da vrši obavezan nadzor umesto Privremenog tela za monitoring medija. Ukoliko se i pokušava uvođenje posebnih tela za nadzor medija, to se mora učiniti u skladu sa Zakonom o elektronskim medijima i datim nadležnostima. • izmeniti predloženi Nacrt pravilnika o načinu izvršavanja obaveza javnih medijskih servisa tokom predizborne kampanje i urediti ga tako da obuhvata sve pružaoce medijskih usluga, a ne samo javne medijske servise; • obezbediti veću transparentnost, odgovornost kod preduzetih radnji ili propusta da se preduzmu određene radnje iz nadležnosti, kao i bolju komunikaciju REM-a sa građanima. 		
----	--	--	--

Poglavlje 23

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka Konventa ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (otvaranje, prelazno, zatvaranje)
Preporuke Vladi Republike Srbije			
1.	Izmene i unapređenje zakonskih propisa koji bi uveli određena ograničenja i dodatnu kontrolu donosilaca odluka, reviziju njihovog postupanja i odgovornost kod njihovih donosilaca, zbog uočenih zloupotreba u primeni prilikom ograničavanja osnovnih ljudskih prava novinara, medijskih radnika i građana Republike Srbije.	Neispunjeno utvrđeno: 2020.	
2.	Usvojiti novi Akcioni plan za implementaciju Medijske strategije (Akcioni plan koji se do sada primenjivao je istekao), koji treba da obuhvati sve mere koje su bile predviđene prethodnim planom, a nisu ispunjene do isteka njegovog važenja.	Nova preporuka	
3.	Dosledna primena Akcionog plana za implementaciju Strategije razvoja sistema javnog informisanja u Republici Srbiji do 2025. godine.	Neispunjeno utvrđeno: 2020.	

4.	Rokovi za realizaciju koji su protekli, a aktivnosti nisu još uvek realizovane, moraju se revidirati zajedno sa aktivnostima, pri čemu je neophodno i utvrđivanje odgovornosti za njihovo nespunjavanje.	Neispunjeno utvrđeno: 2021.	
5.	Obezbediti inkluzivan i transparentan rad na izmenama i dopunama relevantnih zakona u vezi sa medijskim slobodama koje moraju biti u skladu sa predviđenom Medijskom strategijom.	Neispunjeno utvrđeno: 2021.	
6.	Svi propisi koji su predviđeni za izmene i dopune, a koji se odnose na pitanja medija, novinara i novinarskih izvora, moraju biti na liniji stečenih i osiguranih prava iz zakona u primeni, kao i Medijske strategije.	Neispunjeno utvrđeno: 2021.	
7.	Predviđene izmene Zakona o javnom informisanju i medijima se moraju striktno držati predviđenih u Medijskoj strategiji, a u delovima u kojima to nije moguće, stečena prava u postojećim zakonima se ne smeju umanjiti niti ukidati.	Neispunjeno utvrđeno: 2021.	
8.	U najkraćem roku rešiti i rasvetliti sve slučajeve napada na novinare i ugrožavanja njihove bezbednosti, pokrenuti i, u razumnom roku, dovršiti procese protiv počinitelaca.	Neispunjeno utvrđeno: 2017/2018.	
9.	Hitno obustavljanje podrške, posebno političke i finansijske, medijima koji kontinuirano krše Zakon o javnom informisanju i medijima, Zakon o elektronskim medijima, Kodeks novinara Srbije, koji neprestano šire nacionalnu i drugu mržnju, vrše pritisak na kritički orjentisane medije, izazivaju paniku i stvaraju atmosferu straha i nasilja u društvu.	Neispunjeno utvrđeno: 2020.	
10.	Preduzeti sve mere za zaštitu novinarskih izvora preciziranjem zakonskih odredbi i sprečiti neovlašćeno presretanje komunikacije novinara i njihovih izvora.	Neispunjeno utvrđeno: 2017/2018.	

11.	Predstavnicima vlasti hitno da prestanu da prozivaju, vređaju, omalovažavaju i diskriminiraju novinare, medije, novinarska i medijska udruženja, ugrožavaju njihovu bezbednost i proglašavaju ih za neprijatelje društva, „strane agente“ i „izdajnike“.	Neispunjeno utvrđeno: 2020.	
12.	<p>Osigurati veću bezbednost novinara i drugih medijskih radnika:</p> <ul style="list-style-type: none"> • unaprediti saradnju između državnih institucija i medijskih i novinarskih udruženja kroz postojeći mehanizam, uspostavljen potpisivanjem Sporazuma o saradnji i merama za podizanje nivoa bezbednosti novinara, kao i poboljšanjem rada Stalne radne grupe i Radne grupe za bezbednost novinara pod okriljem Vlade RS; • jasno i precizno urediti delokrug rada svih radnih grupa na temu bezbednosti novinara, uskladiti njihov rad i podići nivo saradnje; • osigurati na delu i bez izuzetaka hitno i brzo postupanje u svim slučajevima napada i pretnji koji imaju elemente krivičnih i prekršajnih dela; • strategije komunikacije javnih tužilaštava i MUP-a moraju da se podignu na znatno viši nivo; otvorenost širokog tipa javnih tužilaštava i MUP-a u pogledu javnosti postupanja, u meri u kojoj se ne ugrožava tužilačka istraga i postupanje. U tom smislu dozvoliti javnim tužiocima i njihovim zamenicima da izlaze u javnost i komuniciraju u slučajevima koje vode, ali u meri u kojoj se štiti sam postupak, istraga i tužilačka funkcija; • jasno, nedvosmisleno i neselektivno osuditi svako nasilje nad novinarima od strane visokih javnih funkcionera, kako bi se prenela poruka nedopuštenog ponašanja, kao i davanje određenih izjava od strane funkcionera koje posredno mogu da dovedu do ugrožavanja bezbednosti novinara; 	Neispunjeno utvrđeno: 2020.	

12.	<ul style="list-style-type: none"> • održati kontinuitet stalnih obuka, namenjenih pripadnicima policije, kao i tužiocima u okviru javnih tužilaštava, u cilju poboljšanja reakcije pripadnika MUP-a i tužilaca u okviru svojih nadležnosti (pretnje na internetu i onlajn sferi, posebna krivična dela na štetu novinara, odnos prema oštećenim novinarima i žrtvama, sekundarna viktimizacija, rad sa napadima), ali i, posebno, obezbediti bolje razumevanje problema i efikasnije postupanje u slučajevima ugrožavanja bezbednosti novinara. U obuke je važno uključiti i upoznavanje novinara u pogledu prava na krivično-pravne zaštite, kao i prva i obaveza kao oštećenih u pogledu krivičnog postupka, načina rada unutrašnje kontrole MUP-a i prava na zaštitu u odnosu na zloupotrebe od strane službenih lica; • obezbediti jasnu i neselektivnu internu odgovornost kod organa nadležnih za gonjenje počinitelja krivičnih dela na štetu novinara, kako u sferi činjenja tih dela od strane pripadnika MUP-a, s obzirom na direktniji kontakt sa novinarima, tako i javnih tužilaca zbog učinjenih propusta prilikom vođenja postupaka; • utvrditi jasne domete krivičnih dela i pravnih praznina koje nastaju usled postojećih shvatanja i tumačenja bića pojedinih krivičnih dela; • neophodna je promena krivično-pravne prakse u shvatanju pojedinih krivičnih dela kojima se štite novinari, poput ugrožavanja sigurnosti iz člana 138 stav 3 iz Krivičnog zakonika ili preciznijeg tumačenja posebnog dela ugrožavanja sigurnosti iz člana 138a; • uvesti u primenu zaštite novinara postojećih krivičnih dela poput zaštite boraca za ljudska prava; • uvesti nove oblike krivičnih dela na štetu novinara i dodati pojačanu zaštitu kod već postojećih krivičnih dela kod kojih postoji posebna opasnost u odnosu na novinarke i novinare, a posebnu pažnju obratiti na dela koja se čine napadima i pretnjama na internetu; 		
-----	---	--	--

<p>12.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • uključiti predstavnike sudija u probleme bezbednosti novinara i posledice koje nastaju napadima i pretnjama, posebno u delovima koji se odnose na shvatanje bića krivičnih dela na štetu novinara; • osigurati stečene nivoe zaštite novinarskim izvorima u odnosu na neprocesuiranje zaštitnih propisa i potencijalne pogubne uticaje drugih propisa koji mogu da uruše njihov položaj (poput Zakona o unutrašnjim poslovima). 		
<p>13.</p>	<p>Obezbediti bolji radnopravni status novinara i drugih medijskih profesionalaca:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potpisivanjem granskog kolektivnog ugovora koji bi novinarima i medijskim radnicima obezbedio bolje uslove rada; takođe, osnažiti same novinare da se sindikalno organizuju i obezbediti edukaciju kako bi bili bolje upoznati sa mogućnostima ostvarivanja svojih radnih i profesionalnih prava; • uspostaviti efikasnije inspekcije kako bi se smanjio rad na crno i ostali slučajevi kršenja prava novinara; • uspostaviti mere i procedure za poboljšanje položaja novinarki, urednica, žena zaposlenih na različitim pozicijama i poslovima u medijima, kao i stvaranje boljih uslova za njihovu veću zastupljenost na rukovodećim funkcijama; • obezbediti veću nezavisnost novinara i redakcije u odnosu na vlasnike medija i menadžment potpisivanjem posebnih akata koji bi tu nezavisnost omogućili ili predvideti potpisivanje aneksa ugovora o radu koji definiše profesionalna prava i obaveze novinara i urednika i koji bi efikasnije zaštitio njihov profesionalni status; • obezbediti posebnu zaštitu novinara u lokalnim medijima u odnosu na pritiske koji ugrožavaju njihov radnopravni status. 	<p>Neispunjeno utvrđeno: 2020.</p>	
<p>14.</p>	<p>Država hitno da preduzme mere koje će omogućiti da novinska agencija Tanjug i Radio-televizija Kragujevac u najkraćem mogućem roku izađu iz nezakonitog položaja, kao i sprovesti privatizaciju ostalih medijskih subjekata koji su i dalje u vlasništvu države.</p>	<p>Neispunjeno utvrđeno: 2017/2018.</p>	

15.	Preispitati ulogu države na medijskom tržištu i njeno učešće u transakcijama prilikom kupovine TV B92, TV Nova, Adria media grupe i uspostavljanja franšize Euronews Srbija.	Neispunjeno utvrđeno: 2021.	
16.	<p>Izmeniti zakonske i podzakonske propise u svrhu unapređenja procesa projektnog sufinansiranja medijskih sadržaja od javnog interesa i to tako što će se:</p> <ul style="list-style-type: none"> • predvideti obaveza raspisivanja konkursa za sufinansiranje medijskih sadržaja, ali i odgovornost i sankcije za odgovorna lica u slučajevima neraspisivanja na nivoima lokalnih samouprava; • obezbediti nezavisnost sufinansiranja od političkog uticaja tokom godine (a najčešće u izbornim godinama), tako što će se predvideti obaveza za sve davaoce sredstava da se konkursi raspisuju početkom godine; • uvesti obavezne analize potreba za medijskim sadržajem koje bi sprovodile opštine, kao i gradovi, kao sprovodioci konkursa, a čiji bi cilj bio utvrđivanje javnog interesa za svaku posebnu lokalnu samoupravu; • odrediti jasne kriterijume za izbor članova stručnih komisija, unaprediti rad stručnih komisija, jasno utvrditi primenu propisa u slučaju postojanja praznina u postupanju (promena članova komisija, poništavanje i donošenje novih odluka), uključujući i propisivanje sankcija za nepostupanje članova komisija u skladu sa propisima; • predvideti obavezne modele dokumenata koji se primenjuju u sprovođenju konkursa, unifikovati ih, precizirati njihovu sadržinu, ali i čuvanje takvih dokumenata (posebno zapisnika o radu, stenograma) i dostupnost javnosti u skladu sa propisima koji uređuju pristup informacijama od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, odrediti način i pravila komunikacije u postupku; 	Neispunjeno utvrđeno: 2020.	
17.	Unaprediti i prilagoditi proces vođenja upravnih sporova u tužbama povodom nezakonitosti u sprovođenju konkursa za projektno sufinansiranje.	Neispunjeno utvrđeno: 2020.	

18.	Poreske i druge inspekcije da prestanu da vrše pritiske i ugrožavaju rad nezavisnih medija.	Neispunjeno utvrđeno: 2019.	
19.	Radio-televizija Srbije da počne da sprovodi zakonom propisanu obavezu emitovanja programa na jezicima nacionalnih manjina.	Neispunjeno utvrđeno: 2017/2018.	
20.	Potrebno je uskladiti sudsku praksu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava u postupcima protiv novinara za naknadu štete u vezi sa objavljivanjem informacija.	Neispunjeno utvrđeno: 2019.	
21.	Neophodno je obezbediti veću transparentnost državnih institucija kroz veći obavezni set podataka koje moraju proaktivno da objavljuju.	Neispunjeno utvrđeno: 2019.	
22.	Dodatno poboljšati ili izmeniti pristup informacijama od javnog značaja u cilju obezbeđivanja veće podrške novinari-ma, u odnosu na organe javne vlasti koji ignorišu, ne postupaju po zahtevima za pristup informacijama, pružaju netačne i lažne odgovore koji se teško proveravaju i zloupotrebljavaju rokove za odlaganje dostavljanja odgovora.	Neispunjeno utvrđeno: 2020.	
23.	Osigurati zaštitu novinarskim izvorima i umanjiti efekte biometrijskog prikupljanja i obrade podataka, kao i odgovornost lica koja to čine. Posebno ojačati odgovornost i sankcionisanje lica koja zloupotrebljavaju i čine štetu izvorima i novinarima.	Nova preporuka	
24.	Obezbediti adekvatne zamenske kanale pribavljanja informacija kod organa javne vlasti koji imaju takve informacije i dokumente u posedu, a odbijaju da postupe (kontrolne i druge institucije shodno određenim nadležnostima).	Neispunjeno utvrđeno: 2020	
25.	Strateški predvideti i razviti posebne sisteme anti-SLAPP propisa, kojima bi se zaštitili novinari i mediji od zlonamernih tužbi i utvrdila odgovornost, posebno predstavnika vlasti koji te tužbe zloupotrebljavaju.	Neispunjeno utvrđeno: 2021.	

26.	<p>Implementirati aktivnosti predviđene Medijskom strategijom u duhu u kom su one napisane, a koje se odnose na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizu regulatornog okvira u cilju definisanja potencijalnih izmena Krivičnog zakonika i zakona koji uređuje krivični postupak; • edukaciju u oblasti zaštite bezbednosti novinara i to: predstavnika sudske vlasti, Republičkog javnog tužilaštva, Ministarstva unutrašnjih poslova i advokata, ali i novinara i medijskih radnika, a koja uključuje rodno osjetljiv sadržaj o bezbednosti novinara i medijskih radnika; • podizanje svesti o izloženosti novinara i medijskih radnika seksualnom uznemiravanju, psihičkom i drugim oblicima zlostavljanja, kao i o neophodnosti uspostavljanja sigurnog okruženja i odlučnog reagovanja na svaki oblik uznemiravanja ili nasilja; • edukaciju novinara i medijskih radnika o bezbednosnim rizicima u onlajn prostoru u cilju prevencije i bolje pripreme za zaštitu i sprečavanje takvih napada, u saradnji sa postojećim centrima za prevenciju bezbednosnih rizika u IKT sistemima (CERT); • unapređenje kadrovskih, organizacionih i tehničkih kapaciteta državnih organa u cilju boljeg prepoznavanja i adresiranja bezbednosnih pretnji u onlajn okruženju, uključujući i rodno specifične pretnje; • edukaciju sudija, javnih tužilaca, advokata, kao i relevantnih ministarstava o oblicima ugrožavanja informacione bezbednosti novinara i medija, takođe uključujući sadržaje o rodno specifičnim rizicima i pretnjama. 	Nova preporuka	
27.	Ojačati kroz partnerstva saradnju između država, tehnološkog sektora, civilnog društva i organizacija kako bi se efikasno bavili onlajn napadima.	Nova preporuka	
28.	Vratiti posebne evidencije o napadima na internet stranice medija u Vrhovnom javnom tužilaštvu; one su uspostavljene posebnim uputstvom 2015. godine, ali je to prestalo da važi 2020. godine donošenjem novog obaveznog uputstva.	Nova preporuka	

29.	U okviru zakonskih i podzakonskih akata osigurati da se smanji uticaj sekundarne viktimizacije i dalje ugrožavanje oštećenih novinara i novinarki koji u toku postupka moraju da se suoče sa osobom koja im je pretila i pred njom iznose pojedine lične podatke.	Nova preporuka	
30.	Predvideti podsticajne mere izmenama i dopunama Zakona o javnom informisanju i medijima i pratećim podzakonskim aktima za medije koji imaju interne dokumente kojima su predviđene mere i procedure za obezbeđivanje sigurnog radnog okruženja za novinare i medijske radnike.	Nova preporuka	
Preporuke Narodnoj skupštini RS			
31.	Osigurati poštovanje Poslovnika o radu Narodne skupštine Srbije i sprečiti uvrede i govor mržnje u parlamentu prema medijima, novinarima i medijskim radnicima.	Neispunjeno utvrđeno: 2021.	

Poglavlje 28

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka Konventa ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (otvaranje, prelazno, zatvaranje)
Preporuke Vladi Republike Srbije			
1.	Zakonskim odredbama detaljnije utvrditi i precizirati načine i mogućnosti oglašavanja državnih organa i drugih javnih entiteta.	Neispunjeno utvrđeno: 2017/18.	
2.	Obezbediti transparentnost podataka o oglašavanju državnih organa, drugih javnih entiteta i javnih preduzeća.	Neispunjeno utvrđeno: 2017/18.	
3.	Oglašavanje u medijima treba da postane jedan od prioriteta rada Vlade Republike Srbije, uključujući implementaciju preuzetih rešenja o oglašavanju iz Medijske strategije, te jasno utvrditi vršenje nadzora nad sprovođenjem ovih odredaba.	Neispunjeno utvrđeno: 2021.	

4.	Uvesti posebna pravila koja uređuju političko oglašavanje, kako bi se onemogućila funkcionerska kampanja i potencijalne zloupotrebe od političkih stranaka koje se nalaze na vlasti.	Neispunjeno utvrđeno: 2021.	
5.	Unaprediti zakonske propise sa ciljem osiguravanja transparentnosti političkog oglašavanja i trošenja sredstava od strane političkih stranaka na mrežnim platformama tokom izborne kampanje.	Neispunjeno utvrđeno: 2021.	
6.	U smislu daljeg unapređivanja zakonskih propisa, utvrditi postojanje odgovornosti sredstava javnog obaveštavanja i njihovih veb stranica – portala na kojima su, u formi prikrivenog oglašavanja, objavljivane vesti sa prikazima izjava i ilustracija.	Nova preporuka	

Poglavlje 32

Redni broj preporuke	Preporuka Nacionalnog konventa o EU	Od koje godine se preporuka Konventa ponavlja (nakon ispunjavanja merila, navesti da je merilo ispunjeno, koje godine je postavljeno i koje godine je ispunjeno)	Sa kojim merilom EU je vezana preporuka Konventa – navesti broj merila EU i koji tip merila je u pitanju (otvaranje, prelazno, zatvaranje)
Preporuke Vladi Republike Srbije			
1.	Jasno definisati i precizirati sankcije za utvrđene nepravilnosti prilikom revizije poslovanja.	Neispunjeno utvrđeno: 2017/18.	Merilo br. 2 za zatvaranje
Preporuke Državnoj revizorskoj instituciji			
2.	Državna revizorska institucija da obavi reviziju svrsishodnosti poslovanja REM-a za najmanje dve prethodne godine.	Neispunjeno utvrđeno: 2017/18.	Merilo br. 2 za zatvaranje
3.	Izvršiti monitoring rada revizorske kuće koja svake godine radi reviziju REM-a.	Neispunjeno utvrđeno: 2017/18.	Merilo br. 2 za zatvaranje

MEĐUSEKTORSKA RADNA GRUPA ZA PROGRAM EKONOMSKIH REFORMI (ERP)

Koordinator: NACIONALNA ALIJANSA ZA LOKALNI EKONOMSKI RAZVOJ (NALED), Jelena Stojović

UVOD

Ekonomsko upravljanje dobija na sve većoj važnosti u procesu proširenja, a Evropska komisija vrši njegovo praćenje putem Programa ekonomskih reformi i kroz ocenjivanje usklađenosti sa ekonomskim kriterijumima za pristupanje.

Program ekonomskih reformi (*Economic Reform Program* – ERP) je strateški dokument Republike Srbije koji uključuje srednjoročne makroekonomske projekcije (rast BDP-a, inflaciju, trgovinski bilans, tokove kapitala i dr), budžetske planove za naredne tri godine i listu prioriternih strukturnih reformi. Srbija, kao i ostali kandidati i potencijalni kandidati za članstvo u EU, priprema ERP u skladu sa smernicama Evropske komisije od 2015. godine u okviru, takozvanog, „Evropskog semestra¹ light“. Proces koordinacije ekonomskih politika predstavlja najviši nivo saradnje Zapadnog Balkana i Turske sa Evropskom unijom kada je reč o socijalno-ekonomskim pitanjima, pružajući im mogućnost da se u fazi pretpristupnih pregovora pripreme za buduće učešće u koordinaciji ekonomske politike EU. Evropska komisija i Evropska centralna banka svake godine procenjuju programe ekonomskih reformi i pokreću multilateralni dijalog sa ekonomijama Zapadnog Balkana i Turskom, uključujući i države članice EU, koji rezultira usvajanjem zajedničkih zaključaka, pa samim tim i specifičnih smernica za Republiku Srbiju².

Međusektorska radna grupa (MRG) Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji za ERP od svog formiranja, 2015. godine, aktivno učestvuje u procesu pripreme ovog strateškog dokumenta i praćenju realizacije prioriternih strukturnih reformi, pružajući ekspertsku podršku i unoseći perspektivu građana u čitav proces.

Aktivnosti MRG za ERP, između ostalog, uključuju i davanje konkretnih preporuka za svaki ciklus pripreme ERP-a, konsultativne sastanke sa Ministarstvom finansija, drugim resornim ministarstvima i institucijama, saradnju sa predstavnicima Evropske komisije i dr.

Iako su preporuke civilnog društva, koje je organizovano kroz Međusektorsku radnu grupu NKEU za ERP, redovno razmatrane od strane Ministarstva finansija i ostalih subjekta uključenih u proces pripreme ERP-a u prethodnim godinama, one u velikom procentu nisu prihvaćane i našle svoje mesto u aneksu ERP-a kao lista predloga pristiglih u procesu javnih konsultacija. Tako ERP 2023-2025. uključuje samo jednu preporuku MRG iz 2022. godine koja se tiče zelenih javnih nabavki.

1 Evropski semestar je okvir Evropske unije za koordinaciju i nadzor ekonomskih i socijalnih politika, nastao 2010. godine. Tokom Evropskog semestra, države članice usklađuju svoje budžetske i ekonomske politike sa pravilima dogovorenim na nivou EU. Ovaj proces koordinacije socio-ekonomske politike odvija se svake godine od novembra do jula. Više informacija na: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/european-semester/>.

2 Videti: https://www.eeas.europa.eu/delegations/turkiye/economic-and-financial-dialogue-between-eu-and-western-balkans-and-turkiye_en?s=230.

Preporuke Međusektorske radne grupe za Program ekonomskih reformi (ERP)

Redni broj preporuke	Preporuka MRG za Program ekonomskih reformi (ERP)
Preporuke Vladi Republike Srbije	
1.	<p>Neophodno je doneti Plan razvoja RS, hijerarhijski najviši, dugoročni dokument razvojnog laniranja RS, kao i Investicioni plan, dokument kojim se planiraju javne investicije u oblastima od javnog interesa u skladu sa prioriternim ciljevima razvoja postavljenim Planom razvoja.</p> <p>Dokumenti razvojnog planiranja kao što su Plan razvoja i Investicioni plan, koji su planski } dokumenti najšireg obuhvata, nisu doneti, stoga je većina izazova i mera definisanih u prethodnim programima ekonomskih reformi podsticajne i institucionalno upravljačke prirode, čemu ne prethode mere javnih politika koje su regulatorne prirode (Zakon o planskom sistemu RS, 2018). U ovom smislu napredak se ne očekuje ni u procesu pripreme ERP-a 2024-2026.</p>
2.	Strukturne reforme treba identifikovati/selektovati na osnovu njihovog prioriteta i značaja za srpsku privredu i u kontekstu ekonomskog upravljanja. Potrebno je da Vlada, uz podršku donatora ili iz republičkog budžeta, obezbedi sredstva za sprovođenje prioriternih strukturnih reformi, a ne obrnuto.
3.	Strukturne reforme treba usmeriti na celokupnu privredu, što bi se jasno reflektovalo na konkurentnost, održivost i otpornost, kao i na ljudski kapital u Srbiji u celini.
4.	ERP treba pripremiti na način da pored pokazatelja rezultata budu predstavljeni i pokazatelji učinaka.
5.	U ERP-u jasno istaći direktan uticaj planiranih (sprovedenih) strukturnih reformi na smanjenje regionalnih dispariteta u Srbiji, ističući očekivane (ostvarene) pozitivne rezultate za dati period.
6.	U narednim ciklusima pripreme ERP-a, nastojati da sve strukturne reforme budu detaljno opisane, izbegavajući preterano uopštavanje. Ovo će osigurati bolje razumevanje ciljeva svake od predviđenih reformi, kao i strategija za njihovo sprovođenje.
7.	Jasno definisati aktivnosti koje direktno doprinose realizaciji strukturnih reformi. Uzimajući u obzir nove smernice Evropske komisije i smanjen broj strukturnih reformi, neophodno je izbeći suočavanje sa „starim“ strukturnim reformama (ERP 2023-2025) kao novim aktivnostima u okviru ERP-a 2024-2026.
8.	Ukloniti iz ERP-a sve strukturne reforme koje su već prisutne u više uzastopnih ciklusa i koje se aktivno sprovode (smatraju se uobičajenim poslom) i isključiti iz ERP-a sve strukturne reforme/mere na kojima se uopšte nije radilo prethodnih godina, ali su se kontinuirano prenosile iz godine u godinu u ERP.
9.	Izvršiti procenu teritorijalnog uticaja (<i>Territorial Impact Assessment – TIA</i>) predviđenih mera za unapređenje zapošljavanja i socijalne zaštite, uvažavajući Uredbu o utvrđivanju jedinstvene liste razvijenosti regiona i jedinica lokalne samouprave iz 2014. godine.
10.	Staviti veći naglasak na zelenu tranziciju. Ključno je dati prioritet strukturnim reformama posvećenim ovoj oblasti, odražavajući značaj održivosti i ekoloških razmatranja u procesu planiranja.
11.	Uključiti reformske mere koje podržavaju digitalnu transformaciju preduzeća. Ključno je prepoznati da će poboljšanje samo javne infrastrukture imati ograničenu vrednost ukoliko privredni subjekti nemaju kapacitet da je iskoriste.

Preporuke Evropskoj uniji	
12.	Osigurati blagovremenu komunikaciju o svim promenama u uputstvima za pripremu ERP-a, obaveštavajući unapred sve zainteresovane strane o takvim aktivnostima. Razmotriti prilagođavanje kalendara aktivnosti u ciklusu pripreme ERP-a. Predložimo da se smanji vremenski okvir između podnošenja dokumenta Komisiji i procene i usvajanja Zajedničkih zaključaka ekonomskog i finansijskog dijaloga između EU i Zapadnog Balkana i Turske.
13.	<p>Pružiti podršku inicijativi MRG za ERP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uspostavljanje/jaćanje regionalne razmene sa OCD-ima na Zapadnom Balkanu aktivnim u ovoj oblasti, kao i prenos iskustva i znanja u Ukrajinu, Moldaviju i Gruziju; • izgradnja kapaciteta organizovanog civilnog društva kroz MRG za ERP putem postojećih mehanizma/projekata EU (obuke <i>Centre of Excellence in Finance</i> – CEF, Ljubljana, sastanci sa predstavnicima Evropskog ekonomskog i socijalnog komiteta, odnosno članovima njihove Ad hoc grupe za Evropski semestar, učešće u Briselskom ekonomskom forumu itd) i podizanje svesti OCD-A o ekonomskom kriterijumima za pristupanju i ERP-u; • osigurati veću vidljivost ERP-a: organizacija ERP dana koji će uključiti konferenciju na visokom nivou sa predstavnicima Vlade Srbije, EU, OCD-a i drugim zainteresovanim stranama; multilateralne i bilateralne konsultacije između civilnog i javnog sektora, konferenciju za štampu i sl.
Preporuke organizacijama civilnog društva	
14.	Osigurati kontinuirano angažovanje u procesu pripreme i praćenja realizacije strukturnih reformi, kao i u procesu regionalne saradnje na temu daljeg unapređenja ekonomskog upravljanja.

MEĐUSEKTORSKA RADNA GRUPA ZA POLITIČKE KRITERIJUME

Koordinator: CENTAR ZA EVROPSKE POLITIKE (CEP), Srđan Majstorović

ODNOSI SRBIJE I EVROPSKE UNIJE (APRIL 2022 – JUL 2023) ¹

Uvod – Vreme propuštenih prilika

U prošlogodišnjoj Knjizi preporuka NKEU se navodi da je 2021. godina predstavljala iskorak od zastoja u odnosima Evropske unije (EU) i Srbije i da su se odnosi u određenoj meri poboljšali nakon turbulentne 2020. godine. Isto ne može da se kaže za ocenu stanja za 2022. godinu i prvu polovinu 2023. godine, za koje su sledeći faktori bili ključni: izveštaj Evropske komisije (EK) o napretku Srbije, koji je po prvi put zabeležio *nazadovanje* u nekoj oblasti usled neusaglašavanja Srbije sa politikom sankcija EU prema Rusiji; izbori i skoro devet meseci rada Vlade u tehničkom mandatu; ponovni dugotrajni zastoj u otvaranju novih klastera; kao i neodgovorno ophođenje vlasti prema zahtevima sa masovnih i kontinuiranih protesta građana širom Srbije. Ukratko, reč je o periodu propuštenih prilika s obzirom da Srbija tek treba da pošalje jasnu poruku domaćoj i međunarodnoj zajednici da je privržena osnovnim vrednostima EU, kako na domaćem tako i na spoljnopolitičkom planu.

Preporuke:

- Neophodno je da Vlada Srbije prepozna trenutak koji je nastao nakon ruske agresije na Ukrajinu. Poziv za ubrzanje politike proširenja putem postepenog/faznog pristupanja, Srbija treba da shvati kao podsticaj da odlučnije pristupi reformama.
- Potrebno je da Vlada Srbije radi na usklađivanju svoje spoljne politike sa Zajedničkom spoljnom i bezbednosnom politikom (ZSBP) i da se time jasno i nedvosmisleno opredeli ka članstvu u EU. Usklađivanje sa ZSBP-om je obaveza koju svaki kandidat mora da ispuni pre ulaska u EU i time bi se osnažio kredibilitet Srbije i unapredio njen poljuljani imidž.
- Neophodno je da se obnovi praksa rasprave o izveštaju EK na plenarnoj sednici Narodne Skupštine. Rasprava bi trebalo da bude transparentna i da uključi predstavnike organizacija civilnog društva.
- Važno je da Ministarstvo za evropske integracije (MEI) nastavi sa praksom sprovođenja analize javnog mnjenja o članstvu Srbije u EU. To će doprineti većoj transparentnosti i omogućiti da se stekne uvid u stvarnu podršku građana evropskim integracijama.
- Potrebno je napraviti dodatne napore kako bi se ubrao proces usaglašavanja domaćih propisa sa pravnim tekovinama EU i značajno unapredila primena Nacionalnog programa za usvajanje pravnih tekovina EU. Potrebno je da MEI nastavi sa ponovo uvedenom praksom objavljivanja izveštaja o sprovođenju Nacionalnog programa, jer je to dobar način da se javnost upozna sa konkretnim aktivnostima koje Vlada preuzima u okviru procesa pristupanja EU.
- Sa stanovišta kvaliteta izveštaja EK, i ove godine je izostala kvalitativna ocena EU o političkim kriterijumima, odnosno o „funkcionisanju demokratskih institucija“. S obzirom da Srbija nastavlja da se suočava sa „elementima zarobljene države“, činjenica da nedostaje ocena stepena pripremljenosti za članstvo, i to u oblasti koja je revidiranim metodologijom iz 2020. godine uvrštena u Klaster 1, odnosno među *Osnove*, umanjuje „pokretačku snagu“ izveštaja, te otežava građanima da shvate ključnu poruku izveštaja EK. Potrebno je da deo izveštaja o političkim kriterijuma bude još detaljniji i konzistentniji, kako bi pružio dublji i širi uvid u realno stanje stvari u ovoj oblasti. Na ovaj način, EK bi imala priliku da pošalje jasnu poruku građanima i definiše konkretnije upute za dalji razvoj demokratije u Srbiji.

¹ Autori: Đorđe Dimitrov i Strahinja Subotić, Centar za evropske politike (CEP)

- S obzirom da će 2024. godina biti izborna godina u EU, neophodno je da do kraja 2023. godine Evropska komisija, Savet EU, Evropski savet i Evropski parlament pošalju nedvosmislenu poruku da je perspektiva članstva kredibilna i ostvariva za sve zemlje Zapadnog Balkana. U tom pogledu, potrebno je operacionalizovati ideju „faznog pristupanja“, koja se nazire u revidiranoj metodologiji, a koju su dodatno razvile i promovisale organizacije civilnog društva iz regiona i EU. Mogućnost da se 2030. godina utvrdi kao godina do koje će EU kompletirati interne reforme kako bi bila spremna za buduća proširenja, takođe treba da postane predmet konsenzusa, čime bi se ohrabrila Srbija i druge države regiona da usmere svoje reformske procese, kao i proces donošenja teških političkih odluka u vidljivoj perspektivi.

IZBORNI USLOVI: BEZ POMAKA²

Uvod

Protekli period obeležio je povratak opozicije u Narodnu skupštinu, što predstavlja pozitivan pomak. Uprkos veoma preciznim preporukama OEBS-a, koje se odnose na unapređenje izbornih uslova u Srbiji, njihov najveći deo i dalje nije ispunjen. Trend najava mogućih prevremenih izbora, neposredno pre i nakon upravo održanih, dodatno ometa predvidivost i održavanje demokratskih izbora u redovnim vremenskim razmacima. Istovremeno, praksa vanrednih izbora direktno utiče na uspostavljanje adekvatnih izbornih uslova pre njihovog održavanja.

U proteklom periodu, organizacije koje se bave praćenjem medijske zastupljenosti političkih stranaka u medijima su potvrdile da su vladajuće stranke dominantno predstavljene u odnosu na opozicione. Ovakva medijska zastupljenost odslikava nedvosmisleno neravnopravnost na političkoj sceni koja onemogućava opozicionim strankama da se obrate najširem krugu birača u obimu u kojem to čine vladajuće stranke.

Narodna skupština i dalje ne vrši svoju ključnu nadzornu ulogu nad radom izvršne vlasti. Transparentnost rada Narodne skupštine je problematična, sednice se zakazuju stihijski, a rasprave se vode u atmosferi obeleženoj zapaljivim govorom i međusobnim optužbama, kao i velikim brojem uvreda, pre svega, poslanika vladajuće većine upućenih opoziciji

Preporuke:

- Neophodno je da Vlada, Narodna skupština i druge relevantne institucije, u što skorijem roku primene sve preporuke iz izveštaja Kancelarije za demokratske institucije i ljudska prava (KDILJP) o izborima održanim 2022. godine, sa posebnim naglaskom na preporuke koje se odnose na medije, pritiske na birače i zloupotrebu javne funkcije.
- Neopravdane pauze u radu parlamenta, poput nezakazivanja prve sednice u prvom redovnom zasedanju 2023. godine do 18. aprila, trebalo bi u potpunosti izbegavati; tom cilju bi doprinelo donošenje godišnjeg plana rada Narodne skupštine.
- Narodna skupština bi trebalo da hitno zakazivanje sednica i spajanje tačaka dnevnog reda primenjuje kao izuzetak, a ne kao pravilo.
- Kontrolnu funkciju, samostalnost i transparentnost rada Narodne skupštine je potrebno ojačati: prisustvom članova Vlade na sednicama za poslanička pitanja svakog poslednjeg četvrtka u mesecu; stavljanjem na dnevni red zakonskih predloga koji su podneli narodni poslanici i građani; kao i maksimalnim uključivanjem civilnog društva u rad Narodne skupštine u skladu sa važećim pravilima i dobrom praksom, osim ukoliko za to ne postoje objektivne prepreke.
- Predsednik Narodne skupštine bi trebalo da nepristrasno sankcioniše zapaljiv govor i podizanje tenzija od strane svih narodnih poslanika, bez obzira na njihovu partijsku pripadnost.
- Narodni poslanici bi trebalo da pokažu daleko veći stepen međusobne tolerancije i kolegijalnosti, izbegavaju uskraćivanje kvoruma na plenarnoj sednici i u radnim telima, kao i korišćenje parlamenta kao platforme za međusobne obračune.

² Autori: Aleksandar Ivković i Nikola Burazer, Centar savremene politike

CIVILNO DRUŠTVO³

Uvod

Dešavanja tokom 2022. godine ukazuju na dalji trend sužavanja građanskog prostora i pogoršanja već nepovoljnog okruženja za delovanje civilnog društva u Srbiji. Nastavljeno je sa praksom ugrožavanja slobode izražavanja, okupljanja i udruživanja, a broj SLAPP tužbi, kojima se targetiraju mediji, OCD i aktivisti/kinje sa ciljem sprečavanja njihovog aktivnog delovanja beleži trend rasta. Usled održavanja parlamentarnih izbora, a potom i čekanja na formiranje nove Vlade, tokom 2022. godine gotovo da nije bilo zakonodavne aktivnosti, što je dovelo do toga da nije ostvaren nikakav napredak u pogledu okvira za delovanje civilnog društva. Osnivanje Saveta za razvoj i saradnju sa civilnim društvom, koji bi trebalo da poboljša saradnju između državnih institucija i OCD-a, i dalje je u toku, a prema poslednjim najavama njegovo formiranje se očekuje tokom septembra 2023. godine. Dosadašnji tok 2023. godine su obeležili protesti protiv nasilja, koji su počeli da se održavaju širom Srbije nakon dva masovna ubistva u maju, koja su potresla i zauvek promenila Srbiju.

Preporuke za unapređenje položaja civilnog društva:

- Neophodno je da vlasti u Srbiji hitno i dosledno primene sve važeće propise (zakone i podzakonske akte) u oblasti slobode udruživanja, slobode okupljanja i slobode izražavanja u cilju odbrane postignutih standarda osnovnih građanskih prava, kao i jačanja odgovornosti svih relevantnih institucija odgovornih za zaštitu osnovnih prava. Pored toga, potrebna je i snažna politička poruka najviših nosilaca javnih funkcija o potrebi zaštite integriteta, života i imovine aktivista i novinara.
- Potrebno je uspostaviti mehanizam za sprečavanje zloupotreba propisa i standarda u oblasti sprečavanja pranja novca i uskladiti rad Uprave za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma sa standardima koje propisuje FATF. Takođe, potrebno je i institucionalno razrešenje afere „Spisak“, odnosno javno objavljivanje razloga i ishoda postupka koji je vodila Uprava za sprečavanje pranje novca.
- Potrebno je obezbediti jaču političku podršku za unapređenje filantropskog okvira sa jačim podsticajima za korporativna davanja, uvođenje podsticaja za donacije fizičkih lica, usklađivanje definicije javnog interesa u različitim propisima, kao i uspostavljanje sistema za prikupljanje podataka o donacijama.
- Potrebno je razviti dodatne kvalitativne kriterijume za učešće OCD-a u raspodeli državnih sredstava na osnovu stručnosti i doprinosa oblastima od javnog interesa, kao i uspostavljanje sistema za efikasno i redovno prikupljanje podataka o svim vrstama državnog finansiranja.
- Istovremeno, potrebno je razviti dodatne kvalitativne kriterijume za učešće OCD-a u procesima donošenja odluka na osnovu stručnosti i doprinosa oblastima od javnog interesa, kao i uspostavljanje sistema za efikasno redovno prikupljanje podataka o učešću OCD-a i druge zainteresovane javnosti u procesima odlučivanja.
- Potrebno je jačanje kapaciteta civilnog društva kako bi se unapredila otpornost na različite eksterne faktore koji utiču na okruženje za delovanje OCD-a. Pored urušavanja osnovnih građanskih sloboda i vladavine prava, to podrazumeva i posledice različitih globalnih kriza koje se reflektuju u promenama načina rada i delovanja, jačanju digitalnih tehnologija i izmenjenim donatorskim politikama.
- OCD-ima se preporučuje razmatranje fleksibilnijih i participativnijih modela upravljanja i liderstva, diverzifikacija izvora finansiranja, transparentnost rada, identifikovanje i strateške veze sa bazom podrške, strateška komunikacija sa ciljanim javnostima, snažnija briga za psihološko i zdravstveno stanje zaposlenih i aktivista, jačanje solidarnosti, strateško umrežavanje sa drugim akterima civilnog društva, ali i van njega.

³ Autorke: Alma Mustajbašić i Tara Petrović, Građanske inicijative

DEMOKRATSKA CIVILNA KONTROLA SEKTORA BEZBEDNOSTI⁴

Uvod

Uprkos ulozi Narodne skupštine kao simbola demokratije i nadležnog tela za nadzor nad sektorom bezbednosti, nov saziv parlamenta se nije istakao svojom proaktivnošću i efikasnošću u obavljanju ove nadzorne uloge u periodu izveštavanja. Povratak opozicije u skupštinu je doneo dinamičnije rasprave, ali je vladajuća većina opstruisala rad parlamenta, a predsednik Skupštine zloupotrebljavao svoju poziciju. Čak ni tragedije iz maja nisu uticale na vlast da promeni svoj pristup. Rasprave o važnim temama iz oblasti bezbednosti su često bile obeležene političkim tenzijama, a opozicija je ostala bez odgovora na važna pitanja. Nadležni odbori nisu pružili proaktivan pristup, a izostale su i diskusije o temama koje su važne za javnost.

Preporuke:

- Predsednik Skupštine bi trebalo da zakazuje sednice u roku koji je predviđen u Poslovniku, kako bi poslanici imali mogućnost da se adekvatno pripreme za iste, kao i da predlažu izmene i dopune dnevnog reda. Takođe, predsednik bi trebalo da se stara o tome da svakog poslednjeg četvrtka u mesecu bude organizovana sednica posvećena poslaničkim pitanjima, kao što je Poslovnik predvideo.
- Predsednik Skupštine bi trebalo da se dosledno stara o primeni Poslovnika i Kodeksa ponašanja narodnih poslanika i da ih sprovodi bez diskriminacije, kako bi se u Skupštini obezbedila atmosfera za diskusiju i stalo na put neprimerenim uvredama narodnih poslanika.
- Odbor za kontrolu službi bezbednosti i Odbor za odbranu i unutrašnje poslove bi trebalo da deluju proaktivno i iskoriste sva ovlašćenja koja imaju na raspolaganju kako bi ojačali nadzor nad sektorom bezbednosti. Poslanici bi trebalo da kandiduju teme od značaja za dnevni red sednica odbora i odbori bi trebalo detaljno da razmatraju predloge budžeta.
- U svakom sazivu bi trebalo poštovati praksu da se predsednici Odbora za kontrolu službi bezbednosti i Odbora za odbranu i unutrašnje poslove biraju iz redova opozicije.

REFORMA JAVNE UPRAVE⁵

Uvod

Trend nedovoljne transparentnosti i nedostatka javno dostupnih informacija o radu Vlade postaje konstanta. Izveštaji o radu Vlade se ne objavljuju redovno, a kada se objave njihova forma nije prilagođena građanima. Takođe, i dalje je prisutna nedovoljna transparentnost odlučivanja. Trenutna Vlada je, do kraja jula 2023. godine, održala 67 sednica, od čega za 20 nisu dostupne zabeleške o njihovom održavanju. Pozitivni pomaci su zabeleženi kada je reč o uključivanju zainteresovanih strana u proces izrade dokumenata javnih politika, jer su za sve dokumente usvojene u toku kalendarske godine sprovedeni konsultativni procesi. Međutim, u istom periodu za tek 29% zakona je sproveden konsultativni proces, što je daleko ispod ciljanih vrednosti.

Takođe, i dalje nema dovoljno javno dostupnih informacija o državnoslužbeničkom sistemu u Srbiji, kojima bi se predstavili podaci o ukupnom broju službenika, broju službenika po organu državne uprave, o sistemu plata i slično. Već godinama unazad, praksa prekomernog postavljenja vršilaca dužnosti državnih službenika na položaju predstavlja gorući problem i izvor politizacije državne uprave.

Nalazi ukazuju i na neujednačenu praksu organa državne uprave po pitanju vrste informacija koje objavljuju proaktivno, kao i po pitanju načina na koji su prezentovane, te i dalje ne postoji dovoljno napora da se dostupne informacije učine pristupačnim i prilagode građanima. Slično tome, moguće je unaprediti praksu pružaoca usluga pri objavljivanju kompletnih i ažurnih informacija, s obzirom da smernice prilagođene građanima nisu dostupne za sve analizirane usluge, niti su sve usluge digitalizovane.

4 Autorka: Milica Starinac, Beogradski centar za bezbednosnu politiku (BCBP)

5 Autorka: Milica Divljak i Milica Škorić, Centar za evropske politike (CEP)

Preporuke za reformu javne uprave na centralnom nivou:

Iako je zabeležen napredak u određenim aspektima reforme javne uprave kada je u pitanju praksa organa, preporuke za 2022. godinu nisu ispunjene u većem delu ili celosti, te se u glavnom ponavljaju:

- U cilju veće transparentnosti rada Vlade i uvida javnosti, neophodno je da Vlada sve planske dokumente i izveštaje o njihovom sprovođenju objavljuje u celosti, redovno i na lokaciji koja je lako dostupna i koja omogućuje transparentnost izveštavanja u kontinuitetu.
- Potrebno je redovno i konzistentno objavljivanje dnevnih redova i zapisnika sa sednica Vlade, koje još uvek nedostaje, kako bi se omogućilo precizno utvrđivanje broja i vrste odluka koje je Vlada usvojila i koje je trebalo javno da objavi.
- Potrebno je da Vlada hitno prekine praksu prekomernog i ponovnog postavljenja vršilaca dužnosti i, u skladu sa zakonom, sprovede konkurse za popunjavanje položaja u državnoj upravi na kojima su vršioci dužnosti.
- Ministarstvo finansija bi trebalo da odredi mesto na svojoj internet stranici za sve informacije o realizaciji budžeta (izveštaji o izvršenju budžeta tokom godine, polugodišnji i godišnji izveštaji), predstavljajući odvojeno svaki od izveštaja.
- Organi državne uprave treba da informišu javnost koristeći na svojim internet sajtovima jednostavan, za građane razumljiv jezik. Važno je da, prilikom objavljivanja dokumenata, organi državne uprave ukratko objasne/predstave njihov sadržaj i svrhu bez birokratske terminologije, fokusirajući se na najvažnije aspekte i njihov uticaj na svakodnevni život građana.
- Organi državne uprave bi trebalo da onlajn, proaktivno, objavljuju svoje godišnje izveštaje o radu. Takođe, treba da započnu sa izradom i objavljivanjem svojih godišnjih budžeta (finansijskih planova) na način koji je prilagođen građanima.
- Organi državne uprave treba jasno da prikažu informacije o saradnji sa civilnim društvom i drugim zainteresovanim stranama, poželjno putem lako dostupnog odeljka na početnoj strani internet sajta.
- Internet stranice pružalaca usluga i Portal eUprava bi trebalo da obezbede korisnicima kanale za davanje povratnih informacija kao standardnu praksu. Ti podaci o zadovoljstvu administrativnim uslugama treba proaktivno da se objavljuju, barem na godišnjem nivou i na način koji je lako dostupan.
- Potrebno je standardizovati merenje zadovoljstva korisnika usluga tako da sve institucije koje pružaju usluge, kao i portal eUprave, uspostave i široko promovišu napredne kanale za davanje povratnih informacija koji su lako pristupačni i laki za upotrebu.
- Pored redovnog sprovođenja konsultacija sa zainteresovanim stranama i javnih rasprava o svim nacrtima dokumenata javnih politika i zakona, počevši od rane faze procesa kreiranja javnih politika, neophodno je uvesti praksu sistematičnog i uniformnog izveštavanja o njihovom sprovođenju.
- Preporuka Evropskoj komisiji da kontinuirano insistira na većoj transparentnosti u radu Vlade i dalje važi, budući da je javno objavljivanje svih ključnih dokumenata i odluka suštinsko za dalji napredak Srbije u procesu pristupanja Evropske unije.
- Prilikom učešća u javnim konsultacijama i javnim raspravama, kao i prilikom praćenja njihovog sprovođenja, preporučuje se organizacijama civilnog društva da nastave sa naglašavanjem potrebe za uniformnim izveštavanjem o sprovedenim konsultacijama/javnim raspravama. To podrazumeva da se na jasan i precizan način popišu učesnici, komentari, kao i odgovori organa državne uprave.

MEĐUSEKTORSKA RADNA GRUPA ZA ODRŽIVI RAZVOJ

Koordinator: CENTAR ZA ODRŽIVI RAZVOJ SRBIJE, Nataša Gligorijević

Uvod

Republika Srbija je u septembru 2015. godine, zajedno sa članicama Ujedinjenih nacija (UN), usvojila Agendu 2030 za održivi razvoj i time se opredelila da prati viziju razvoja baziranog na prosperitetu koji se temelji na socijalnoj uključenosti i očuvanju planete. Temelj razvoja je baziran na principu „da niko ne bude izostavljen“.

Agenda 2030 za održivi razvoj prepoznaje pet osnovnih principa, među kojima je vodeći princip da „niko ne bude izostavljen“ (*Leave No One Behind* – LNOB) i davanje prioriteta marginalizovanim društvenim grupama. Tim UN-a je, tokom 2022. godine, u Republici Srbiji izradio Instrument za uključivanje principa „da niko ne bude izostavljen“ u zakonska i strateška dokumenta Republike Srbije. Cilj Instrumenta je da se definišu smernice za primenu principa u svim fazama kroz koje zakonski, planski i strateški dokumenti prolaze. U julu 2022. godine je održan sastanak Međusektorske radne grupe (MRG) za održivi razvoj sa predstavnicima tima UN-a za promociju i primenu Instrumenta „da niko ne bude izostavljen“ i otvoren je predlog da se uspostavi intenzivnija saradnja predstavnika UN-a i MRG za održivi razvoj.

Sprovođenje Agende 2030 za održivi razvoj UN-a je neodvojivo od procesa evropskih integracija. Evropska komisija je, krajem 2019. godine, predstavila novu strategiju rasta – Evropski zeleni dogovor. Evropski zeleni dogovor predstavlja integralni deo strategije Komisije za implementaciju Programa Ujedinjenih nacija do 2030. godine i ciljeva održivog razvoja. Ključna uloga Evropskog zelenog dogovora je da omogući Evropskoj komisiji da, s jedne strane, u središte donošenja politika i mera EU stavi ciljeve održivog razvoja, a s druge strane, da dobrobit građana i održivost postanu središte ekonomske politike.

Pristupanje EU i sprovođenje Agende 2030 stvara efekte sinergije za oba procesa. Ostvarivanjem ciljeva održivog razvoja, države kandidati paralelno ispunjavaju svoje obaveze u procesu pristupanja Evropskoj uniji kroz reformske procese, jačanjem institucionalnih kapaciteta i unapređenjem javnih politika.

Međusektorska radna grupa za održivi razvoj Nacionalnog konventa o EU je pratila povezanost procesa pristupanja i postizanja ciljeva održivog razvoja za radne grupe članice MRG: Radne grupe za Poglavlje 5, Radne grupe za Poglavlje 10, Radne grupe za poglavlja 11,12 i 13, Radne grupe za Poglavlje 15, Radne grupe za Poglavlje 20, Radne grupe za Poglavlje 22, Radne grupe za poglavlja 25 i 26, Radne grupe za Poglavlje 27 i Radne grupe za Poglavlje 32.¹

Preporuke Međusektorske radne grupe za održivi razvoj

Redni broj preporuke	Preporuka MRG za održivi razvoj	Od koje godine se preporuka ponavlja
1.	Pokrenuti proces izrade Plana razvoja Srbije kako predviđa Ustav RS i Zakon o planskom sistemu RS, najpre usvajanjem Uredbe o postupku pripreme Nacrta plana razvoja Republike Srbije.	Ispunjeno: 2023. (usvojen Predlog uredbe) utvrđeno: 2021.
2.	Usvojiti Prostorni plan RS	od 2021.
3.	Objaviti Investicioni plan Srbija 2025 na sajtu Vlade RS.	od 2021.
4.	Oformiti Savet za održivi razvoj pri Vladi RS ili ponovo oformiti Međuresornu radnu grupu za održivi razvoj.	od 2021.

5.	Definisati aktivnosti za sprovođenje Agende 2030 u Planu rada Vlade RS.	od 2021.
6.	Rad Fokus grupe za održivi razvoj pri Narodnoj skupštini RS učiniti transparentnijim i informacije o radu Fokus grupe učini dostupnim za javnost.	od 2021.
7.	Na sajtu NSRS-a kreirati sekciju Fokus grupe za održivi razvoj gde će se objaviti ko su članovi i godišnje aktivnosti po pitanju sprovođenja Agende 2030.	od 2021.
8.	Davanje mišljenja Fokus grupe kada predlozi zakona uđu u skupštinsku proceduru o doprinosu sprovođenja Agende 2030.	od 2021.
9.	Redovno uključiti članice MRG za održivi razvoj Nacionalnog konventa u aktivnosti Fokus grupe za održivi razvoj pri NSRS-u.	od 2021.
10.	Rad Nadzornog haba učiniti transparentnim i objaviti sve dosadašnje aktivnosti.	od 2021.
11.	Započeti proces izrade Dobrovoljnog nacionalnog izveštaja uz proces širokih javnih konsultacija sa svim zainteresovanim stranama na nacionalnom i lokalnom nivou.	od 2021.
12.	Omogućiti veći stepen participativnosti prilikom organizovanja radionica o podacima Ciljeva održivog razvoja, sa fokusom na veću i redovniju uključenost organizacija civilnog društva.	od 2022.

MEĐUSEKTORSKA RADNA GRUPA ZA REGIONALNU SARADNJU

Koordinator: FONDACIJA CENTAR ZA DEMOKRATIJU (FCD), Nataša Vučković

Uvod

Međusektorska radna grupa za regionalnu saradnju prati regionalnu saradnju prioritetno u okviru Berlinskog procesa, kao i druge regionalne inicijative.

Berlinski proces, iniciran 2014. godine od strane Savezne Republike Nemačke, je multilateralna međuvladina platforma koja ima za cilj unapređenje regionalne saradnju na Zapadnom Balkanu i podsticanje saradnje Evropske unije i Zapadnog Balkana. U procesu učestvuju: Austrija, Francuska, Nemačka, Grčka, Italija, Poljska, Slovenija, Bugarska, Hrvatska, Ujedinjeno Kraljevstvo, kao i zemlje Zapadnog Balkana – Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Kosovo*, Severna Makedonija i Srbija. U proces su uključene i institucije EU, međunarodne finansijske institucije, civilno društvo Zapadnog Balkana, Regionalna kancelarija za saradnju mladih i poslovna zajednica.

Dosadašnji glavni postignuti rezultati Berlinskog procesa uključuju formiranje Regionalne kancelarije za saradnju mladih (*Regional Youth Cooperation Office – RYCO*), sporazum o Zajedničkom regionalnom tržištu, zaključivanje regionalnog sporazuma o romingu, stvaranje zelenih koridora tokom pandemije COVID-19 i dr.

Samit Zapadni Balkan i EU je održan 3. novembra 2022. godine u Berlinu i tom prilikom je održan i Forum civilnog društva. Na samitu je reafirmisana uloga Berlinskog procesa u jačanju regionalne saradnje i ubrzanju integracije regiona Zapadnog Balkana u EU. Razmotren je postignut napredak, aktuelni izazovi i perspektive za regionalnu saradnju. Glavne teme bile su Zajedničko regionalno tržište, a u kontekstu rata u Ukrajini, i energetska sigurnost i zelena tranzicija. Na samitu je usvojena Deklaracija predsedavajućeg – Deklaracija o energetske sigurnosti i zelenoj tranziciji Zapadnog Balkana. Istaknuta je ključna uloga Regionalnog saveta za saradnju (*Regional Cooperation Council – RCC*) i Centralnoevropskog ugovora o slobodnoj trgovini (*Central European Free Trade Agreement – CEFTA*) u razvoju regionalnog tržišta.

Neposredno pre samita je održan i sastanak ministara unutrašnjih poslova (20. oktobra 2022. godine), sastanak ministara spoljnih poslova (21. oktobra 2022. godine) i sastanak ministara energetike (24. oktobra 2022. godine).

Lideri šest zemalja Zapadnog Balkana su, 3. novembra na samitu u okviru Berlinskog procesa, potpisali [sporazume](#) o međusobnom priznavanju ličnih karata, univerzitetskih diploma i profesionalnih kvalifikacija između ovih zemalja.

Srbija je, u aprilu 2023. godine, ratifikovala sva tri potpisana sporazuma: Sporazum o priznavanju profesionalnih kvalifikacija za doktore medicine, doktore stomatologije i arhitekta u kontekstu centralno-evropskog sporazuma o slobodnoj trgovini (sa Aneksima I, II i III), Sporazum o priznavanju kvalifikacija u visokom obrazovanju na Zapadnom Balkanu, kao i Sporazum o slobodi kretanja sa ličnim kartama na Zapadnom Balkanu.

Tokom 2022. godine su održane dve sesije Foruma civilnog društva (u junu i oktobru 2022. godine) u organizaciji Aspen Instituta i Udruženja za jugoistočnu Evropu. Civilno društvo je uputilo preporuke za vlade zemalja Zapadnog Balkana, kao i za EU, u oblastima energetske tranzicije, klimatskih promena, zaštite prirode i održivog razvoja, procesa evropskih integracija u promenjenim geopolitičkim okolnostima, informisanja i medija, infrastrukturnih investicija. Predstavnici civilnog društva su govorili i o vladavini prava i borbi protiv korupcije, stanju tranzicione pravde, regionalnoj ekonomskoj saradnji, položaju Roma na Zapadnom Balkanu i dr.¹

Međusektorska radna grupa za regionalnu saradnju je pratila aktivnosti drugih regionalnih programa i inicijativa, između ostalih i aktivnosti u okviru Procesu saradnje u Jugoistočnoj Evropi (samit je održan u junu 2022. godine u Solunu). Takođe je pratila aktivnosti u okviru inicijative Otvoreni Balkan, koja je okupila Srbiju, Albaniju i Severnu Makedoniju i čija je budućnost upitna s obzirom na izjavu predsednika Vlade Albanije da je Otvoreni Balkan ispunio svoju misiju „unapređenja Berlinskog procesa“².

1 Izveštaj sa Foruma civilnog društva 2022. je dostupan na: https://www.aspeninstitute.de/wp-content/uploads/Think-Tank-Forum-2022_2212199.pdf.

2 Navedeno prema: <https://www.slobodnaevropa.org/a/otvoreni-balkan-zasto-zavrsio-edi-rama/32490131.html>.

Preporuke Međusektorske radne grupe za regionalnu saradnju

1. Kontinuirano unapređivati regionalnu saradnju kroz redovan politički i društveni dijalog na bilateralnom i multilateralnom nivou, usmeren ka rešavanju otvorenih pitanja i unapređenju ekonomskog rasta i ekonomske razmene, kroz zajedničke regionalne projekta, privlačenje investicija, borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti i razvoj ljudskog kapitala u regionu.
2. Kroz bilateralnu saradnju pozvati zemlje Zapadnog Balkana koje još nisu ratifikovale sporazume o međusobnom priznavanju ličnih karata, univerzitetskih diploma i profesionalnih kvalifikacija, koje su potpisali lideri šest zemalja Zapadnog Balkana na samitu u okviru Berlinskog procesa, da to učine kako bi otpočela primena ovih sporazuma. Ovi sporazumi su ocenjeni kao korak napred u regionalnoj saradnji uz uverenje da će oni, zajedno sa bilateralnim sporazumima koje su neke zemlje već ranije zaključile, doprineti olakšanom kretanju ljudi, obrazovanju mladih, otvorenosti tržišta rada u regionu, te ekonomskoj razmeni i saradnji u svim drugim oblastima.
3. Nastaviti proces razvoja Zajedničkog regionalnog tržišta u saradnji sa Regionalnim savetom za saradnju (RCC), u okviru kojeg treba podržati stvaranje regionalnih smernica i procedura za mehanizme praćenja stranih direktnih investicija koje je inicirao RCC, a koji treba da osigura transparentnost investicija.
4. Ubrzati reforme u oblasti Zelene agende Zapadnog Balkana, kroz zajedničke projekte zemalja Zapadnog Balkana, u saradnji sa Regionalnim savetom za saradnju.
5. Podržati domaće kompanije, organizacije civilnog društva, istraživačke centre, gradove i opštine za učešće u regionalnim programima usmerenim na jačanje saradnje u oblasti inovacija, razvoja ljudskog kapitala, ekonomskog osnaživanje žena, unapređenja položaja osetljivih grupa kroz politiku zapošljavanja, osnaživanja mladih, kao i kroz Digitalnu agendu.
6. Kroz Berlinski proces i druge regionalne inicijative podstaći nastavak reformi u oblasti demokratizacije, vladavine prava, borbe protiv korupcije, javnih politika koje će odgovorno i na dugi rok adresirati probleme depopulacije, migracija, ubrzati reforme u oblasti energetske tranzicije, održivog razvoja s naglaskom na pravednu tranziciju, kao i rešavanje preostalih otvorenih pitanja u regionu.
7. Kroz Nacionalni konvent o EU kontinuirano uključivati civilno društvo u konsultacije vezane za samite i sastanke koji se održavaju u okviru Berlinskog procesa, kao i za druge regionalne inicijative, i osigurati aktivno učešće civilnog društva u okviru Foruma civilnog društva Berlinskog procesa, kao i kroz druge platforme za saradnju.

Nacionalni konvent
o Evropskoj uniji

BEOGRAD 2023.